

CRNAČKE BAJKE

БИСЕРИ

3

CRNAČKE NARODNE BAJKE

NARODNA KNJIGA
BEOGRAD 1960

LEGENDE

LEGENDA O POSTANjU

Evo šta mi je pričao moj otac, koji je to čuo od svoga oca, i tako odavno, odavno, od početka sveta!

U početku svega, sasvim u početku, kada ništa nije postojalo, ni čovek, ni životinje, ni biljke, ni nebo, ni zemlja, ništa, ništa, ništa, postojao je bog i on se zvao Nzame. I njih trojicu koji su Nzame mi nazivamo Nzame, Meber i Nkva. I upočetku Nzame stvori nebo i zemlju, i nebo zadrža za sebe. A na zemlju dahnu i pod dejstvom njegova daha nastadoše zemlja i voda, svaka za sebe.

Nzame je stvorio sve i sva: nebo, sunce, mesec, zvezde, životinje, biljke, sve. I kada je završio sve što mi sada vidimo, pozvao je Mebera i Nkvu i pokazao im svoje delo:

— Je li dobro učinjeno to što sam učinio? — upita ih on.

— Da, dobro je učinjeno, odgovoriše oni.

— Ima li još nešto što bi trebalo da se učini?

A Meber i Nkva mu odgovoriše:

— Vidimo mnogo životinja, ali ne vidimo njihova gospodara: vidimo mnogo biljaka, ali ne vidimo njihova vlasnika.

I da bi postavili gospodara svega, među stvorenjima, oni odrediše slona, zato što je on bio mudar, leoparda, zato što je bio snažan i lukav, i majmuna, zato što je bio vragolast i hitar.

Ali Nzame je hteo da učini i nešto još bolje, i utroje oni sazidaše jedno stvorenje koje je gotovo sasvim ličilo na njih: jedan mu dade snagu, drugi moć, treći lepotu. Zatim mu njih trojica rekoše:

— Evo ti zemlje, ti si od sada gospodar svega što postoji. Kao i mi, ti živiš, sve i sva ti je potčinjeno, ti si gospodar.

Nzame, Meber i Nkva se ponovo popeše gore do svog prebivališta, novo stvorenje osta samo na zemlji i sve mu se pokoravaše.

Ali među životinjama slon osta prvak, leopard je zauzimao drugo mesto, a majmun treće, jer su njih Meber i Nkva prvo izabrali.

Nzame, Meber i Nkva dali su prvom čoveku ime Fam, što znači snaga.

Gordo zbog svoje moći, snage i lepote, jer je u te tri osobine nadmašivalo slona, leoparda i majmuna, gordo što je bolje od svih životinja, to prvo stvorenje okrete kud ne valja; ono postade oholo, ne htede više da obožava Nzamea i poče da ga prezire:

Jeje, o, la, jeje,
Bog na nebu, čovek na zemlji!
Jeje, o, la, jeje,
Bog je bog,
Čovek je čovek,
Svaki doma, svaki za sebe!

Bog je čuo tu pesmu. On oslušnu: — Ko peva?

— Traži pa nađi, odgovori Fam. — Ko to peva?

— Jeje, o, la, jeje. — Ma ko peva? — Hej, ja pevam? viknu Fam.

Bog, sav besan, pozva Nzalana, grmljavinu: — Nzalane, hodi ovamo!

I Nzalan dojuri gromko grmeći: bou,. bou, bou! I munja šinu i zapali šumu. Obrađena polja, kad se zapale, izgledaju prema toj vatri kao baklje od amone. Fii, fii, fii, sve je buktalo. Zemlja je kao i sada bila pokrivena šumama: gorelo je drveće, bilje, Pipipe, manioke, čak i klokočike u zemlji, sve se sušilo. Životinje, ptice, ribe, sve bi uništeno, i satrto. Ali na nesreću, stvarajući prvog čoveka, bog mu je rekao: — Ti nećeš umreti. A bog što daje, to više ne uzima. Da li je prvi čovek izgoreo, šta je s njim bilo, nemam pojma; on je u životu, ali gde je? Moji preci mi to uopšte nisu rekli. Šta je s njim. bilo? Nemam pojma, čekajte malo.

Ali bog pogleda zemlju, sasvim pocrnelu, bez igde ičega, pustu; on se zastide i htede da to ispravi. Meber i Nkva se posavetovaše u svome prebivalištu i učiniše ovo: po zemlji pocrneloj i pokrivenoj ugljem oni nasuše novi sloj zemlje; jedno drvo niče, poče da raste i sve više da raste, i kad bi neka njegova semenka pala na zemlju, nicalo bi novo drvo, kad bi otpao neki list, on bi rastao, rastao, počeo bi da ide i postajao životinja, slon, leopard, antilopa, kornjača, sve, sve. Kada bi neki list pao u vodu, on bi plivao i postajao riba, sardina, mrena, rak, ostriga, školjka, sve, sve. Zemlja je postala opet ono što je bila i ranije, što je i dan-danas. II dokaz, deco moja, da su moje reči istinite je u tome što na izvesnim mestima, ako kopate zemlju, ponekad čak ozgo, naići ćete na tvrd, crn kamen koji se krši; ako ga bacite u vatru, on gori. Vi to odlično znate:

Zvižduk se raleže,
Slon dođe,
Hvala Slonu.

To kamenje, to su ostaci starih šuma, sagorelih šuma.

Međutim, Nzame, Meber i Nkva su se savetovali; — Potreban je starešina koji bi gospodario životinjama, reče Meber. — Svakako, potreban je, reče Nkva. — Zaista, nastavi Nzame, ponovo ćemo napraviti čoveka, čoveka kao što je Fam, iste noge, iste ruke, ali ćemo mu okrenuti glavu i on će videti smrt. I tako učiniše. Taj čovek je, prijatelji moji, kao vi, kao ja.

Toga čoveka koji je ovde na zemlji bio prvi, otac svih nas, Nzame je nazvao Sekume, ali bog nije hteo da ga ostavi samog. On mu reče: Napravi sebi ženu od stabla. Sekume sebi napravi ženu, i ona poče da se kreće, i on je nazva Mbongve.

Praveći Sekumea i Mbongvu, Nzame ih je sačinio od dve strane: jedne spoljne, ove, vi je zovete gnul, telo, i druge koja živi u gnulu i koju svi zovemo nsisim.

Nsisim, to je ono što stvara senku, senka i nsisim, to je isto, i nsisim oživljava gnul, i nsisim odlazi kada čovek umre, ali nsisim ne umire. Dok je nsisim u svome gnulu, znate li gde on prebiva? U oku.

Da, on prebiva u oku, i ta mala sjajna tačka koju vidite u sredini, to je nsisim.

Zvezda na nebu,
Vatra na zemlji,
Žar na ognjištu,
Duša u oku.
Magla, dim i smrt.

Sekume i Mbongve živeli su srećni ovde na zemlji i imali su tri sina: prvome su dali ime Nkur (budala, zao), drugom Bekale (onaj koji ne misli ništa), i on je na leđima nosio Mefera, trećeg (onoga koji je dobar, koji ume). Imali su i kćeri, koliko? Ne znam. I ta trojica imali su takođe decu i ta deca opet svoju decu. Mefer je otac našeg plemena, a ostali očevi ostalih plemena.

Međutim, Fama, prvog čoveka, bog strpa u rupu u zemlji i tu rupu pritisnu ogromnim kamenom. Ah! Lukavi Fam je dugo, dugo kopao: jednog dana probio se napolje. Ko je zauzeo njegovo mesto? Drugi ljudi. Ko se na njih rasrdio? Fam. Ko stalno gleda da im napakosti? Fam. Ko se skriva u šumi da ih ubija, u vodi da izvrće njihove čunove? Fam, čuveni Fam.

'Tišina! Ne govorimo tako glasno, možda je tu i sluša nas:

Mir, ne mrdajte se!
Fam prisluškuje
Da bi počinio jade ljudima;
Mir, ne mrdajte se!

Zatim je ljudima koje je stvorio bog dao zakone. Nazivajući Sekuma, Mbongvu i njihove sinove, pozivajući ih sve, male i velike, velike i male, reče:

— Ubuduće evo vam zakona i vi ćete im se pokoravati:

„Nećete krasti u svom plemenu.

Nećete ubijati one koji vam ne čine zlo.
Nećete ići da jedete druge noću".

— To je sve što od vas tražim; živite u miru u vašim naseobinama. Oni koji budu slušali moje zapovesti biće nagrađeni, njima ću dati ono što budu zaslužili, a ostale, njih ću kazniti. — Toliko.

Evo kako bog kažnjava one koji ga ne slušaju:

Posle njihove smrti oni tumaraju noću, pateći i vapeći, i dok pomrčina pokriva zemlju, u doba kad čoveka hvata strava, oni ulaze u sela, ubijaju ili ranjavaju one na koje naiđu, čineći im svako zlo koje mogu.

U njihovu čast se igra posmrtna igra kedzamkedzam, ali to ništa ne pomaže. Na gumno ispred kolibe njima se iznose zdele sa najboljim jelima; oni jedu i smeju se, ali to ništa ne pomaže. I kada niko od onih koje su oni poznavali nije više među živima, tek tada oni čuju ngofio, ngofio, pticu smrti; oni odmah sasvim omršave, sasvim omršave i, evo, umru! Kuda oni odlaze, deco moja? Vi to znate kao i ja pre nego što pređu preko velike reke, oni dugo, dugo ostaju na jednom velikom, ravnom kamenu: njima je hladno, smrzavaju se, bruu. . .

Zima i smrt, smrt i zima!
Hoću da zapušim uši. Zima i smrt,smrt i zima,
Jad i beda, o mati moja!

I kada svi pređu, prokletnici, Nzame ih na dugo, dugo vreme zatvara u ototolan, čemerno prebivalište u kome se trpi mnogo muka i nevolja. . .

Što se tiče dobrih, zna se da se oni posle smrti vraćaju u svoja sela; ali oni su zadovoljni ljudima, pogrebne svečanosti, igre u znak žalosti za njima vesele njihovo srce. Noću oni dolaze kod onih koje su poznavali i voleli, i pobuđuju u njih lepe snove, govore im šta treba da čine da bi dugo živeli, stekli velika bogatstva, imali verne žene (čujete li, vi, tamo, pored vrata!), imali verne žene, imali mnogo

dece i ulovili mnogo divljači. I poslednjeg slona koga sam oborio, prijatelji moji, na taj način sam saznao da on nailazi na moju zasedu.

I kada svi koje su oni poznavali pomru, dobri tek onda čuju ngofio, ngofio, pticu smrti; oni odmah počnu da se šire, isuviše šire, čak neizmerno, i umru! Kuda oni idu, deco moja? Vi to znate kao i ja. Bog ih uznosi na nebo i smešta ih pored sebe u Večernjoj zvezdi. Otuda nas oni gledaju, oni nas vide i zadovoljni su kada svetkujemo u čast njihove uspomene, a oči svih onih koji su pomrli čine da se zvezda tako sija.

Ono što su mi pričali moji preci, eto: a ja, Ndumemba, saznao sam to od svog oca Mbe, koji je to čuo od svog oca, a odakle je to čuo prvi od naših predaka, nemam pojma, nisam tu bio. — Toliko.

LEGENDA O SLONU

U to vreme, a to vreme je vrlo daleko, ne bi se dalje moglo ni zamisliti, ljudi su živeli svi skupa u jednoj velikoj naseobini, a i životinje isto tako, svaka u svojoj naseobini, svaka prema svojoj vrsti: antilope su bile sa antilopama, divlje svinje sa divljim svinjama, leopardi sa leopardima, majmuni sa majmunima.

Ali je u svakom selu, da bi im zapovedao, bio jedan slon, te su tako slonovi bili raštrkani pošto je svaka porodica slonova zapovedala u drugoj naseobini; starešina svih njih, stari slon, živeo je sam u šumi, ali ako bi se javila neka nesuglasica, svi su pretstajali pred njega i on je mudro sudio. Kad je stari slon mislio da su njegovi dani izbrojani, on je svoj duh preneo na svog naslednika i iščeznuo. Nikada, nikada ga više nisu videli, ali je njegov duh i dalje živeo.

Ljudi su živeli zasebno, daleko, daleko u šumi, i s njima nije bilo nijedne životinje, nijedne, čak ni psa. Što se tiče kokoši, nemam pojma, ali mislim da su i one bile s ostalim pticama.

Ljudi su bili zasebno: oni su jeli šumsko voće, ali su često lovili i životinje i jeli njihovo meso, i tada su nastajale zađevice kojima nije bilo kraja. Životinje su dolazile da se žale slonu; on naredi

ljudima da dođu, ali oni nikako nisu dolazili i dalje su lovili životinje.

Bilo je toliko tužbi na ljude da slon na kraju reče: — Pošto oni ne dolaze, idem ja u njihovu naseobinu. On se snabde za put i pođe u naseobinu ljudi. Ali trebalo je najpre naći tu naseobinu, jer ljudi su je dobro sakrili, i to je bilo teško. Slon je išao: na svom putu on najpre naiđe na naseobinu leoparda.

— Kuda ćeš, stari? — Idem u naseobinu ljudi da sudim povodom njihovih nesuglasica s vama ostalima. — To je vrlo dobra zamisao. Da idemo i mi s tobom. — Ne, oni će se mnogo uplašiti. Više volim da idem sam tamo.

I slon je to rekao zato što je dobro znao da je Nzame stvorio ljude i da je starešina ljudi Nzameov sin, kao i on što je.

— Pa dobro! Ići ćeš sam, stari, ali odmori se jedan dan u našoj naseobini.

I slon pristade, jer su ga lepo dočekali, i ostade čitava dva dana u naseobini leoparda. On bi ostao čak i tri i više dana, ali nije bilo ništa više da se jede. On, dakle, nastavi svoj put i stigne u naseobinu antilopa. I tu mu prirede veliko veselje.

— A kuda idete tako, stari? — Idem u naseobinu ljudi da im sudim za njihove zađevice jer one mi dodijaše. — To je vrlo dobra zamisao. Da idemo i mi s tobom. — Ne, više volim da idem tamo sam, jer možda će vas oni noću pobiti! I antilope odgovoriše: — Dobro, ali odmori se kod nas bar dva dana.

I stari slon rado pristade, jer su antilope bile vrlo dobre prema njemu, i on osta čitava dva dana u naseobini antilopa. On bi ostao čak i. tri i više dana, ali nije bilo ništa više da se jede, a on je ogladneo.

Stari slon se onda uputi u naseobinu divljih svinja. I tako od naseobine do naseobine, slon je stalno putovao.

Međutim starešina ljudi, koji je često pogledao u svoju amajliju (rog od antilope sa uglavljenim ogledalom na vrhu), odavna je saznao za dolazak slona, kao i to zašto on dolazi u naseobinu ljudi. To, on to nije želeo. I na svim stazama koje su vodile u njegovu naseobinu, nadaleko, vrlo nadaleko, sa svim ljudima i sa ženama koje su raznosile zemlju, on je kopao velike rupe i u njihovo dno pobijao zašiljene koce; tri, četiri, pet klopki rađale su se jedna za drugom na jedan čas, na dva časa, na tri časa hoda. I kada je najudaljenija bila završena, on reče svojim ljudima: — Idite i nasecite mi stabljika manioke.

I ljudi odu da naseku manioke.

— Nabacajte stabljike i dobro prepokrite rupu.

I ljudi lepo rasporediše stabljike i posle nekoliko dana one ponovo izbiše, i više se nije videlo drvo. I na jedan čas hoda odatle, na istoj stazi, starešina ljudi naredi da se kopa druga jama. I on reče svojim ljudima: — Idite i donesite mi strukova patate.

Oni odu i vrate se sa mnogo strukova patate. I njihov starešina im reče: — Rasporedite strukove povrh rupe.

Oni ih lepo rasporede, tako da se rupa više nikako nije primećivala.

I on tako naredi te na stazi iskopaše pet različitih rupa, prepokrivenih sa pet različitih biljaka. I na svakoj stazi koja je vodila u njegovu naseobinu, on naredi da se tako iskopa pet rupa. I to još nije bilo sve: bilo je i još nešto. Starešina; ljudi bio je vrlo prepreden! On je ovako mislio u svojoj duši: — Ako slon vidi hrpu manioke na putu, on će se čuvati, jer je lukav! I na stazi, daleko, daleko, na četiri pet raznih mesta on naredi da se rasadi manioka, ali ispod nje nije bilo rupe; a zatim dalje, iza prve rupe, on naredi da se rasadi još manioke, zatim patate, zatim drugih biljaka. I tako duž celog puta!

Stari slon je, dakle, išao u naseobinu ljudi. I evo gde na putu naiđe na hrpu manioke; i on ju je prevrtao svojom surlom, i opet prevrtao, jer je bio oprezan: ali nije naišao ni na šta sumnjivo. — To je, reče on, poklon moje dece: ona su htela da mi pripreme šta da jedem u putu: ona su vrlo dobra. I kako se još uvek pomalo čuvao, on je samo načeo da jede manioku. Smatrao je da je izvrsna: pojeo je zatim od druge celu hrpu; nije je bilo mnogo, a stari slon je bio vrlo krupan, mnogo krupniji nego današnji slonovi. Malo podalje, nova hrpa manioke. Stari slon joj priđe predostrožno, zatim gricne malčice; ništa sumnjivo. — Ah! reče on, krasne dece! I on pojede celu hrpu, jer stari slon je bio velik, a hrpa mala. I stari slon je mnogo, mnogo hodio! I veče se približavalo kada on na stazi spazi novu hrpu manioke; kako je bio veoma gladan, on pojuri na nju.

Tras! Ta hrpa je bila upravo povrh rupe. I kako je stari slon veoma brzo trčao, on upadne glavačke na zašiljeni kolac. I to je bilo dobro za njega! Jer inače bi ga kolac proburazio i on bi stradao. Ali glavom slomi kolac. I cele noći je stari slon ostao u dnu rupe vapeći i ječeći: — Nastradao sam! Ali ujutru starešina ljudi, koji je bio tu sasvim blizu sa svojim ratnicima, dođe na ivicu rupe:

— Gle! Šta je ovo? reče on. Kako? Pa to je stari! Oh! Ko je mogao da ga namami da upadne ovde! I brzo, on nabaca zemlje i granja u rupu; ali kad vide da je rupa skoro zasuta i da će slon uskoro da izađe, on umakne što je brže mogao sa svim svojim ljudima. Stari slon, međutim, izađe iz rupe i sav izubijan, sav nagnječen, nastavi svoj put, ali ga je jako bolela glava, oči su mu bile pune zemlje i jedva je mogao da ide! Najzad, posle mnogih doživljaja, stari slon, pošto se u isti mah pozvao na svoje velike amajlije i na sve druge slonove, savlada smetnje i stigne u naseobinu ljudi. Stigne na veliki trg; na njemu nije bilo više nikoga! Ali na njegovu zapovest, sve ostale životinje krenu u pohod sa zadatkom da vrate ljude. Majmuni su ih gonili po drveću, divlje svinje i leopardi po šumama, ptice su odavale njihovo povlačenje, zmije su ih ujedale u travi, i oni su morali da dođu na suđenje.

Tako su ljudi dospeli pred starog slona, i starešina ljudi se jako plašio u svom srcu jer je video kako se smrt približava. On je „drhtao“, jer ko je video šta je posle smrti? Smrt je kao mesec. Ko je video šta je s druge strane?

Starešina ljudi je drhtao! Ali stari slon reče:

— Ti, dakle, priznaješ svoj greh? A starešina ljudi odgovori: — Priznajem! — Onda vidiš da ćeš nastradati? — O! Stari, ja sam mali, a ti si jak. Oprosti! O!

I stari slon reče: — To je istina, ja sam jak, a ti si slab, ali Nzame te je stvorio kao starešinu. Oprostiću ti dakle.

A starešina ljudi reče: — Hvala, blagodarim. I on oseti da mu je srcu laknulo.

Ali starešina leoparda istupi besno: — Stari, ti ne govoriš lepo. Ljudi su ubili moga brata: ja hoću da im se osvetim. I čovek to leopardu nadoknadi poklonima. A slon tada reče: — Sada ćete se „pobratimiti" i svađa će biti svršena. Starešina ljudi pozva svog brata i reče mu: Lazni krv leopardu i on tebi. I starešina leoparda reče svome bratu:

— Lazni krv čoveku i on tebi. U znak pobratimstva čovek laznu krv leopardu i leopard laznu krv čoveku i oni su živeli kao braća u istoj naseobini.

Ali i starešina orlova istupi napred i održa istu govoranciju, i starešina divljih svinja, i starešina gorila, i mnogo drugih, ali i oni u znak pobratimstva liznuše krv jedan drugome i nesuglasica nije više bilo.

I kako su tako otklonjene sve nesuglasice, i starešina slon reče: — Hoću da se pobratimim sa starešinom ljudi. Onda zaklaše jedno jare, jer se ono nije pobratimilo: ono je bilo rob čoveka; zaklaše veliko jare, i stari slon i starešina ljudi se pobratimiše. Stari slon upoznade amajlije starešine ljudi, a starešina ljudi amajlije starog slona. I od toga vremena stari slon je postao ototore ljudi i zbog toga se on mnogo poštuje. Oni koji to ne čine, to su „divljaci".

Amana. Nema više.

LEGENDA O MAJMUNIMA

Davno, sasvim davno, majmuni su živeli u naseobinama gde i ljudi, govorili su kao i oni, ali nisu bili njihove sluge, i evo šta se dogodilo.

Jednoga dana ljudi prirede veliko veselje: dobovali su tam-tam celog dana, a onda i cele noći, igrali isto toliko i mnogo pili. Palmina vina bilo je u izobilju, poglavica naseobine ljudi naredio je da se ono naspe u sto testija, i više, usred sela, i svi su ga pili, a on, kao što i pristoji poglavici, pio je više nego svi ostali. Tako ujutru, kad se rađalo sunce, noge su mu klecale kao mlade palme, oči gledale „unutra" i on se od srca smejao. Njegove žene ga povedu u njegovu kolibu, ali on nije hteo kući i ode u naseobinu majmuna. I tada nasta veliko veselje! Svi su se tiskali oko njega, smejući se i skakućući ko više ko bolje: jedan ga je vukao za crnačku suknjicu, drugi mu smicao kapu, ovaj mu je plazio jezik, onaj trćio zadnjicu, i svi su se jako smejali. I stari poglavica ode strašno naljućen: on se uskoro požali Stvoritelju, Nzameu, i ovaj naredi da pred njega pretstane poglavica majmuna: — Hodi, reče on, ovamo! Zašto su tvoji ljudi vređali tvog oca?

I poglavica nije znao šta da odgovori.

— Od danas, ti ćeš služiti ljudima, ti i tvoji sinovi, i oni će te kažnjavati. Idi, predajem te njima. I oni odu. Ali poglavica majmuna, kad mu je stari poglavica rekao: — Hajde radi, odgovori: — Što se mene tiče, ja neću! jer se plašio da ne dobije batine. I imao je pravo.

Kad se vratio u svoju naseobinu i pošto se dobro ispavao, evo šta je učinio stari poglavica da bi se osvetio majmunima. Na sledećem veselju on naredi da se usred sela opet postave mnoge testije pune

palmina vina, ali je isto tako naredio da se u neke od pa ih stavi i trava za uspavljivanje, i pošto je svojima skrenuo pažnju da piju samo iz velikih testija koje je obeležio, on pozva majmune da dođu na veselje. Oni nisu mogli da odbiju takvu čast, došli su dakle i pili; ali čim su pijucnuli, svi su počeli da dremaju! Bože blagi, kada se stvar okrete! Stari poglavica naredi da ih najpre sve povežu, i muške, i ženske, i decu, sve. I bič tada stupi u dejstvo. I hipa, i hapa, i hupa! Ala majmuni više nisu spavali i ala su se opet našli na nogama!

I evo što je najlepše: kad se to završilo, trebalo je da majmuni skupljaju svoju dlaku po zemlji! I stari poglavica naredi da jednog po jednog hvataju i da bi ih naučio da mu se više ne rugaju, on naredi da ih žigošu usijanim gvožđem, a zatim ih natera pa najteže radove. Majmuni su najpre slušali! Nije se imalo kuda! Ali jednoga dana, umorni, svi dođoše da protestuju kod starog poglavice! — Ha, ha! reče on. I naredi svojim ratnicima da ih pohvataju i još više išibaju, a onda naredi da se svima otseče jezik. — Eto, reče on, tako više neće biti žalbi, a sada na rad! I majmuni su činili samo: „Bvu, bvu".

Ali posle dva dana u njihovoj naseobini nije niše bilo majmuna! Svi su pobegli u šumu!

I od toga vremena majmunima je opet porastao jezik, ali, iz straha da opet ne budu pohvatani, majmuni nikad više nisu govorili, nikad više nisu radili!

LEGENDA O RAZILAŽENjU

U to vreme, davno, vrlo davno, još nije bilo tako mnogo ljudi na zemlji. Ne, oni nisu bili brojni, i svi rodovi jednog plemena živeli su u istoj velikoj naseobini. Tvorac je stvorio ljude, a zatim posle njih gorilu, zatim majmune, zatim šumske patuljke, zatim ostale životinje, i svi su živeli zajedno u istoj velikoj naseobini: mir je vladao među njima i Ndin je zapovedao svima. Kada bi se javila neka nesuglasica, bilo među ljudima, bilo među životinjama, pretstajali su pred njega i on je mudro sudio, jer je bio star i promućuran, i njegova braća su mu pomagala. Često je Tvorac silazio u naseobinu i njemu su ukazivane počasti koje su mu dugovane i on je govorio sa Ndinom. Mir je vladao u naseobini i tvorac je bio zadovoljan.

Lepe su reči starih!

Ali uskoro se izrodi svađa. Ona je nastala kada je među ženama bilo već mnogo starijih, a isto tako i mnogo mlađih žena. Idući u polje, starije su išle brzo, brzo, i mlađe su morale da ih sustižu. Kada bi stigle do obrađenih polja, morale su da rade, mnogo da rade. Starije su gonile mlađe i ove su se na to žalile: ali im njihovi muževi nisu davali za pravo, a ni Ndin isto tako.

Sve žene moraju da rade, sve!

Ali ujutru je bilo obrnuto. Kada je stari poglavica izašao iz svoje kolibe, kad je petao ulickao svoje perje i uputio svoj poklič s vrha krova, sve žene, prema naređenju koje su dobile, uzimale su velike krčage i polazile na izvor po vodu. Taj izvor je bio u dnu doline, jer je Ndin osnovao svoju naseobinu na vrhu brega da bi bio bliže suncu koje je grejalo njegove stare kosti. Sunce je toplo i milo.

Sunce sija, slon se rađa!

Sve su žene išle po vodu, i mlađe i starije. Mlađe su išle brzo, brzo, a najstarije polako, polako, jer su se plašile da ne padnu (bilo ih je više od deset i još deset i još deset u naseobini, pa čak mnogo više, nisam bio tu i nisam ih brojao, moj otac je čuo ovu priču od svoga dede i nije je ovaj izmislio, ona potiče iz mnogo ranijih vremena). Čim bi stigle na izvor, mlađe žene i devojke su se žurile da zahvate pune krčage vode, a zatim bi ulazile i kupale se i igrale u vodi. Kad bi i starije stigle, voda na izvoru bi bila već zamućena; kako su žurile da se što pre vrate kući, morale su da zahvataju vodu iz mutljaga. Kad bi neki muž hteo da pije, nailazio bi na muljevitu vodu i strahovito bi praskao. Starije žene su se uzalud pravdale, muž bi im strahovito praskao, i posle nekoliko prekora mlađim ženama, sve se nastavljalo po starome. Starije žene bile su goropadne uveče, a mlađe još goropadnije ujutru.

Tako su se, jednog jutra, mlađe žene žurile još više nego ostalih dana; starije, one, one su išle polako, polako, jer je te noći padala velika kiša i zemlja je bila klizava. Dok su starije stigle do izvora, mlađe su već zahvatile vodu i završile sa kupanjem; kada su starije naišle, mlađe počeše da pevaju rugajući im se:

Hajte, hajte, ta koja je prva
Neka pogleda gde je ona što je na repu!
Potrčite! Žurite se!
Zglobovi kvrckaju: cvark, cvark.
Ah! Ohej! Hej! Voće je zrelo!

One su im se rugale i pevale: Aua, aua! Starije žene bile su ljutite! One su se uzalud žurile, uvek su zaostajale i kad bi najzad stigle i zahvatile vodu, mlađe bi već otišle, voda bi bila blatnjava. Ah, ne! Starije žene nisu bile nimalo zadovoljne! I tada, one su se vraćale u selo:

O, hja! O, hja! O, hja!
Phi! Phi! Skinite breme!
Teško je ići uzbrdo, phi!

Sunce je vrelo, phi! Ah!
Ja sam stara, phi!

I kad su jadne starije žene stigle gore veoma umorne, sve zadihane, mlađe žene, sedeći na pragovima svojih koliba, rugale su im se potsmešljivo pripevajući:

Ah! O-hej, hej!
Voće je dozrelo, ah! o-hej, oh!

Trpeti takve uvrede, podnositi svakodnevno slične pogrde, starice su osećale da to ne mogu, i uskoro počeše da pljušte pljuske sa obe strane: Hji, hji, hji, pljas, pljas! Hji, hji! I krčazi su leteli, krv je tekla. Jedne su plakale, a druge ćopale. . . Takvo stanje nije moglo duže da potraje. Svakog dana nove svađe, svakog dana nove tuče. I, naravno, uskoro se umešaše ljudi. Mlađi su vukli stranu mlađima, a stariji opet — neki starijima, a neki mlađima.

Seoski poglavica reče: — Ovako dalje ne može!

I svi ratnici su bili istog mišljenja. Tako dalje ne može! Utoliko pre što su žene, i mlađe i starije, sada gubile sve svoje vreme praveći nove krčage, toliko su ih razbijale. A po glinu za izradu lončarije trebalo je ići daleko, daleko. Ljudi su bili nezadovoljni. A žene su bile još nezadovoljnije.

Stari seoski poglavica pozva glasnika-trubača: — Uzmi svoju trubu, reče mu on, obiđi selo i sazovi ljude. Trubač uze svoju trubu od slonove kosti i obiđe celo selo sazivajući ljude. Oni svi dođoše u kolibu vrhovnog poglavice i zauzeše mesta na asurama. I žene su isto tako došle, ali njih nisu puštali unutra, takav je običaj, i one su gledale kroz šupljine između bambusa i isto tako slušale.

Većanje je dugo trajalo, svak je vukao stranu svojima. Konačno je rešeno ovo: jednom jedna drugi put druga, svaka grupa silaziće na vodu prva. Prvoga dana, trebalo je da starije žene siđu prve, a mlađe za njima; drugoga dana, najpre mlađe, a starije za njima. I kad to bi rešeno, raziđoše se.

Sutradan ujutru, mlađe žene, sa krčazima na ramenima, nestrpljivo su čekale... Bio je red da starije idu prve... I gle šta se sada izvrže! Mlađe su čekale, čekale, ali nijedna od starijih nije polazila jer nijedna nije htela priznati da je stara!...

I nasta opet svađa jer nijedna nije htela da pođe prva...

Tako da je, ne mogavši da ih uredi, stari poglavica rešio da ide kod plemenskog poglavice, tvorca sveta, da bi mu izložio nesaglasje. On, dakle, naredi svojoj ženi da mu skuva banana, zavi ih u listove od amone, uz to dodade čerek divlje svinje, promeni svoju crnačku suknjicu... i ode.

Bve, bve, išao je, bve, bve, dugo je, dugo išao. Bio je zadovoljan u svom srcu jer su pretskazanja bila povoljna. Kad je polazio, ptica mbva mu je pevala sa desne strane, a zrikavci fife su ga pozdravljali pri prolazu. Sunce je prešlo pola puta. Stari poglavica se penjao uz veliki breg, on se penjao naprežući se jer put je išao uzbrdo. On stiže najzad do velike Gromovnikove pećine. U ruci je držao zaštitnu amajliju i u isto vreme pevao posvećenu pesmu, pesmu koja štiti od besova Nzalanovog duha:

O, Nzalane, o Nzalane, Gromovniče, oče i gospode, o gospode!

Oče, saslušaj blagonaklono molitve i primi darove.

Jeo sam melan, ja sam posvećen

I upućen sveštenicima noći.

Slušaj, o Gromovniče, o oče, o gospode, Nzalane!

Stari poglavica prođe pored pećine: on stigne u selo boga Stvoritelja, i evo ga pred njim. — Ja sam Mbola, reče mu on.

A Nzame mu odgovori: — Mbola, starešina ljudi. Došao si.

— Da, došao sam i evo moje molbe. U mome selu nema više mira, žene se više ne povinuju, ljudi više ne slušaju moje reči. Šta da se radi?

A Nzame ga upita:

— Zašto se žene ne povinuju? Zašto ljudi ne slušaju više tvoje reči?

I stari poglavica, naslonjen na svoju palicu, poče da raspliće svoju upletenu bradu i nastavi svoje izlaganje: — O, bože, tvorče, gospodaru svega, ti si me učinio poglavicom ljudske naseobine, to, to je dobro! Ti si stvorio ljude, i to je dobro! Ali stvorio si i žene, i to, to nije dobro! Ljudi održavaju mir među sobom, ali sa ženama, nema načina. Ti si nas stvorio i na tebi je da ponovo uspostaviš mir među nama.

Žena i bodljikavo prase, to je jedno te isto!

A Nzame mu odgovori:

— Ja ću uspostaviti mir među vama.

— Dobro, nastavi poglavica, ti možeš da ga uspostaviš jer si svemogući, ali inače...

I toga dana, Nzame i stari poglavica ljudi ostadoše zajedno. Šta su oni razgovarali, bilo bi suviše dugo da vam o tome večeras pričam... a zatim, nisam tome ni prisustvovao.

Sutradan, stari poglavica reče Nzameu: — Odlazim. A on: — I ja idem s tobom. I oni pođoše zajedno. Dugo, dugo su išli nizbrdo i najzad uveče stigoše u ljudsko naselje, u kome su svi spavali. I Nzame reče poglavici: — Ne budi nikoga, ne govori o mome prisustvu nikome, sutra ujutru sam ću suditi o svađi tih žena. I kako je Nzame naredio, stari poglavica je tako i učinio. I oni legoše i zaspaše.

Ujutru su žene silazile na reku da donesu vode. Mlađe su toga dana silazile prve, i prepirke su vrlo brzo ponovo počele. Sa vrha brega Nzame je posmatrao šta se zbiva. I stari poglavica mu reče: — Šta misliš da učiniš? — A Nzame mu odgovori: — Ja sam gospodar svega postojećeg.

Pile ne može soliti pamet kvočki!

I kad su se žene ponovo vratile u selo, Nzame naredi da pozovu trubača. — Obiđi selo, reče mu on, i javi svim ljudima da pretstanu preda me. Sazovi isto tako i sve žene i reci im da pretstanu preda me.

I svi ljudi dođoše, i sve žene isto tako dođoše. I kada se Nzame najedanput pojavio usred skupštine, svima je dah stao i svak je osećao samrtnu jezu u svome srcu. Svi su se jako bojali...

Nzame uze reč: — Ja sam gospodar svega postojećeg.

A cela skupština uglas nastavi: — Ti si gospodar svega postojećeg, da!

Ti si gospodar svega postojećeg, da!
Ti si gospodar svega postojećeg, da, da!

— Dobro, reče Nzame, i ja sam došao da uspostavim mir među svojom decom.

— Ti si došao da uspostaviš mir među svojom decom, da!

. — Evo, onda, šta treba da radite.

— Evo, onda, šta treba da radimo, da, da!

— Sada vas ima isuviše mnogo da bi ste svi živeli na istom bregu, i počeli ste da me ne slušate. Ja sam vam rekao: — Da živite u miru i da se ne svađate. Vi me niste slušali.

Ljudi mu upadoše u reč vičući: — To žene nisu slušale!

Ali ih Nzame ućutka: — Budite mirni, vi ste starešine. Čovek je čovek, žena je žena. Vi ćete se, dakle, razići. Jedni će ići desno, drugi će ići levo. Jedni će ići napred, drugi će ići nazad, i' vi ćete živeti u miru.

Ali starcu Ndinu, plemenskom poglavici, bi vrlo mučno u duši kad ču te reči, i on se sunovrati i izgledaše da umire. Njegove žene zacikaše i počeše da zapevaju, ali Nzame reče: — Uzeo sam Ndina k sebi: zato što je vaš otac, treba da ostane s nama! Ja sam gospodar života i smrti.

I svi ponoviše: — Ti si gospodar života. Ti si gospodar smrti! Da! Da! Da!

Ali Stvoritelj reče: — Ndin je još u životu, ali ne može na taj način da ostane s vama.

Ljudi nisu razumeli. Stvoritelj ponovi: — Jedni će ići levo, drugi će ići desno, i to će biti razilaženje. Jedni će ,ići napred, drugi će ići

nazad, i vi ćete živeti u miru.

A ljudi mu odgovoriše: — To je dobro. Ali životinje, šta će biti s njima? Da li će one ostati u naseobini?

A Stvoritelj reče: — Zadržite kod sebe one koje hoćete.

I oni izabraše psa i kokošku. I pas i kokoška ostadoše s njima. Što se Tiče ostalih, Stvoritelj reče: — One će se vratiti u šume. Ljudi zamoliše: — Teško nama od njih! Ali Stvoritelj odvrati: — Idite i spavajte u svojim kolibama, jer evo noć je pala. Sutra ćete videti šta će biti.

I sutradan oni videše dve stvari.

Prva je ova:

Kad se vraćao u svoju kolibu, Ndinu, plemenskom poglavici bilo je hladno oko srca što će ga njegov narod napustiti i on reče svojoj najmilijoj ženi: — Ja umirem. I on leže na svoju postelju. Sutradan se on bio sasvim ohladio, i žene rekoše: — On je umro. Nzame reče: — Znam to, ja sam gospodar života, ja sam gospodar smrti. Ja sam uzeo Ndina. Sahranite ga kao što pristoji.

Sahraniše ga. Žene počeše da nariču i pevaju pesmu o smrti. Tu pesmu o smrti, vi je znate, mi smo je sačuvali.

Pesma o smrti:

Oče, avaj, avaj, zašto, o oče, napuštaš svoje ognjište?

Jedan čovek te je ubio, o oče!

Vi ćete tražiti osvetu njegove smrti. . .

Tvoja sen će preći na drugu obalu.

O oče, zašto napuštaš svoje ognjište, o oče? .

Nebo se je zasvetlelo, oči su potamnele,

Kiša je kapala s drveta kap po kap, pacov je izišao iz svoje rupe Vidite to je očeva kuća.

Naberite pogrebne trave.

Poškropite levo, poškropite desno. . .

Jedan čovek vidi sada ono što je nevidljivo.

Posle pesme o smrti, Stvoritelj naredi: — Uzmite dve žene, jednu stariju i jednu mlađu.

I uzeše ih. I Stvoritelj reče: — Posecite ih, jer ja sam gospodar.

Njih preklaše i one umreše. I kad su one umrle Stvoritelj reče: — Iskopajte duboku raku.

Iskopaše duboku raku. Zatim Stvoritelj naredi: — Stavite Ndina na dno.

I kada su ga položili dole: — Sada, spalite obe žene. I spališe ih.

I kada su one izgorele, Stvoritelj reče: — To, to je žrtva. I tako ćete činiti opet kada budem naredio: ja sam gospodar.

Oni svi odgovoriše: — Ti si gospodar. Da!

Nzame onda reče: — Dobro: sakupite pepeo i čuvajte ga uza se. To je obeležje tajne. Ja ću vas štititi. Uzmite to što je ostalo od žena i bacite na Ndinovo telo. I baciše to. — Sada zaigrajte pogrebne igre. Kada su one odigrane, Stvoritelj onda reče: — One poći kad je Ndin umro, koju ste životinju sanjali? I svak je sanjao neku životinju. Nzame je tako hteo.

I svaki čovek pomenu, dakle, ime neke životinje, i Nzame reče: — Dobro. On diže prst i reče samo: — Naređujem! I životinje dotrčaše, od svake vrste po jedna, kao što je svaki čovek jednu i sanjao; i bilo ih je veliko mnoštvo. Svaka životinja dođe i stade pored određenog čoveka, kao što je svaki jednu i sanjao.

Stvoritelj reče: — Posecite ih. Svaki čovek uze svoj žrtveni nož i prekla životinju: krv je tekla, tekla i preplavila brdo.

Ali Ndinova deca povikaše: — Zašto mi nemamo životinje? Stvoritelj im odgovori: — Vaša glava je prazna. Niste li vi Ndinovi sinovi i moja deca? Vaš otac je bio gušter koga sam stvorio u početku svega, kada još nije bilo ničega! Šta hoćete? Ja sam umoran!

I Ndinovi sinovi ućutaše, jer je Stvoritelj bio srdit, i zato što su oni imali pepeo svog oca Ndina. Nisu više pisnuli ni reči. Krv životinja je tekla, tekla i preplavila celo brdo!

Ali ljudi koji nisu imali svoje životinje i dalje su bili tu. Stvoritelj im reče: — Dobro. Idite posecite drveće koje ste sanjali. Oni odoše,

posekoše drveće i vratiše se s njim. Stvoritelj reče: — Dobro.

I ti ljudi, zaista, nisu sanjali životinje, već drveće, svaki jedno drvo, svaki jedno drvo. I staviše sve to drveće jedno na drugo, drvo na drvo, drvo na drvo, drvo na drvo. I druge životinje su bile tu, došle iz svih naseobina. Zatim gospodar života još reče: — Stavite životinje na drveće.

Učiniše kako je on zapovedio, i najedanput se diže ono što mi sada nazivamo „vatrom“, a evo kako. Kad su sve životinje stavljene na drveće, bilo ih je mnogo, mnogo, Stvoritelj dade znak, i nasta grmljavina: poče da grmi i sinu munja, munja sinu, i odmah se vide kako se diže veliki plamen, i drveće se zapali. I gospodar reče: — To je vatra. Ljudi rekoše:

Da, to je dobro. Vatra je dobra. I najstariji Ndipov sin pevao je pesmu o vatri, pesmu koju vi svi znate. I Ndinov sin je prvi pevao o vatri.

Pesma o vatri:

Vatro, vatro, vatro sa ognjišta odozdo, vatro sa ognjišta odozdo,

Svetlosti što sijaš od meseca, svetlosti što sijaš od sunca, Zvezdo što se blistaš noću, zvezdo što rasipaš svetlost, zvezdo padalice.

Duše grmljavine, sjajno oko oluje,

Vatro sunca što nam daje svetlost

Ja te pozivam radi ispaštanja, vatro, vatro!

Vatro što prolaziš, i sve umire iza tvojih tragova,

Vatro što prolaziš, i sve oživljava iza tebe,

Drveće je izgorelo, pepeo i pepeo.

Bilje je izraslo, bilje je urodilo plodovima,

Vatro, prijateljice ljudi, ja te pozivam, vatro,radi ispaštanja!

Vatro, ja te pozivam,

vatro zaštitnice ognjišta,

Ti prolaziš, ništa nema bolje od tebe, ništa te ne nadmašuje

Vatro ognjišta, ja te pozivam radi ispaštanja!

Kad su sve životinje dogorele, ljudi su, prema naređenju koje su primili, pokupili izgorele kosti i pošto su ih stucali u prah, čuvali su ih sa Ndinovim pepelom, svaki svoj deo, svaki svoj deo. I Stvoritelj im reče: — To je veza jedinstva. Svi ljudi rekoše: — ‚Mi to volimo. Mi smo braća po poreklu.

Posle toga baciše pepeo na Ndinovo telo i kada raka bi napunjena, Stvoritelj dodade: — Idite po kamenje.

Otišli su i doneli kamenje i stavili ga na grob, i gomila kamenja se dizala vrlo visoko, vrlo visoko. Stvoritelj reče: — Eto spomenika. Kada u putu vidite mesto gde počiva neki čovek, bacite kamen, ili granu ili list, i činite tako.

Ljudi odgovoriše: — Činićemo tako. Da!

I kada je gomila kamenja bila vrlo visoka, vrlo visoka, Stvoritelj reče ljudima: — Ovde je razilaženje i treba se razići. Ljudi će dakle otići, jedni desno, drugi levo, jedni napred, drugi nazad, i niko neće ostati.

I to je prva stvar.

Druga, evo je. Ona se dogodila u trenutku kada su ljudi hteli da se rastanu. Druga stvar, evo je, dakle:

Stvoritelj reče ljudima: — Svršeno je. Neću više voditi računa o vama.

Oni odgovoriše: — Oprosti, o, oprosti. Ti si naš otac i naš čuvar. Ali Stvoritelj im odvrati: — Duh plemena biće s vama, jak i moćan. On će vas štititi. Svi rekoše: — Ali noć je pala. — Idite onda u svoje kolibe i spavajte.

Svi ljudi odoše u svoje kolibe i legoše da spavaju. Sutradan ujutru oni ponovo dođoše u zajedničku kolibu i Stvoritelj upita: — Jeste li što sanjali?

Oni odgovoriše: — Jesmo.

A Stvoritelj upita: — Koje ste životinje sanjali?

I svaki je čovek sanjao onu životinju koju je prineo na žrtvu Ndinu. Stvoritelj je tako hteo, i on reče: — Dobro, ja sam gospodar života i gospodar smrti. Izađite u seosko dvorište.

Oni onda izađoše, i evo gde i životinje isto tako dođoše, svaka k jednom čoveku, kao što ju je svaki i sanjao. Druge životinje su ostale u svojim naseobinama.

Stvoritelj reče: — Uzmite svoje žrtvene noževe i posecite se.

Svaki uze svoj žrtveni nož i poseče se. I on usto reče: — Uzmite svoje žrtvene noževe i posecite životinje.

I oni tako učiniše. — Uzmite krv životinje i pomešajte je sa svojom krvlju.

I oni tako učiniše.

Ali mnogi nisu bili zadovoljni. Svi su želeli leoparda kao svog brata po krvi. Tada Stvoritelj dodade: — Ne gledajte ono što je spolja: svaka životinja ima svoju posebnu vrlinu. Ja sam otac svih vas.

I tako bi učinjeno.

I sutradan se svi rastadoše, svaki sa svojom životinjom. Ostale životinje odoše u šumu, napuštajući naseobinu gde su dotle svi skupa živeli, i svaka osnova svoju posebnu porodicu. Svaki čovek ode, odvodeći sa sobom svoju porodicu, i niko ne osta u naseobini, i svaka porodica je imala svoju životinju; i u nju se posle smrti vraća vrlina roda.

I eto zašto mi Ndini imamo krokodila.

Nema više.

LEGENDA O NGIRANGIRANU

Bio nekada, davno, veoma davno, jedan veliki poznavalac amajlija, i to je bio Ngirangiran, sin krokodila.

I evo kako se on rodio, to je prvo; šta je činio i kako je umro, to je drugo. Ispričati sva njegova dela nemoguće je, a uostalom ko ih sva i pamti?

Evo kako se on rodio, to je prvo.

U to doba Fani su živeli na obali jedne velike reke, velike, tako velike da se nije mogla videti njena druga obala. Oni su lovili ribu na obali, ali nisu plovili rekom; niko im još nije pokazao kako se prave čamci; onaj koji ih je tome naučio bio je Ngirangiran. On je pokazao tu veštinu ljudima svog plemena, a njegovo pleme to su bili ljudi, to su bili Fani.

U reci je živeo jedan ogroman krokodil, glavešina krokodila; glava mu je bila duža od ove kolibe, a oči veće od celog celcatog jareta, zubima je pregrizao čoveka na dvoje kao što ja sečem bananu, hris! Bio je pokriven ogromnim krljuštima: čovek bi ga udarao svojim kopljima, du, du, ali pfut, koplja bi se odbijala; a to je mogao činiti i najsnažniji čovek: pfut, koplja su se odbijala. To je bila strašna životinja.

Tako, jednoga dana, on dođe u Ngirangiranovo selo; ali se ovaj još nije bio rodio. A Fanima je bio vrhovni poglavica, jer on je zapovedao mnoštvom ljudi. On je zapovedao Fanima i pored njih drugima. Ngan Esa dođe, dakle, jednoga dana u selo Fana i pozva poglavicu: — Poglavice, hodi ovamo!

Poglavica odmah dotrči. I glavešina krokodila reče starešini ljudi: — Slušaj pažljivo. A starešina ljudi odgovori: — Sav sam se u uho

pretvorio, što znači: dobro slušam.

— Evo šta ćeš činiti od danas. Ja ogladnim svakog dana i mislim da je za mene ljudsko meso bolje od ribljeg. Svakog dana vezaćeš jednoga roba i dovešćeš mi ga na obalu reke, jednog dana jednog čoveka, drugog dana jednu ženu i svakog prvog u mesecu mladu devojku lepo obojenu bazom i namazanu mašću da se sija. Tako ćeš činiti. Ako se usudiš da me ne poslušaš, poješću celo tvoje selo. Eto to je sve. Bez pogovora.

I glavešina krokodila, bez ijedne reči više, vrati se u reku. A u selu otpočeše zapevke. I svak reče: — Svršeno je sa mnom. Svak je to govorio, poglavica, ljudi, žene. Sutradan ujutru kada se sunce rađalo, glavešina krokodila bio je na obali reke. Uah, uah! Čeljust mu je bila ogromna, duža od ove kolibe, oči velike kao celo celcato jare. Krokodili koje danas vidimo nisu više nikakvi krokodili! I požuriše da dovedu krokodilu glavešini ono što je tražio, jednog dana čoveka, drugbg dana ženu p svakog prvog u mesecu mladu devojku, narumenjenu i uljem namazanu da se sija. Učinjeno je ono što je krokodil glavešina naredio, i niko se nije usuđivao da ne posluša jer on je svuda imao svoje ratnike, druge krokodile.

A ime toga krokodila bilo je Ombir: vode su se pokoravale Ombiru, šume su se pokoravale Ombiru, njegovi „ljudi" bili su svuda, on je bio gospodar šuma, ili je pre svega bio gospodar voda. I svakog dana je jeo bilo jednog čoveka, bilo jednu ženu i bio je vrlo zadovoljan i vrlo lepo se ophodio prema Fanima. Ali oni su već podavali sve svoje robove, a poglavica je rasturio sva svoja bogatstva na njihovo kupovanje. Nije više imao blaga, nijedan zub od slona! Morao je da da čoveka, jednog Fana! I poglavica Fana sazva sve svoje ljude u zajedničku kolibu; on je dugo, dugo govorio, a posle njega su i drugi ratnici takođe dugo govorili. Kad je savetovanje završeno, svi su se slagali i jednodušno su mislili da treba da idu odatle. Poglavica tada reče: — Eto, pitanje odlaska je rešeno: ići ćemo daleko, daleko odavde, s one strane planina. Kada budemo daleko, veoma daleko od reke, s one strane planina, Ombir više neće moći da dopre do nas i mi ćemo biti srećni. I bi odlučeno da više ništa ne seju i da po završetku kišnog godišnjeg doba celo pleme napusti obalu reke. I tako učiniše..

U početku sušnog godišnjeg doba kad su vode niske i kad se dobro putuje, pleme krete. Prvoga dana išli su brzo, brzo, što su brže mogli. Svaki čovek požurivao je svoje žene, a žene ubrzavajući korak, išle su ćuteći, povijajući se pod teretom namirnica i kućnog posuđa, jer su nosili sve, lonce, tanjire, tučkove, korpe, sablje i motike, sve; svaka žena imala je svoje breme, i to teško. Teško zato što su, pored svega toga, usput sušili manioku na koju su nailazili i nosili je. Teško zato što su usto morale da nose decu, mališane koji nisu umeli da idu i one koji nisu mogli dugo da izdrže.

I trebalo je biti tih: ljudi su ćutali, žene su ćutale, ali su deca plakala, i majke su govorile: — Ćutite. Vrhovni poglavica bio je na čelu: on je vodio povorku, jer on je najbolje poznavao zemlju: on je često išao u lov i o vratu je nosio ogrlicu od zuba velikog majmuna.

To je zaista bio veliki lovac.

Prvoga dana mnogi su se osvrtali iza sebe verujući da čuju krokodila: Uah, uah! Ionome koji je bio na repu bilo je hladno oko srca! Ali se nije čulo ništa. I drugog dana kretanje povorke je bilo isto, i ništa se nije čulo. I trećeg dana kretanje povorke je bilo isto, i nije se čulo ništa.

Prvog dana, međutim, poglavica krokodila izašao je prema svojoj navici, iz vode da bi otišao do mesta gde su obično ostavljali roba koga su njemu namenili. On dođe: — Uah, uah! Ništa. Šta je ovo? On odmah krete put sela.

— Starešino ljudi, hodi ovamo.

Ništa! Nije čuo ni glaska; on uđe u selo, sve kolibe bile su napuštene; on ode do njiva, njivs su bile napuštene: — Uah, uah! On obiđe sva sela, sva sela su bila napuštena; on obiđe sve njive, sve njive su bile napuštene.

Ombira tada spopadne strahovit bes, on se zagnjuri u reku da bi pogledao u svoju amajliju i zapeva:

Vi koji gospodarite vodama,duhovi voda,
Svi vi koji me slušate,ja vas pozivam,
Dođite, dođite na poziv vašeg starešine,
Odgovorite bez odlaganja, odgovorite smesta.

Poslaću munju koja prolazi parajući nebo,.

Poslaću gromove koji prolaze kršeći sve,.

Poslaću oluju koja prolazi čupajući banane..

Poslaću nepogodu i pljusak iz olovnih oblaka koji čisti sve ispred sebe.

I svi će odgovoriti na glas svoga starešine.

Svi vi koji me slušate, pokažite mi put,

Put kojim su otišli oni koji su pobegli.

Duhovi voda, odgovorite.

Ali na njegovo veliko čuđenje, duhovi voda ne odgovoriše, nijedan jedini ne odgovori! '

Šta se to dogodilo? Ovo. Pre nego što je napustio svoje selo, starešina ljudi je prineo velike žrtve. Prineo je veliku žrtvu duhovima voda, moleći ih da ne govore, i oni su obećali. Obećali su:

-Nećemo reći ništa".

Ombir ponovo poče još gore da preklinje: .

Vi koji gospodarite vodama,duhovi voda,

Svi vi koji me slušate, ja vas pozivam. . .

I duhovi voda, primorani da poslušaju, pretstaše pred njega: — Gde su ljudi, jesu li prošli vašim putevima? — Nismo ništa videli, oni nisu prošli našim putevima. I Ombir reče: — Nisu prošli vodenim putevima: duhovi voda ne smeju im odreći poslušnost.

I on pozva duhove šuma:

Vi koji gospodarite šumama, duhovi šuma,

Svi vi koji me slušate, ja vas pozivam,

Dođite, dođite na poziv vašeg starešine,

Odgovorite bez oklevanja, odgovorite smesta.

Poslaću munju koja prolazi parajući nebo,

Poslaću gromove koji prolaze kršeći sve,

Poslaću oluju koja prolazi čupajući banane,

Poslaću nepogodu i pljusak iz olovnih oblaka koji čisti sve ispred sebe.

Svi treba da odgovore na glas svoga starešine,

Svi vi koji me slušate, pokažite mi put,

Put kojim su otišli oni koji su pobegli,

Duhovi šuma, odgovorite.

Ali na njegovo veliko čuđenje, od svih duhova šuma nijedan jedini ne odgovori, svi su ćutali.

Šta se to, dakle, dogodilo? Ovo. Pre nego što je napustio svoje selo, starešina ljudi je prineo velike žrtve. Prineo je veliku žrtvu duhovima šuma moleći ih da ne govore, i oni su obećali: „Nećemo reći ništa'

Ombir ponovo poče još gore da preklinje.

Vi koji gospodarite šumama,duhovi šuma,

Svi vi koji me slušate,ja vas pozivam. . .

I duhovi šuma, primorani da poslušaju, prestadoše pred njega. — Gde su ljudi, jesu li prošli vašim putevima? I duhovi šuma odgovoriše: — Prošli su našim putevima.

I jedne za drugim, Ombir je pozivao duhove dana, duhove noći i, zahvaljujući njima, doznao kuda su prošli Fani.

Oni su javljali novosti!

I kada je Ombir završio svoje bajanje, on je znao put kojim su išli odbegli Fani. Uzalud su oni prikrivali svoje tragove. Ombir je znao njihov put. Ko mu ga je otkrio? Munja, Vetar, Oluja pokazali su mu ga; Munja, Vetar, Oluja odali su mu to.

Fani su i dalje dugo, veoma dugo išli. Najzad su prešli preko planina i vrhovni poglavica pogleda u svoju amajliju: —Ovde ćemo se zaustaviti? A amajlija koja je odavno, od prvog dana, slušala

Ombirove zapovesti (ali to poglavica nije znao), amajlija odgovori: — Ne, ovde se nećete zaustaviti, ovo nije dobro mesto.

Prešli su preko ravnica, i kad su naišli na veliku šumu, šumu kojoj nije bilo kraja, vrhovni poglavica pogleda u svoju amajliju: — Da se zaustavimo ovde? A amajlija opet odgovori: — Ne, još dalje.

Najzad stignu na široku ravnicu, na jedno ogromno jezero od koga se dalje nije moglo, i vrhovni poglavica pogleda u svoju amajliju: — Da se zaustavimo ovde? A amajlija koja je slušala Ombira odgovori: — Da, zaustavite se ovde.

I Fani su išli danima i mesecima: mala deca su neć bila momci i devojke, momci su već bili mladi ratnici, a mladi ratnici zreli ljudi. Išli su danima i mesecima. Zaustaviše se na obalama jezera. Podigoše nova sela, počeše da obrađuju zemlju, i svuda poče da zri kukuruz. Poglavica sakupi tada svoje ljude da bi dali ime selu, i nazvaše ga: Akirangan (oslobođenje od krokodila).

Al te iste noći, oko ponoći, razleže se velika alauka i jedan glas povika: — O, dođite, dođite ovamo! I svi izađoše, jako uplašeni. Šta su videli? (Jer je bila divna mesečina). Ombir je stajao nasred sela! Bio je ispred kolibe vrhovnog poglavice. Šta da rade! Kuda da beže? Gde da se skriju? Niko na to nije smeo ni da misli! I kada je vrhovni poglavica izašao iz svoje kolibe da vidi šta se događa, i , njega prvoga zgrabi! Jednim zahvatom čeljusti Ombir ga preseče na dvoje! Hro, hro, hvas! — Eto Akirangana, reče on samo.

On se vrati prema jezeru.

Ratnici, drhteći, izabraše odmah drugog poglavicu, brata prethodnoga, prema zakonu, i ujutru uzeše ženu prethodnog poglavice, odvedoše je i vezaše na obali jezera kao žrtvu Ombiru. I ovaj dođe; žena je plakala. Hro, hro! on je proždera. Ali uveče on ponovo dođe u selo i pozva poglavicu:

— Poglavice, hodi ovamo.

A ovaj, sav drhteći, odgovori: — Idem.

— Evo šta vam naređujem, ja, Ombir, i vi ćete to činiti. Svakog dana donosićete mi po dva čoveka, jednog ujutru a drugog uveče, a drugog dana po dve žene, jednu ujutru a drugu uveče. I svakog prvog u mesecu dve mlade devojke lepo ukrašene, narumenjene i

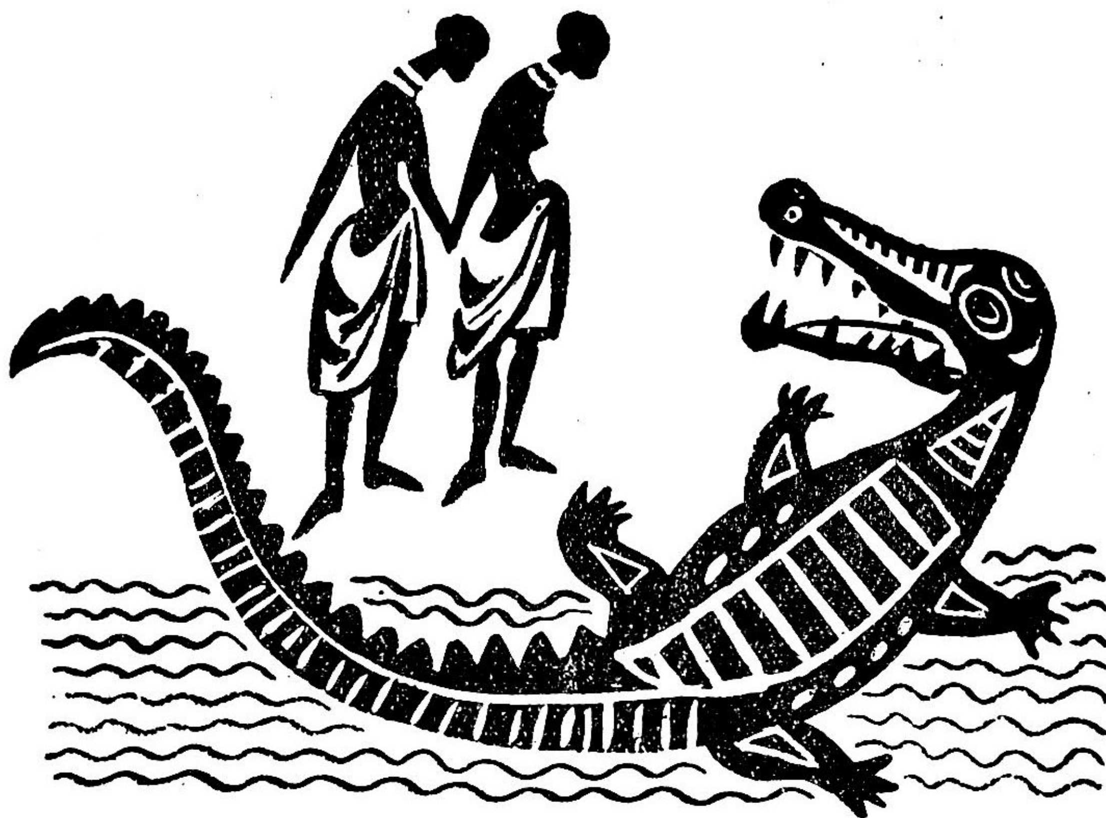
namazaše uljem da se sijaju. Hajte, to sam ja, Ombir, kralj šuma, ja, Ombir, kralj voda.

I tako je trajalo godinama. Svako jutro, svako veče, Ombir je dobijao svoje sledovanje: jednog dana dva čoveka, drugog dana dve žene i svakoga meseca dve mlade devojke. Tako je bilo dugo vremena. Da bi udovoljili Ombiru, Fani su išli u rat, daleko, daleko, i svuda su pobeđivali, jer Ombir, krokodil glavešina, štitio ih je i oni su postali veliki ratnici.

Ali godine su jedna za drugom prolazile i dugo su Fani zasejavali svoja polja. I njima je Ombir dojadio. Kako ih je on uhvatio u njihovu bekstvu, to su zaboravili. I Ombir im je bio dozlogrdio.

I bili su zaboravili. I mladići su govorili: — Ne, ne možemo više, hajdemo odavde. I mladići pođoše napred, ratnici za njima, a žene su nosile svežnjeve iza ratnika.

Ombir dođe sutradan ujutro na obalu jezera kao i obično po svoju dnevnu hranu. Gleda, traži. Ništa. Dođe u selo. Ništa. Šta da radi? On uzme svoju amajliju i odmah pozove duhove šuma. — Evo šta vam paređuje Ombir, vaš starešina, reče im on. Moji robovi su pobegli, oni su u vašem području, preprečite im svaki put. Olujo, skrši drveće ispred njih; duše groma, duše munje, zaslepite im oči! Hajte, Ombir vam naređuje.

A oni su išli. Putevi su se zakrčivali ispred Fana, veliko drveće je padalo, tama je sve osvajala! Izgubivši nadu, morali su da se vrate na jezero, i pasred sela Ombir ih je čekao. Ali Ombir je ostario, umesto dva čoveka sada je zahtevao:— Prinosićete mi kao žrtvu svakog dana po dve mlade devojke.

I Fani su morali da se pokore i da svakog dana dovedu Ombiru dve mlade devojke narumenjene i namazane uljem da se sijaju. To je bila svečanost njihova venčanja.

One su plakale i jadikovale, fanske devojke; one su plakale i jadikovale; to je bila svečanost tužnih veridaba.

Plakale su i jadikovale uveče; ujutru nisu plakale niti jadikovale; njihove majke ih više nisu čule da govore: one su bile na dnu jezera, u pećini u kojoj je živeo Ombir; one su ga služile a on se njima hranio.

Ali jednog dana dogodi se ovo: mlada devojka koja je uveče trebalo da bude odvedena na obalu jezera, mlada devojka na koju je bio došao red, bila je AlenaKiri, kći poglavice. Ona je bila mlada i lepa. I uveče ona bi vezana na obali jezera sa svojom drugaricom.

Drugarice više nije bilo, ali sutradan, kad je osvanuo dan, kći poglavice je još uvek bila tu. Ombir ju je poštedeo.

I pozvaše je: Zora je svanula.

Ali posle devet meseci kći poglavice dobije dete, muško dete. Radi sećanja na njegovo rođenje, dečačiću dadoše ime Ngirangiran, sin krokodila.

Ngirangiran je, dakle, bio sin Ombira, krokodila glavešine: to je prva povest. Tako je rođen Ngirangiran.

Evo druge: o smrti Ombira.

Ngirangiran, dete krokodila Ombira i poglavičine kćeri, rastao je, rastao, rastao svakog dana: od deteta je postao momak, od momka mlad čovek. Tada je postao poglavica svog roda. Bio je moćan i vrlo dobar, dobro je poznavao amajlije. U svom srcu imao je dve želje: da osveti smrt poglavice svoga plemena, oca svoje majke, i da oslobodi svoj narod od danka koji je plaćao krokodilu.

I evo šta je učinio radi toga:

U šumi se nalazi jedno sveto drvo, vi to znate, i to drvo se zove „palma". Zasecite palmu, poteče sok, teče izobilno, a ako sačekate dva ili tri dana, posle hvatanja u zemljane sudove, imaćete dzan, piće koje razveseljava srce. Mi to sada znamo, ali to naši preci nisu znali. Ngirangiran ih je tome naučio, a prvi koji je pio dzan bio je Ombir, krokodil glavešina. Ko je Ngirangiranu pokazao šta je dzan? Ngonoman, kamen amajlija koji mu je dala njegova majka.

Tako, prema savetu Ngonomana, Ngirangiran naredi ovo: — Pripremite sve zemljane sudove koje imate, sve, i donesite ih u moju kolibu. On to reče ženama: one onda donesu sve zemljane sudove koje su imale, a bilo ih je mnogo, mnogo. — Idite sve u šumu, reče im on usto, pored potoka gde ima zemlje za lončariju i napravite još sudova. I one odu napotok gde je bilo zemlje za lončariju' i naprave još sudova, mnogo.

— Hajdemo u šumu, reče on ljudima, hajdemo, i vi ćete zaseći drveće koje vam ja budem pokazao. I oni odu svi skupa sa sekirama i noževima i zaseku drveće koje im je Ngirangiran pokazao. Ta stabla su bile palme. I kada su sva bila zasečena, sabrali su sok koji je obilno tekao iz zaseka. Doneseni su sudovi (to su učinile žene), stari i novi sudovi, i kada su ovi bili tu, sve ih napuniše dzanom, i žene ih

vratiše u selo. Svakog dana Ngirangiran je pio taj sok: ljudi su hteli isto da čine, ali im je on to zabranio velikim ekijem. Jedan čovek reče: — Pošto ga Ngirangiran pije, píću ga i ja. I on ga je pio, ali tajno, i u glavi odmah poče da mu se vrti. Ngirangiran dođe i ubije ga jednim hicem iz puške. Njegovo telo baciše bez sahrane zato što je pogazio zabranu i potcenio eki.

Posle tri dana, Ngirangiran sakupi svoje ljude, ljude i žene, i reče im: — Sada je vreme, uzmite sudove i pođite sa mnom na obalu, pored jezera. Oni uzeše sudove i pođoše s njim. Kad su bili na obali jezera. Ngirangiran naredi ljudima ovo: — Odnesite na obalu sve sudove, i oni to učiniše. — Donesite ilovače po koju sam vas slao, reče on usto ženama, i one to učiniše.' I na obali jezera, od meke ilovače sagradiše dva velika bazena. Brižljivo nabijena nogama, brižljivo glačana dlanovima. Tada u ta dva bazena sasuše sav dzan koji je bio u sudovima, ne ostavivši ni kaplje; Ngirangiran pogleda u veliku amajliju i zatim polupaju sve sudove i bace ih u jezero, dve robinje vežu pored bazena i svi se povuku u selo.

Ngirangiran ostane sam, skriven pored bazena.

U uobičajeni čas krokodil izađe iz vode. On se uputi prema robinjama, koje su drhtale od straha; ali pre svega:

— Šta je ovo, reče on dolazeći do bazena, šta je ovo? On malo proba tečnost. Tečnost mu je izgledala dobra i on glasno povika: — Ovo je dobro: od sutra ću narediti Fanima da mi ovo donose svakog dana.

I krokodil Ombir poče da pije dzan. Pio ga je do poslednje kaplje, zaboravljajući robinje. Kada je sve popio, zapeva:

Pio sam dzan, piće koje čini srce zadovoljnim,
Pio sam dzan,
Pio sam dzan, srce mi se veseli,
Pio sam dzan.
Starešina koga svi slušaju, to sam ja,
Ja, vrhovni starešina, ja, Ombir.
Ja sam, Ngan, ja sam starešina.
Ombir je gospodar voda,

Ombir je gospodar šuma.
Ja sam starešina koga svi slušaju.
Ja sam starešina.
Pio sam dzan, piće koje čini srce zadovoljnim,
Pio sam dzan,
Pio sam dzan, srce mi se veseli,
Pio sam dzan.

Pevao je i ne misleći više na robinje zaspao je na pesku vesela srca.

Ngirangiran odmah priđe zaspalom Ombiru; jakim užetom, uz pomoć robinja, on ga veže za stub, zatim snažno baci svoje kopže da udari zaspalu životinju: od debelih krljušti koplje se odbi ne ranivši krokodila i on, ne budeći se, mrdnu govoreći: —Šta je to? Komarac me ujede.

Ngirangiran uzme svoju sekiru, svoju veliku kamenu sekiru, strahovito zamahnuvši udari on zaspalu životinju: sekira otskoči ne ranivši je; ona poče da se miče; dve robinje pobegoše uplašene. Ngirangiran se tada pozva na moćnu amajliju: — Grome, reče on, grome, tebe zovem, donesi mi strele.

I grmljavina dođe sevajući. Ali kad ona sazna da treba da ubije Ombira, poviče: — To je tvoj otac, a moj gospodar. I ona protutnja uplašena. Ali Alena Kiri dođe u pomoć svome sinu i donese Ngonoman, čarobni kamen. I u ime Ngonomana, Ngirangiran reče: — Grome, naređujem ti da ga pogodiš.

I grom ga pogodi jer nije mogao da ne posluša. U čelo, među oči, pogodi on Ombira i Ombir, zgromljen, ostade na mestu mrtav. Ubio ga je Ngirangiran, ali zahvaljujući samo pomoći Ngonomana.

I evo kraja ove priče.

Ngirangiran se žurno vrati u selo. — Svi vi, kudi iz sela, reče on, hajdemo svi, hajdete. I svi oni dođu na obalu jezera. Ombir je bio tu, ležao je mrtav, ogroman. — Ja sam ubio krokodila Ombira, ja, Ngirangiran; ja sam osvetio poglavicu svoga roda i oslobodio vas, ja Ngirangiran.

Svi su se veselili i oko trupine igrali fanki, peliku pogrebnu igru; igrali su fanki da umire duh Ombirov.

I to, to je Ombirov kraj.

LEGENDA O BINGU

Jednoga dana dogodi se da Nzame siđe na zemlju. On se šetao uz obalu reke Sedeki u čamcu koji je išao sam, sasvim sam. Nzame nije veslao. Onpristadepored jednog velikog sela hoteći da se popne do svetilišta da bi ispovedio ljude. Ali evo gde jedna mlada devojka dođe da zahvati vode na izvoru. Nzame je vide i ona mu se dopade jer je bila dobra, i radna i revnosna na poslu isto koliko i lepa. On se njom oženi i povede je sa sobom vrlo daleko, vrlo daleko, u zemlju iz koje se ne vraća. Mboaja, kako se zvala mlada devojka, nikada se više nije vratila iz te zemlje.

Kad je došlo vreme, Mboaja rodi sina i dade mu ime Bingo; zašto, nemam pojma, niko mi to nije kazao, to mora biti da je tamošnje ime. Bingo je rastao, rastao svakog dana, i Mboaja ga je volela više nego išta na svetu. Kose mu je kitila elelijama, cvetovima koje vole ptice; kroz nosić mu je provlačila nisku bisera; njegov vrat i mišice bili su ukrašeni bakarnim grivnama koje je brižljivo glačala svakog jutra.

Bingo je rastao, stalno rastao, i .Mboaja ga je volela više nego išta na svetu.

U Nzameu se zbog toga začne silna srdžba i jednoga dana, razjaren što je dete Bingo ukralo jednu ribu od njegove lične zalihe, on veza Mboaju u kolibi, zgrabi Binga i baci ga odozgo.

Bingo je padao, dugo padao: bio je skoro već mrtav kad su talasi velike vode s one strane brda, na njegovu sreću dočekali njegovo telo. I što je još bolje, dogodilo se da nije pao suviše daleko od obale: jedan ribar se nalazio u svojoj barci, sa mrežama za hvatanje ribe. On izvuče Binga iz vode i odvede ga u svoju kolibu. Stari se zvao Otoajom.

Tek što je Nzame izbacio Binga, a Mboaja polete da ga spase. Ponekada noću da li ste videli u šumi plamen koji luta i ide tamo amo lelujajući se? Da li ste čuli glas žene koji dopire iz vrlo velike daljine, zovući, zovući ispod granja? Ne plašite se ništa! To je Mboaja koja traži svoje dete, Mboaja koja ga nikada nije našla. Prava majka za umor ne zna.

Kada je Bingo počeo da pada, a Mboaja da leti i Nzame pojuri, hteo je pošto-poto da ponovo nađe Binga.

On ga je tražio ispod mora: — More, more, je li u tvojim vodama Bingo?

On ga je tražio na zemlji: — Zemljo, zemljo, je li na tebi Bingo?

A more i zemlja odgovaraju: — Nije, nije.

Nije bilo moguće naći ga, Otoajom, veliki vrač, uvideo je da je Bingo visokog porekla i pošto nikako nije želeo da ga preda, brižljivo ga je sakrio.

Bingo i pauk. — Bingo se bio sklonio u dnu jedne pećine; pećina je bila duboka i mračna, Bingo reče u svojoj duši: — Ovde sam u sigurnosti. I tu je dugo ostao.

Nzame je, međutim, nastavio svoje kivno traženje i svakog dana je govorio: — Naći ću Binga i izješću mu srce. Ali je Bingo bio u dubokoj pećini usred šume. Nzame stiže u šumu i susrete kameleona.

— Kameleone, jesi li ti video Binga?

Ali on, ne hoteći da se izlaže neprilici, odgovori:

— Pa video sam gde prolazi jedan čovek, ali ko zna kako mu je bilo ime?

— A kuda je išao, gde je njegovo selo?

— Išao je čas ovamo, čas onamo; selo mu je s one strane šume.

— A to, je li to bilo pre dugo vremena?

— Dani su dugi, svaki dan je dugo vreme, da, ima dugo vremena.

Nzame ode naljućen, i dok je ovamo i onamo tražio Bingove tragove, kameleon je otrčao u pećinu:

— Bingo, otac te traži, čuvaj se.

I on ode malo podalje, na vrh litice.

Bingo, obavešten, pažljivo zatre tragove svojih koraka po zemlji, a zatim pređe na utrvenu stazu, i preko tvrde zemlje, i odatle se vrati u svoju pećinu. Ali je pazio da ide natraške, okrenut leđima napred. On stiže u pećinu i sakri se u dnu: odmah Ndanabo, pauk, razape svoju mrežu na ulazu, debelu i jaku paučinu, i u tu paučinu kameleon žurno nabaca mušice i bubice.

Nzame je nastavio svoje traganje; on susrete Vieru, zmiju...

— Viero, jesi li ti videla Binga?

Viera odgovori: — Da, da.

— Je li on u pećini u šumi?

— Da, da.

Nzame ubrza svoje korake; stiže blizu pećine. — Šta je ovo, reče on, trag koraka koji odlaze odavde? On vide paučinu, mušice koje su se u nju uhvatile. Čovek ne bi mogao biti tu! reče on.

A kameleon sa vrha litice reče:

— Ah, ti si došao ovamo, dobar dan!

— Dobar dan, kameleone. U ovoj pećini si ti video Binga?

— Da, ali davno, davno; on je otišao; verujem, uostalom, da se na zemlji još vidi trag njegovih koraka.

— Stvarno, tu je, reče Nzame, ići ću za njim. Kameleone, dobro si učinio.

I Nzame nastavi svoje traganje.

On je bio već daleko, daleko, veoma daleko. Bingo izađe iz pećine: — Kameleone, reče on, dobro si učinio. Evo da te nagradim: otsada ćeš moći da menjaš boju po svojoj volji; tako ćeš moći da umakneš neprijatelju. A kameleon reče: — To je dobro.

I Bingo reče pauku: — Ndanabo, dobro si postupio, šta da učinim za tebe? — Ništa, odgovori Ndanabo, srce mi je zadovoljno. — Dobro, tvoje prisustvo donosiće sreću. I on ode. Na svom putu on naiđe na Vieru i jednim udarcem pete smrska joj glavu.

Najzad se dogodi da se Nzame, umoran od svog uzaludnog traženja, ponovo vrati gore i ostavi Binga na miru. Ovaj nasledi znanje svog poočima. Kad Otoajom umre, on opra njegovo telo, sahrani ga brižljivo, ali mu najpre uze lobanju da bi joj ukazivao

poštovanje, čuvao ju je u svojoj kući i mazao rumenilom i uljem u svečane dane. I zbog toga je Otoajomov duh ostao sa Bingom; i Bingo nas je naučio da u stvari čuvamo lobanje predaka da bismo poštovali i održavali njihov duh s nama. Sram bilo one koji ne poštuju lobanje predaka!

Kad je odrastao, Bingo je obišao svet, sve ljude, sva plemena; on je bio dobar i učio je ljude da budu dobri, da čine ono što je dobro. On je činio svakojaka čuda pomoću zelenog kamena koji je nosio oko vrata. U taj kamen Nzame je urezao svoje ime i dao ga je njegovoj majci Mboaji prvog dana kad ju je video. A Mboaja je opet dala zeleni kamen svome sinu Bingu. I kad je hteo, Bingo je napuštao svoje telo; strele ga nisu pogađale, sekire nisu ranjavale, otrovani bambusi nisu probadali njegove bose noge i njemu su pripadala sva zemaljska blaga. On je voleo crne ljude i crni ljudi su njega voleli. Oni su činili ono što je on hteo i što im je naređivao, i to je bilo dobro, jer je Bingo bio dobar.

I onda je Bingo hteo da ode vrlo daleko, vrlo daleko; otišao je prema zemlji koja je s one strane planina (verujem da to treba da bude kod belaca), i tamošnji ljudi, kad su videli da Bingo otkopava zemlju i da poznaje njena blaga, uhodili su ga i danju i noću. Na kraju, pošto je Bingo znao da su oni zli i skrivao se od njih, na kraju, oni ga jednog dana iznenade sa zelenim kamenom u ruci. I da bi oteli njegova blaga i otkrili njegovu tajnu, oni ga ubiše i uzeše zeleni kamen koji bi on nama ostavio. Od tog vremena, ljudi s one strane brda (svak zna da su to belci) poseduju zemaljska bogatstva: ali smo zato mi sačuvali Bingove zakone. Deco moja, čuvajte običaje vaših predaka, to su dobri običaji.

Ispričao sam sve.

BAJKE

SEEDEMVA

Seedemva je bila velika životinja koja je činila zlo ljudima. Jednog dana kad su ljudi išli da razapinju mreže za hvatanje divljači i kad su je u njih pohvatali, doneli su je u selo i dali da se kuva. Tada oni rekoše Seedemvi: — Hajde da jedemo, Ali im Seedemva odgovori: — Nisam gladna.

To nije bilo istina, jer je ona htela da pojede sve, sasvim sama, za vreme noći. Ljudi su spavali. Kad se rodilo sunce, pokaza se da je Seedemva ispraznila sve lonce u toku noći. Ljudi su se pitali:

— Ko je pojeo naše meso?

Onda oni opet odu do svojih zamki i u njima nađu ponovo uhvaćenu divljač. Oni je donesu u selo i dadu da se kuva. Sutradan vide da je Seedemva opet ispraznila sve lonce.

Sledećeg dana oni donesu još mesa od divljači i dadu da se skuva. Ovog puta zec se sakrije i reče: — Danas ću svakako videti da li to naš poglavica jede paše meso.

Noću, dok su oni spavali, zec leže pored ognjišta i reče: — Ja ću to svakako videti.

Tako, kad se Seedemva digla da jede meso, zec reče: — Ja te vidim, tetka.

Seedemva se uplaši i ponovo leže. Zatim opet ustade dok su svi ostali spavali. Ali zec nije spavao. I kako je Seedemva kinula, zec viknu: — Ja te vidim, tetka.

Tako se to produžilo sve do jutra. Kad je sunce počelo da se rađa, Seedemva legne bolesna. Vikali su je: — Diži se da jedemo meso. Ona odgovori: — Ne, ne mogu, bolesna sam.

Ljudi pojedu meso, pojedu ga sve. Onda se Seedemva digne i vidi da nema više ništa. Ona onda proguta prazne lonce i ljude zajedno s njima. A zec, on se sakrio u travi.

Kad je Seedemva pojela ljude, progutala je njihove kuće i otišla. Tada zec sakupi sve životinje da bi je ulovili i ubili. Prvi koji su za njom pošli bili su los i zebra. Jurili su za njom, ali nisu videli ništa sem prašine. Oni se vrate i kažu: — Nismo je videli.

Zatim pođu lav i leopard: ni oni nisu mogli da je stignu. Zatim pođu gaon i beli gaon. Zatim antilopa i gazela. Svi se vrate ne videvši ništa. Zatim pođu divlji pas i hijena. Oni su umeli da stignu Seedemvu. Divlji pas poče da viče: — Vi ste je gonili nadaleko bez uspeha, vi, lose, gaone, antilopo, bivole, hijeno i leoparde!

Tada divlji pas prostreli Seedemvu jednom strelom; i hijena je prostreli još jednom strelom. Seedemva se sruši. Tada divlji pas i hijena odu po ostale životinje i dovedu ih tu; oni isto tako sakupe i sve ptice.

Orao stigne prvi i kaže:

Džolo, ndžo, ndžo, ndžo, ndžo,
Kljun mi se slomi,
Onaj što mi ga je dao Samokunga,
Samokunga de Leza.

I kako je to rekao, kljun mu se slomi.

Ptica kovač dođe zatim i kaže:

Džolo, ndžo, ndžo, ndžo, ndžo,
Kljun mi se slomi,
Onaj što mi ga je dao Samokunga,
Samokunga de Leza.

I njegov kljun se isto tako slomi.

Zatim dođe čaplja, i ona isto tako zapeva:

Džolo, ndžo, ndžo, ndžo, ndžo,
Kljun mi se slomi,
Onaj što mi ga je dao Samokunga,
Samokunga de Leza.

I njegov kljun se slomi.

Zatim dođs kraguj koji ume da raskida životinje. On zapeva:

Džolo, ndžo, ndžo, ndžo, ndžo,
Kljun mi se slomi,
Onaj što mi ga je dao Samokunga,
Samokunga de Leza.

I njegov kljun se isto tako slomi.

Tada dođe jedna sasvim mala ptica katijtij. Životinje rekoše: — Njen kljun je suviše mali.

Mala ptica poče da peva:

Ćuere! Ćuanćue! Nćuanćue!
Moj kljunić se slomi,
Onaj što mi ga je dao Samokunga,
Samokunga de Leza.

Tada ona napravi sasvim malu rupicu. Kada videše malu rupicu, životinje rekoše katijtiju: — Beži! Neka dođe neka veća ptica!

Tada dođe ždral i počne da peva:

Džolo, ndžo, ndžo, ndžo. . .

Kljun mu se slomi. U isto vreme mala rupica koju je napravio katijtij ponovo se zatvori.

Tada životinje ponovo pozovu tu sasvim malu pticu katijtija. On ponovo dođe i počne da peva:

Ćuere! Ćuanćue! Nćuanćue!

On tada napravi veći otvor na trupini Seedemve. I mala ptica još peva:

Ćuere! Ćuanćue! Nćuanćue!

I ona provali stomak Seedemvi. I sve što je bilo u njemu izađe napolje: kuće, lonci, stoka i ljudi. Onda su oni ponovo izgradili svoja sela.

KAMAPA I LITAOLANE

Priča se da su nekada svi ljudi stradali. Neka. čudovišna životinja, koja se zvala Kamapa, gutala ih je sve, velike i male. Ta životinja je bila grozna. Između njenih udova bilo je rastojanje tako veliko, tako veliko da je i najoštrije oko jedva moglo da ga sagleda. I na zemlji je ostala samo jedna žena koja je umakla krvoločnosti Kamape. Ona se brižljivo skrivala. Ta žena zatrudni i rodi sina u jednoj staroj staji za teoce. Bila je vrlo iznenađena kad ga je pobliže osmotrila i o njegovom vratu spazila čarobne amajlije.

— Pošto je tako, reče ona, ime će mu biti Litpolane, Božansko. Jadno dete! U kakva se vremena rodilo! Kako će umaći od Kamape? Šta će mu pomoći njegove amajlije?

Tako je govorila skupljajući napolju slamu za postelju svome odojčetu. Vraćajući se u staju, zamalo pije svisla od iznenađenja i užasa. Dete je već imalo uzrast zrelog čoveka i govorilo je sasvim mudre reči. Ono odmah izađe napolje i začudi se pustoti sveta.

— Mati moja, reče ono, gde su ljudi? Zar smo samo ja i ti na zemlji? — Dete moje, odgovori žena drhteći, ljudi su donedavna vrveli preko polja i bregova, ali životinja od čijeg glasa drhte stene sne ih je proždrla. — Gde je ta životinja? — Eto je tu nedaleko.

Litaolane uzme nož i, oglušivši se o molbe svoje majke, pođe da napadne alu koja je sve proždirala. Kamapa razjapi svoje strašne čeljusti i proguta ga, ali dete te žene nije stradalo; ono je, naoružano svojim nožem dospelo u stomak čudovišta i počelo da mu reže utrobu. Kamapa je strahovito riknula i pala. Litaolane je odmah počeo da sebi prorezuje prolaz, ali je vrh njegova noža izazivao krike

hiljada i hiljada ljudskih stvorenja, koja su bila živa tu, unutra, s njim. Bezbrojni glasovi dizali su se sa svih strana i dovikivali mu:

— Pazi, ti nas sve iskasapi.

Međutim on je uspeo da napravi otvor kroz koji su narodi cele zemlje izašli zajedno s njim iz Kamapina stomaka. Ljudi, oslobođeni smrti, govorili su jedni drugima: — Ko je ovaj koga je rodila usamljena žena i koji ne zna za igre detinjstva? Otkuda on? To je čudovište, a ne čovek. On nema ništa zajedničko s nama: zato neka se miče sa lica zemlje.

Rekavši to, oni iskopaše veliku jamu, prekriše je kratkom travom i odozgo postaviše sedište; zatim jedan izaslanik otrči kod Litaolana i reče mu: — Starešine tvoga naroda sakupile su se i žele da dođeš i sedneš usred njihova kruga.

Dete te žene dođe tamo; ali prolazeći pored klopke, ono u nju vešto gurne jednog od svojih protivnika koji iščeze bez traga.

Ljudi onda rekoše: Litaolane ima običaj da se odmara na suncu pored gomile trske; da sakrijemo naoružanog ratnika u trsku.

Ni ta zamka nije uspela kao ni prva. Litaolane je sve znao i njegova mudrost osujetila je sva lukavstva njegovih progonilaca. Više njih koji su hteli da ga bace u veliku vatru, sami su u nju pali. Jednoga dana kada su ga u stopu gonili, on stigne do obale jedne duboke reke i tu se pretvori u kamen. Jedan od njegovih neprijatelja, iznenađen što ga više nigde nema, zgrabi taj kamen i baci ga na drugu obalu. I reče:

— Eto kako bih mu razbio glavu da sam ga spazio na drugoj obali.

Kamen se ponovo pretvori u čoveka i Litaolane se bez straha osmehivao svom protivniku koji više nije mogao da dopre do njega i iskaljivao je svoj bes kricima i pretnjama.

POGLAVICA I TIGROVI

Bio jednom jedan poglavica čija je žena bila lepa kao jutarnje sunce. Ona je bila draga srcu svoga gospodara i velika je bila njegova tuga kad se ona razbolela. Mnogo vrača i vračara pokušavali su da je izleče, ali nije bilo spasa. Njoj je bivalo sve gore i gore, i narod je počeo da govorka da će ona svakako umreti i da će poglavičino srce čeznuti za njom.

Jednoga dana kad su se senke protegle po tlu, jedan stari, stari čovek stigne lagano u selo i zatraži da poseti poglavicu. — Morena (gospodaru), reče on, čuo sam za tvoju nevolju i došao sam da ti pomognem. Tvoja žena se razbolela od teške bolesti i ona će umreti ako ne budeš zbavio srce od tigra da od njega napravimo lek koji će ona piti. Vidi, ja ovde imam čudotvoran kamen koji će ti pomoći i nešto leka da ga piješ. Onda navuci na se tigrovu kožu. Lek će ti pomoći da ih razumeš i da govoriš njihovim jezikom; tako će te oni smatrati za brata. Pošto popiješ lek, uzmi kamen u ruku i kreni na put. Kada stigneš do boravišta tigrova, moraš živeti među njima kao da si i sam tigar, sve dok se ne nađeš nasamo s jednim od njih. Njega moraš brzo ubiti, izvaditi mu srce iz još toplog tela i tada, smaknuvši sa sebe tigrovsku kožu, moraš bežati svojoj kući. Tigrovi će te goniti i kad budu hteli da te sustignu, baci kamen ispred sebe i skoči preko njega i on će se pretvoriti u veliku liticu sa čijih će strana lizati plamen i spržiti svakoga ko pokuša da se uz nju uspne. Tako ćeš biti spasen od moći tigrova i tvoja će žena biti izlečena.

Poglavica zahvalno učini kako je starac želeo i krene da traži boravište tigrova. Danima je išao preko ravnica i planina u nepoznate doline i tu nađe što je tražio. Oni ga dočekaju puni

radosti, pozdravljajući ga kao brata; samo jedan mladi tigar neobične lepote držao se na odstojanju u pozadini i mumlao: — Ovo nije tigar, već čovek. On će nam doneti nesreću. Ubite ga, braćo, pre nego što bude suviše kasno. Ali oni na njega nisu obraćali pažnju. Nije prošlo mnogo dana, a svi se tigrovi rasture po dolini i poglavica se nađe sam sa ljutim mladim tigrom. Vrebajući ga strpljivo, njemu se uskoro pruži zgodna prilika koju je čekao i, brzo ga ubivši, on mu izvadi toplo srce iz već mrtvoga tela i, zbacivši sa sebe masku, krete svojoj kući.

Išao je sve dalje i dalje a tigrovi se još nisu pomaljali, ali kada je sunce krenulo zapadu,' oni se pojaviše u daljini i on vide da će ga uskoro sustići. Kada su se oni već toliko približili da je čuo ljutito škljocanje njihovih zuba, on baci ispred sebe kamen koji mu je stari dao i preskoči ga. Kamen se odmah pretvori u veliku liticu, upravo kao što je stari kazao. Tigrovi su jurili naviše, svaki nastojeći da bude prvi i izvadi srce poglavici, kao što je i on izvadio srce njihova brata; ali prvi koji je dopro do litice poskoči unazad smrtno urliknuvši i izvrne se na bok — mrtav. Svi ostali se zbunjeni povuku i nisu smeli da se približe, ali su probavili mnogo vremena idući oko litice, škrgućući zubima na poglavicu koji ih je mirno posmatrao sa svog mesta na vrhu litice.

Upravo pred zoru, već sasvim umorni, tigrovi polegaše i ubrzo tvrdo pozaspivaše. Obazrivo, tiho, poglavica siđe s litice koja se odmah ponovo pretvori u mali kamen. Uzevši kamen u ruku i držeći čvrsto dragoceno srce koje je trebalo da povrati zdravlje njegove žene, on je bežao kao jelen prema svome selu koje je sada ugledao u ravnici. Da li će doći do njega pre nego što ga tigrovi uhvate? Znoj je liptao sa njegova tela, u ušima mu je čudno zujalo, disanje mu se pretvorilo u dahtanje, ali je još uvek jurio. Tada ču tigrove gde pristižu. Nije bilo vremena čak ni da se osvrne. Mora stići do sela pre nego što ga sustignu. Dalje, dalje, spotičući se nasumce preko prepreka, on je jurio. Kako je selo još uvek izgledalo daleko! Zar ga njegov narod nikad više neće videti? Da, najzad su ga smotrili. Mogao je da čuje viku svojih ljudi kako jure da mu pomognu, sada samo još nekoliko koraka i on će biti spasen. Hrabro se dalje teturao, jer je od posrtanja i padanja bio malaksao, iscrpen, kada su njegovi

ljudi stigli i pobedonosno ga uneli u selo, dok su se tigrovi, smeteni i besni, povukli u svoje boravište iza planina.

Uz pesmu i igru narod je priredio slavlje što se njegov poglavica živ i zdrav vratio, a njegova lepa žena, sasvim oporavljena, sedela je pored njega smešeći se i primajući srdačna čestitanja od starih i mladih; ali stari nije došao da se pridruži mnoštvu sveta, niti su ga ikada više videli u svom kraju. Tiho kao što je i došao. otišao je ne ostavljajući ni traga iza sebe.

ČUDOTVORNO OGLEDALO

Jedan čovek i žena imali su samo jedno jedino dete. Oni rekoše: — Hm, zašto mi nemamo još dece? Oni još rekoše: — Hajdemo da pitamo vrača. Oni odu kod njega i kažu: — Reci, zašto nas dvoje nemamo niše dece? Vrač reče: — Idite i uzmite dve ribe, od onih što se zovu pande, jednog mužjaka i jednu ženku. On usto reče: — I pojedite ih. Oni uzmu te dve ribe, pojedu ih i dobiju dete. Dadu mu ime Tambo.

Tambo je rastao. Majka mu reče: — Idi naseci drva. I usto još: — Idi gde god hoćeš da nasečeš drva, ali nemoj ići u onu šumu tamo. Tambo ode i naseče drva u jednoj drugoj šumi, donese ih i kaže: — Na kraju krajeva, ako umrem, šta mari, samo sam Čovek i ništa više.

On ode u tu šumu i naiđe na bou koja je progutala veliku gazelu. Ali joj je glava gazele još virila iz usta. Da izađe, nije mogla, da uđe, još manje. Boa reče: — Hodi ovamo, Tambom, i otseci ovu glavu. Tambo reče: — Ti ćeš me usmrtiti. Boa reče: — Hodi onamo, neću te usmrtiti. Tambo priđe i otseče gazeli glavu. Boa reče: — Hajdemo da ti dam nagradu i usto još: — Drži mi se dobro za rep; ako ga ispustiš, nećeš ništa dobiti. I još reče: — Kada budem prolazila kroz trnje, ne puštaj se. Tambo se uhvati za rep, i oni su išli, išli, išli. Kada su prolazili kroz trnje, bolo je, bolo. Stignu do boinog prebivališta.

Tu je Tambo spavao dva tri dana; sprijateljio se sa boinim sinom. Boa reče: — Tambo, sutra, kada izvadim svoja ogledala, izaberi od njih jedno koje budeš hteo. Sin boin mu reče: — Kad opaziš da muha sleti na ogledalo, ti uzmi njega: to je čudotvorno ogledalo. Sutradan su ogledala izvađena i izložena u jednom prostoru koliko odavde donde. Jedna muha poče da leti i obleće tamo amo ne zaustavljajući se. Tambo je trčao za njom, trčao ,trčao. Muha sleti i Tambo uzme

ogledalo. Boa reče: — To hoćeš? Tambo reče: — Ovo hoću. Tambo pođe kući, svojoj majci, i ponese ogledalo.

On reče: — Ogledalo, ogledalo, to što je rekao tvoj gospodar, je li to istina? I usto još: — Hoću da to znam ovog časa! Hoću kuću pokrivenu crepom! Kuća se odmah podiže. On reče: — Mati moja, ja hoću namesnikovu kćer. On uzme svoju kabanicu napravljenu od džaka, svoje pantalone isto tako napravljene od džaka, svoj stari šešir sav iscepan, svoje cipele sve iscepane, traku od bananinog lišća, kišobran isto od bananinog lišća i u ruku štap, sav izlomljen. I ode teškim koracima čineći gvfe, gvfe.

Popne se na ravnu uzvišicu. Namesnik izađe i upita ga: — Šta hoćeš? On reče: — Hoću da se ženim sa vašom kćerkom. Namesnik reče: — Ti se drzneš da zaprosiš moju kćer za ženu? Namesnik pozva svoju ženu i reče joj: — Ovaj prostak prosi za ženu tvoje dete. Ona reče: — Ako hoćeš da se ženiš s mojom kćeri, sagradi kuću nasred reke, i da to bude kuća na sprat! Tambo reče: — Ogledalo, ogledalo, hoću veliku i lepu kuću nasred reke. Kuća se odmah podiže. On reče: — Potrebne su mi sluge. I dodade: — Potreban mi je sto, postelja, namirnice, stolica. Sutradan namesnik pogleda i reče: — Jao! Naše dete, izgubićemo ga. Namesnik je rano ustao da vidi. Tambo dobi njegovu kćer za ženu. On ode da stanuje u svojoj lepoj kući. On reče: — Potreban mi je petao, koze, krave, kokoške, patke raznih vrsta.

On pođe da prošeta, izađe na obalu i ode da poseti svoju majku. Šetao se tamo amo. Izbije rat. Petao odmah zapeva: — Sve se ruši. Tambo se žurno vrati c kaže: — Ogledalo, ogledalo, neću da vidim rat što nailazi otuda.

Tada svi ratnici pomru. Tambo i ponovo ode da šeta. Ponovo izbije rat. Petao odmah zapeva: — Sve se ruši! Tambo se žurno vrati i kaže:

— Ogledalo, ogledalo, neću da vidim rat što se približava. Svi ratnici jedni za drugima pomru.

Naiđe jedna stara žena, obrati se Tambovoj ženi i kaže joj: — Pustite me da vidim to čudotvorno ogledalo. Žena ga izvadi. Stara ga gleda, gleda,. gleda i umesto njega vrati jedno drugo. Ona tada reče:

— Evo vam vašeg ogledala, a ja idem svojim putem. Ona s tim ogledalom ode kod namesnika. Namesnik ga stavi ispod jednog izvrnutog sanduka. Rat izbije; rekom naiđe mnoštvo ratnika. Petao tada zapeva: — Sve se ruši. Tambo se žurno vrati i kaže: — Ogledalo, ogledalo, neću da vidim ovaj rat. Ali rat je bio već tu. On reče: — Ogledalo, ogledalo, neću da vidim ovaj rat. Ali stigoše i uhvatiše Tamba. Zatvoriše ga u jednu šupu i porušiše njegovu kuću.

Tambo je bio zatvoren sa svojim mačkom. Tambova se žena vratila svome ocu. U šupi je bilo pacova koji su imali brnjicu na gubici. Oni

su hteli da izujedaju Tamba. Ali mačak uhvati jednog od najvećih. Njegovi drugovi dođu, mačak ih izujeda. Jedan pacov reče: — Pusti me da idem po tvoje ogledalo. On ga pusti i pacov ode pravo kod namesnika i vrati se sa ogledalom. Tambo reče: — To nije ono. Pacov ode po ono koje je bilo ispod izvrnutog sanduka i donese ga Tambu. On kaže: — To je ono.

On onda reče: — Ogledalo, ogledalo, hoću da izađem odavde. Izađe. Kaže: Ogledalo, ogledalo, hoću kuću kakva je bila i ranije. Kuća se podigne. On kaže: — Hoću postelju, sto, hoću sluškinje, hoću sluge. I usto doda: — Hoću da mi se žena vrati. Žena se odmah vrati.

Nema više.

REP IBUMBUNIJA

Tri dana po svom rođenju, mali Đanđa reče svome ocu Tangariju: — Daj mi luk sa tetivom koja se ne kida.

Otac mu da luk čija je tetiva bila od pletene košutije kože: Dete ga oproba. Ono ga zategne, a tetiva pukne. Jedan za drugim otac mu je donosio lukove sa tetivom od kobine kože, zatim od kože divljeg vola i najzad od slonovske kože. Ali sve one jedna za drugom popucaše.

Đanđa tada reče svome ocu: — Iščupaj žilu ispod svog kolena da od nje napravimo tetivu, nijedna druga neće biti dovoljno jaka.

Tangari udovolji želji svoga sina.

Kada je na luk nameštena tražena tetiva, Đanđa pođe u lov. U trenutku kada je polazio, otac mu reče: — Ako hoćeš da mi pokloniš rep neke životinje koju budeš ulovio, nemoj mi nuditi drugi sem rep pbumbunija.

Ibumbuni je životinja lepša nego ijedna druga p vrlo je visoka rasta. Ona je jaka toliko da može da ponese sto slonova. Rep joj je dug i gust kao rep u konja i ukrašen belim korijima i zlatnim đinđuvama. Taj rep mu služi za hvatanje životinja. Kad skoro hoće da sustigne gonjenu životinju, on se naglo okrene i strune njegova repa obmotaju se oko udova žrtve i onemoguće je da se dalje makne.

Mali Đanđa je išao sedam stotina godina po zemljama Levanta, jer sa te strane su dolazile neobične stvari i tamo je, prema tome, mogao naići na ibumbunije. Najzad stigne u šumu u kojoj su oni živeli.

On zatekne majku ibumbunija sasvim samu. Mladi su bili otišli u lov kad je on stigao.

On kaže majci ibumbinija zašto je došao. — Dobićeš ono što želiš! obeća mu ona. Sakriću te u kanari za suvo meso. Nemoj da se čuješ da si živ, inače će te moji mali pronaći i brzo prožderati.

Oko pola noći, kad su svi ibumbuniji spavali, njihova majka ode i otseče rep najmlađemu i da ga Đanđi. Mali tada izađe iz kanarija i majka ibumbunija ga uputi kuda treba da ide. On ode trčeći.

Svakog jutra, mladi ibumbuniji, budeći se, pevali su jedan za drugim svoju pesmu. Kada se probudio, najveći je počeo da peva:

Idem da vidim
da li je moj rep
za lov goveda
još uvek tu,
Da li je moj rep za lov slonova još tu ceo.
Figilan dianje.
Moj tu je!

Svaki ponovi ovu pesmu do poslednjeg, koji, ne nalazeći svoj rep, završi pesmicu ovako:

Figilan dianje! Moj tu nije!

Svi tada kretoše Đanđinim tragom njušeći tle. Kad su hteli da sustignu maloga, on se okrene i vidi ih. Tada zapeva:

O oče! O oče! Ibumbuni će me pojesti!
Jer umesto njegova repa nisi od mene tražio Rep divljeg vola, ne, ne, ne!
Ni rep kobe, ne, ne, ne!
Ni rep slona, ne, ne, ne!

Ova pesma mnogo se dopala ibumbunijima. — Idemo po našu majku, rekoše oni, da čuje kako peva jedno ljudsko biće.

Dok su se oni vraćali, Đanđa je bežao što je igda mogao.

Stigavši do svoje majke, ibumbuniji joj ispričaše šta su videli: — Idite po to biće, reče im njihova majka, i dovedite ga ovde. Ibumbuniji ponovo krenuše za njim. Hteli su već da sustignu Đanđu koji je i sam bio skoro stigao u svoje selo, i kada ih je spazio da pristižu, on ponovo počne da peva:

O oče! O oče! Ibumbuni će me pojestn!
Jer umesto njegova repa nisi od mene tražio
Rep divljeg vola, ne, ne, ne!
Ni rep kobe, ne, ne, ne!
Ni rep slona, ne, ne, ne!

Ibumbuniji se ponovo vrate da obaveste svoju majku šta su čuli, ali kad ih ona ponovo pošalje da dovedu Đanđu, mali je već bio u sigurnosti kod svog oca kome je iz poštovanja poklonio rep ibumbunija.

Tangari tada njime dodirne ranu ispod kolena, koju vreme još nije bilo zalečilo, i ona se zaleči. On je rep čuvao kao dragocenu amajliju.

Otada starci imaju običaj da čuvaju životinjske repove koji im služe kao mahalice za gonjenje muva.

MIRKVE-LEZA

Priča se da je Mirkve-leza (kišna ptica) imao ženu. On je rekao jednom čoveku:

— Hoću da se ženim tvojom ćerkom.

— Ženi se.

I Mirkve-leza se oženi tom devojkom. Tada njegov tast i tašta, pošto su umirali od žeđi, rekoše svom zetu: — Idi, zahvati nam vode!

On ode, stigne do vode i napije se; kad je prestao da pije, on pomisli: — Šta bih mogao da im podvalim? Tada reče u sebi: — Nasuću im pesak u tikve.

Onda napuni peskom sve tikve, uze sasvim malo vode i nasu je u pesak. Zatim ponese vodu u selo. Stigavši tamo, on je dade svome tastu i tašti. Oni su bili veoma radosni videći te velike tikve sasvim pune. Rekoše: — Danas ćemo imati dosta vode da pijemo.

Zatim unesoše tikve u kolibu. Rekoše: — Mi ti se zahvaljujemo. On reče: — Nema na čemu.

Tada Mirkve-leza reče u sebi: — Ala sam im podvalio!

Njegova žena ga upita: — Gde je voda? On joj odgovori: — Odneo sam je tastu i tašti.

Žena ode tamo i reče: — Naspite mi vode u šolju.

Stara nagne tikvu; ona vide da ono malo vode, koliko je tu bilo, isteče u šolju i da je više nema. Tada ona reče svome mužu: — Nema vode, sve sam pesak, nema vode.

Tast pozva svog zeta i reče mu: — Zašto si nam nasuo pesak umesto vode? Mirkve-leza reče: — Pokušao sam da zahvatim vode, ali je u njoj bilo mnogo peska; tako je ušao u tikve.

Tast mu reče: — Zaista, ti si nam podvalio.

Onda ga on otera govoreći: — Tornjaj se od moga deteta.

I dodade: — Odsad nećeš više piti vode sa reke, već samo rosne i kišne kapljice.

Ovde se svršava priča o kišnoj ptici.

PTICA KOJA DAJE MLEKO

U godinama kada bi skakavci preplavili polja poglavice Makaote i pojeli svu letinu, narod je mršaveo i razbolevao se zbog gladi i oskudice, a mnogi su i umirali. Kada bi potrošili sve što bi imali za jelo, išli su preko polja i planina tražeći korenje kojim su se hranili. Upravo za vreme jednog takvog izlaska, Mamoketa, žena poglavice Makaote, slučajno naiđe pored nekog žbuna i iznenada čuje najuzbudljivije ptičje pevanje. Ona zastane da čuje, ali nije mogla da vidi ništa. Onda ode do žbuna da pogleda i tu spazi najlepšu pticu koju je ikada videla. — Oho, ptičice, viknu ona, pomozi mi, jer ja i moj muž i deca umiremo od gladi. Naša stoka je sva poskapala i mi ne znamo gde da nađemo što za jelo.

— Uzmi me, otpeva ptica, i ja ću vam obezbeđivati šta da jedete. Drži me na sigurnom mestu, čuvaj me dobro i nikada nećete oskudevati u hrani dokle god ja budem bila s vama.

Jadna žena, zahvalna, uzme pticu i požuri s njom kući. Ona je stavi na neki zemljani sud i ode da pozove svog muža. Kad su došli, oni podignu pticu da je vide i, gle, mleko se prelivalo iz suda i oni, gladni, počeše da ga piju. Kako su se njihova srca radovala daru koji su dobili!

Jednoga dana Makaota i njegova žena odu u polje da rade, ali pre nego što su pošli, oni pozovu svoju decu i kažu im da budu dobra i dobro čuvaju pticu. Deca obećaju da će slušati, ali uskoro počnu da se svađaju. Svako je želelo da prvo pije iz suda, i u svojoj pohlepnosti ona ga prevrnu i razbiju, a ptica izleti na otvorena vrata. Preplašena onim što su učinila, deca potrče za njom; ali kad su izašla napolje, nigde nije bilo lepe ptice. Ona je iščezla bez traga.

Kakva je žalost ispunjavala sada njihova srca i srca Makaote i Mamokete! Glad im opet zapreti p očajanje ispuni njihova srca. Iz dana u dan su tražili čudnovatu pticu, ali je nisu nalazili. Najzad, kad su se dva deteta razbolela jer nisu imala šta da jedu, a roditeljska srca bila potištena od tuge, tada se ponovo ču neobično ptičje pevanje koje je nosio večernji povetarac. Ono se sve više približavalo i tada, gle, na otvorenim vratima stajala je omiljena ptica.

— Vratila sam se, reče ona, jer kazna je istekla. Uzmite me, i vaša će kuća opet živeti u blagostanju.

Oni radosno uzeše lepu pticu u svoje ruke i zavetovaše se da je svađa i pohlepa nikad više neće od njih oterati; i tako je njihova kuća bila srećna, upravo kao što je ptica rekla, i mir i blagostanje zauvek zavladaše ne samo u kući Makaote već i u celom selu.

PUNA KORPA DECE

Bili čovek i žena. Ona je rađala i narađala punu puncatu korpu dece.

Čovek reče: — Ženo moja, skloni mi se sa očiju!

Njegova žena tada pođe na put i išla je, išla, išla, sve dok nije naišla na jednu veliku pticu koja ju je čekala skrivena. Kad je žena stigla dotle, ptica reče:

— Plači, plači, ndejandeja,
Plači ndejandeja,
Daj mi jedno dete da pojedem,
Da pojedem, ndejandeja,
Plači, ndejandeja.

Ona joj da jedno dete; ptica ga pojede i ode da se ponovo sakrije ispred nje i da je sačeka. Kada ona ponovo naiđe, ptica opet reče:

— Plači, plači, ndejandeja,
Plači ndejandeja,
Daj mi jedno dete da pojedem,
Da pojedem, ndejandeja,
Plači, ndejandeja.

Ona joj da jedno drugo dete; ptica ga pojede i opet ode unapred da se sakrije na putu. Kada žena ponovo naiđe, ptica opet reče:

— Plači, plači, ndejandeja,
Plači ndejandeja,
Daj mi jedno dete da pojedem,
Da pojedem, ndejandeja,
Plači, ndejandeja.

Ona reče: — Uzmi ga sama i pojedi ga.

Ptica ga uze i pojede ga. Tako prođu sva deca do poslednjega. Ptica opet ode unapred, sačeka je i reče:

— Ti, ženo, kuda ćeš?
Kuda ćeš, ndejandeja?
Plači, ndejandeja,
Plači, ndejandeja,
Hodi ovamo da te pojedem, ndejandeja.

Ptica je zgrabi i pojede je. Kada žene nije bilo više, korpa sama nastavi svoj put. Ptica ode unapred, sakrije se, sačeka je i reče:

— Ti, korpo, kuda ćeš?
Kuda ćeš, ndejandeja?
Plači, ndejandeja,
Hodi ovamo da te pojedem, ndejandeja,
Plači, ndejandeja.

Ptica je zgrabi i pojede. Korpa joj ispara utrobu. Ona izađe, počne da juri i stigne u selo. Ona kaže: — Žene nema više, ni dece.

To je kraj.

KASKAPALEZA

Evo šta su nekada učinili jedan čovek i jedna žena. Čovek je kinuo čineći „kiha!“ Žena je rekla: — Nazdravlje! Žena je rekla: — Treba mi donja suknja, ogrlice i maramice. Čovek reče: — Treba mi vode sa izvora u kome ne krekeću žabe.

Žena ode da donese takve vode. Išla je, išla. Najzad naiđe na jedan izvor. Ali kada je htela da u njega zagnjuri svoje vedro, ona čuje: — Rverve, rverve. Onda spazi jedan drugi izvor. Htela je iz njega da zahvati, ali opet odmah čuje: — Rverve, rverve. Najzad stigne do pravog izvora u kome nije kreketala nikakva žaba. Ona pođe da zahvati vode.

Tu je bila ptica ndendi. Ta ptica spazi da ona hoće da zahvati vode i skloni se na jedan mravinjak. I kada vide životinju kojoj pripada izvor, ndendi poče da peva:

Ndendi na mravinjaku,
Pritajena na mravinjaku,
Ndendi na mravinjaku,
Pritajena na mravinjaku.

Životinja dotrči na lice mesta, spazi ženu gde zahvata vodu i uhvati je. Uzme je za ženu i s njom dobije dete kome da ime Kaskapaleza (veštac).

To dete reče: — Mama, stavi me da se pečem. Majka ga stavi u sud za pečenje. Ono reče: — Kada čuješ da činim pompom, izvuci

me napolje. Ona ga izvuče napolje. Dete odmah počne da hoda i trči.

Kad se dere, ono čini njee! — Pitaju: — Šta hoće dete kad tako viče? Odgovara: — Hoće sekiru. Ono opet počne da viče čineći: njee! Pitaju: — Šta hoće dete? Odgovara: — Hoće bradvu. Ono opet kriči: njee! Pitaju: — Šta hoće dete? Odgovara: — Hoće motiku. Ono se opet dere: njee! Pitaju: — Šta hoće dete? Odgovara: — Hoće nož. Otac mu onda da sekiru, bradvu, motiku i nož.

Njegov otac ode da radi u polju. Kaskapaleza ostane kod kuće i napravi kavez. U njega stavi pirinča, pasulja, vode, graška, sitnog crvenog pasulja vrste zvane njamba, i sitnog zelenog pasulja vrste zvane soloko. Kad je bio gotov, on u njega uđe sa svojom majkom i pobegne leteći pravo prema prebivalištu prvog muža svoje majke. Životinja ih je pratila izdaleka. Ona je trčala, trčala, trčala i najzad stigla kući toga čoveka. Kavez se tada vrati. I oni se isto tako vrate i stignu svojoj kući.

Žena tada istupi i kaže: — Moj muž, mi, moj sin i ja, hoćemo da umremo. Njen muž odmah umre.

Kaskapalezina majka bila je veštica. Ona kaže: — Kaskapaleza, napravi klopku za hvatanje pacova, njima ćemo začiniti jelo od pirinča. Kaskapaleza papravi klopku. Njegova majka pozove tada svoga leoparda i kaže mu: — Idi lupni zaklopcem klopke I kada Kaskapaleza izađe da vidi, zgrabi ga i zakolji. Leopard lupne zaklopcem klopke. Majka kaže: — Kaskapaleza, čuješ, klopka je klopnula. On odgovori: — Klopka muškog deteta ne klopne dva puta, klopne tri puta.

Čim je zora počela da sviće, žena reče: — Kaskapaleza, idi donesi vatre. Htela je da ga leopard uhvati. Kaskapaleza pozove svoje prijatelje. I kad leopard stigne, svi, svi počnu da viču: „Kaskapaleza!" kao da je to ime njih sviju. Njihovo pravo ime bilo je Tentivane.

Majka kaže: — Kaskapaleza, duvaj u ovu slamu, raspiri vatru. I ona mu ošiša kosu da bi ga toga puta leopard mogao razlikovati od ostalih. On tada pozove svoje prijatelje i kaže im: — Svi se ošišajte. Kada su se svi ošišali, leopard dođe. Svi odmah poviču: „Kaskapaleza, Kaskapaleza!" I oni ga nateraju u bekstvo.

Po povratku leopard reče: — Plašio sam se da zakoljem sina moje gospodarice.

Ona reče: — Ostavi ga, danas ću mu ja obrijati glavu, a zatim ću ga staviti da spava iza mene. Kada mu je obrijala glavu, Kaskapaleza zaspi. Tada ga ona stavi iza sebe. Kada se Kaskapaleza noću probudi, on obrija glavu svoje majke i oboji je. Kada leopard dođe on zgrabi majku: — Jaoj! učini ona. Kaskapaleza reče: — Moja mati je mrtva. On je sahrani govoreći: — Mene je ona htela da usmrti.

Kaskapaleza ode po svoje drugove, ubije leoparda i podigne sebi kuću. On se oženi i poživi sa svojom ženom.

MARANDENBONE

noć sa nekom od njih, iščezne, pojede ga veštica, jer vešticama je svojstveno da jedu ljudsko meso.

Bilo je u selu te veštice osam braće, od kojih se najmlađi, koji je imao tek nekoliko meseci, zvao Marandenbone (obešenjak).

Jednog dana Marandenbone predloži svojoj braći da idu i spavaju sa veštičinim kćerima: — Ali, rekoše oni, zar ne znaš da se još niko od prolaznih ljubavnika tih mladih devojaka nije vratio.

— Poslušajte moj savet, uveravao ih je Marandenbone, i ne bojte se.

Osam braće stignu kod veštice koja ih vrlo lepo dočeka, posluži ih izobilnim jelima, posle čega im kaže: — Idite i odmorite se svaki u jednoj od ovih .sedam kućica, u njima ćete naći mile drugarice za noć.

Oni tako učiniše.

Marandenbone, kome ništa nije ponudila, povika:

— A ja, bako, ja ću spavati s tobom?

— Da, reče stara.

Kad su mladići zamakli u kućice koje su im pokazane, stara i Marandenbone uđoše u jednu drugu i legoše jedno pored drugoga.

Oko pola noći stara se nakašlja da bi se uverila da li Marandenbone spava. Dete ne kaže ništa i ne makne se. Stara se digne, a Marandenbone onda reče:

— Ej, mama, kuda ćeš? — Šta, ti ne spavaš, mali?

— O, ja ne mogu da zaspim pre nego što mi majka ne izruči korpu vode na glavu. — Čekaj! reče stara. Ona uzme korpu i pođe da je napuni na izvoru, ali u putu od izvora do kućice korpa se isprazni. Stara se ponovo vrati i konačno provede noć hoteći da reši nerešivo pitanje donošenja vode u korpi.

Sledeći dan je protekao bez neprilika. Uveče mladići opet odu da spavaju sa mladim devojkama, a Marandenbone sa starom.

Ophrvana snom zbog nespavanja prethodne noći, veštica tvrdo zaspi. Oko jedanaest časova Marandenbone se tiho digne i pođe od kućice do kućice i kaže svakome od svoje braće: — Prometni veštičinu kćer do kraja, na svoje mesto, i pokri je svojim pokrivačem. Kad ih je upozorio da to učine, Marandenbone se vrati da spava. Oko ponoći stara se probudi, nakašlje, pomakne i ustane, ali se Marandenbone nije micao; ona se približi da bi se sasvim uverila da on spava, i kada je u to bila ubeđena, ona izađe. Išla je od kućice do kućice i prerezivala grlo svakome ko je ležao do kraja postelje. Zatim se vratila u svoju kućicu i spravila sos od krvi svojih žrtava. Kad je upravo htela da jede, Marandenbone joj povika: — I ja hoću, mama! — Šta, Marandenbone, ti bi jeo ljudske krvi? — Ma da, ma da, reče Marandenbone i nije izgledao uzbuđen, to je tako ukusno!

Kad su završili obed, oni ponovo legoše. Stara zaspi, a Marandenbone to iskoristi te ode i kaže svojoj braći: — Spasavajte se brzo, jer kad stara primeti svoje zlo, ona vas neće štedeti. Zatim se Marandenbone vrati i leže na svoje mesto.

Ujutru, stara reče Marandenbonu: — Idi de vidi jesu li se tvoja braća izbudila? Marandenbone se vrati i reče: — Nisu, oni još uvek spavaju.

Malo kasnije stara reče Marandenbonu: — A šta rade tvoja braća?

— O! — odgovori on, odavno su oni otperjali, ali su tvoje kćeri zauvek zaspale. I on pobegne.

Stara, predosećajući neko zlo, ode do kućica svojih kćeri i uvidi kakvog je lukavstva ona žrtva bila. Ona se zakune da će se osvetiti tom obešenjaku Marandenbonu.

Ona je, kao i sve veštice, imala moć da se prerušava u što hoće. Ona ode u Marandenbonovo selo. To selo nije imalo ni jedno jedino baobabovo drvo, i to je primoravalo njegove stanovnike da idu vrlo daleko po njegovo lišće za sosove. Stara veštica se preruši u divno baobabovo drvo na koje su svi seoski čapkuni pohitali da se popnu.

Ali Marandenbone, koji se s njima igrao, reče: — Šta! Tako veliko baobabovo drvo može da izbije iz zemlje za jednu noć, kao pečurka?

— Nego šta, reče baobabovo drvo, i ako hoćeš da nabereš moga lišća, bićeš dobrodošao. I tada se jedna grana spusti prema Marandenbonu da bi ga navela da se popne.

— Oho! reče dete, baobabovo drvo koje govori i pruža svoje grane, to nije prirodno. Penjite se i berite njegova lišća ako hoćete, a što se mene tiče, ja ostajem ovde.

Baobabovo drvo zatreperi od srdžbe, zatim, videći da se Marandenbone drži po strani, iščeze odnoseći sve male nesmotrenjake koji su brali njegovo lišće.

Veštica je mislila da će stanovnici sela poslati Marandenbona da od nje traži decu i unapred je uživala u svojoj osveti, naslađujući se jedenjem jednoga deteta svakoga dana. Ali Marandenbone nije došao.

Jednoga dana izvan Marandenbonova sela nestašci spaze slobodnoga magarca i nisu imali ništa preče nego da ga uhvate, a zatim se svi brže bolje uspužu na njega. Kad je Marandenbone naišao, nije .više bilo mesta na magarčevim leđima; ali, magarac odmah predusretljivo produži svoju kičmu.

— Oho! reče Marandenbone, evo magarca koji je, izgleda, iste vrste kao i baobabovo drvo! I on se poodmače i ode dalje.

Magarac iščeze sa decom koja su ga bila uzjahala, i ojađene majke rekoše Marandenbonu: — Tebe, koji si dovoljno oštrouman da ne padneš u zamke veštice, molimo da učiniš sve što možeš i da nam pomogneš da pronađemo svoju decu.

Marandenbone obeća. On ode noseći sa sobom mešinu u kojoj je bilo parče suvog mesa i niebe.

Veštica je imala ćerčicu Marandenbonovih godina.

Ona je isto tako imala jednu steonu kravu, i kako je živela u večitom strahu od Marandenbona, u trenutku kada je njena krava htela da se oteli, ona reče:

— Ako moja krava oteli riđe tele, Marandenbone će biti u stomaku toga malog teleta; ako oteli belo tele, Marandenbone neće biti u njemu.

Tele je bilo belo i od tog trenutka stara nije ništa sumnjala, ali je Marandenbone, koji je bio lukaviji od nje, ipak bio u stomaku toga teleta.

Kao i sva mlada telad i ovo je skakalo i jurilo što je brže moglo; tako je, prolazeći pored malih dečaka, govorilo:

— Kada me stara ostavi slobodnog među vama, vi ćete mi se uhvatiti za vrat, za uši, najzad za šta stignete, i ja ću vas odneti u naše selo.

Tako bi učinjeno na najveće očajanje stare. Međutim, bilo zbog toga što je veštije postupala, ili pre zato što je takva bila Marandenbonova namera, ona ga uhvati.

Ona svog zarobljenika strpa u mešinu koju brižljivo zaveže uzicom i stavi je u jednu drugu mešinu koju isto tako zaveže. I sve to najzad stavi u jednu treću veoma tvrdu mešinu i opet jako zaveže.

Veštica postavi svoju ćerčicu pored zarobljenika da ga čuva, dok je sama kopala u dvorištu svoje kuće duboku jamu u koju je nabacala drva i suve trave i zapalila.

Za to vreme, čuvši da Marandenbone nešto gricka, devojčica ga upita: — Pa ti imaš šta da jedeš, Marandenbone?

— O, ne samo da imam šta da jedem već imam i slatkiša..

— O! Daj i meni malo, Marandenbone!

— Eh! Kako bi htela da ti dam ovako vezan. Odveži me malo pa ćemo videti.

Nesmotrena devojčica razveza mešine; Marandenbone izađe, svuče je, stavi je na svoje mesto zajedno sa svojim stvarima, ponovo zaveže mešine i iščezne obukavši njenu crnačku suknjicu.

Kad stara zgrabi mešinu, ču umiljat glas koji joj reče: — Majko, pazi! Marandenbone me je stavio na njegovo mesto, i ti ćeš pogubiti

svoju kćerku.

— Da, da, reče stara, poznajem ja tebe Marandenbone, govori koliko hoćeš glasom moje devojčice, to niukoliko neće izmeniti tvoju sudbinu. I ne oklevajući, ona baci svežanj u vatru. Malo posle mešina sa detinjim telom puče a Marandenbone iskrse ispred stare i doviknu joj:

— Tako, stara veštice, pogubila si svoju mezimicu. I pobeže.

Stara sede, očajna, i poče da razmišlja kako da se osveti Marandenbonu. Priča se da se još nije dosetila.

SKAKALO IZ RAVNICE

I

Jedan čovek i žena dobili su najpre jednog sina, a zatim jednu kćerku. Kad se kćer udala i oni za nju dobili stado, roditelji rekoše sinu: — Sada imamo stado koje ti stoji na raspolaganju; to je za tebe trenutak da uzmeš sebi ženu. Idemo da ti potražimo divnu devojku čiji su roditelji čestiti ljudi. Ali on nikako nije hteo. — Ne, reče on, nemojte se truditi! Ne volim ovdašnje devojke. Ako treba da se oženim, sam ću poći da potražim onu koju budem hteo. — Čini kako ti je volja, rekoše mu roditelji. Ako kasnije ne budeš srećan, to neće biti naša krivica.On pođe, napusti svoj kraj, ode daleko, vrlo daleko, u jednu nepoznatu zemlju. Stigavši u jedno selo, on ugleda mlade devojke gde tucaju kukuruz, i druge gde ga kuvaju. On izabra i kaza u sebi: — Ona mi se sviđa! Zatim ode ljudima toga sela i reče: — Dobar dan, stričevi! — Dobar dan, mlado momče! Šta želiš? — Došao sam da vidim vaše devojke jer hoću da uzmem sebi ženu. — Dobro, dobro, pokazaćemo ti ih, ti ćeš izabrati.

Sve su bile dovedene pred njega i on pokaza onu koju je hteo. Oni pristadoše, ona isto tako.

— Tvoji će nam roditelji doći u pohode, zar ne, i sami će dopremiti ono što za nju sleduje? — rekoše roditelji mlade devojke. — Nikako, odvrati on. Imam ja uza se ono što za nju sleduje. Uzmite, evo.

— Onda oni dodadoše: — Oni će doći kasnije da vode tvoju suprugu kući. — Ne, ne! Bojim se da vas oni ne uvrede savetujući mladu devojku grubim rečima. Pustite me da je odmah vodim.

Roditelji nove mlade pristadoše na to, ali je pozvaše nastranu u jednu kolibu da bi je, kao što je bio običaj, posavetovali: — Budi dobra prema svekru i svekrvi, staraj se dobro oko svog muža. Oni joj popudiše jednu devojčicu da joj pomaže u domaćim poslovima. Ali ona to odbi. Ponudiše joj dve, deset, dvadeset da između njih izabere; održaše smotru svih devojaka dabi od njih izabrala. — Ne, reče ona, treba da mi date poljskog bivola, našeg bivola, Skakala iz ravnice. On će me služiti. —Kako to?! — rekoše oni. Ti znaš da život svih nas zavisi od njega. Ovde ga mi dobro hranimo, dobro negujemo. Šta ćeš s njim u nekoj drugoj zemlji? Biće gladan, skapaće, i mi ćemo svi skapati s njim. — Ma ne! reče ona. Ja ću ga dobro negovati.

Pre nego što je napustila svoje roditelje, ona uze sa sobom jedan mali lonac u kome je bio svežanj lekovitog korenja, zatim jedan rog za stavljanje kupica, jedan nožić za zasecanje i jednu tikvu punu masti.

Ona ode sa svojim mužem. Bivo pođe za njom, ali je bio vidljiv samo za nju. Čovek ga nije video. On nije imao pojma da je Skakalo iz ravnice pomoć koja prati njegovu ženu.

II

— Kad su stigli u selo njena muža, ceo rod ih dočeka sa usklicima radosti. — Hojo, hojohojo! Gle, rekoše mu stari, ti si, dakle, našao ženu! Nisi hteo one koje smo ti mi sočili, ali šta mari! U redu je! Učinio si onako kako si ti hteo. Ako budeš imao nezgoda, nećeš se na njih žaliti.

Muž odvede svoju ženu u polje i pokaza joj svoje njive i njive svoje majke. Ona sve primi k znanju i pođe s njim natrag u selo. Ali usput ona reče: — Ispustila sam svoje biserje u polju, idem da ga potražim. To je rekla da bi otišla da vidi bivola.

Ona reče bivolu: — Ti vidiš iskraj polja. Ostani u njima. Ima tu isto tako i jedna šuma u kojoj se možeš skrivati. On odgovori: — Tako je.

Kad je htela na vodu, išla je preko obrađenih njiva i ostavljala svoj krčag tamo gde je bio bivo. On je trčao da zahvati vode na jezeru i vraćao je svojoj gospodarici pun sud. Kada je htela drva, on je išao po čestaru, kršio drveće rogovima i donosio onoliko koliko je trebalo. U selu su se ljudi čudili: — Ala je snažna, govorili su oni. Ona se odmah vrati sa izvora! Za tren ona sakupi svoje breme suhih drva! Ali niko nije ni slutio da joj pomaže bivo koji joj je zamenjivao trčkarala!

Međutim ona mu ništa nije davala da jede, jer je imala samo jednu zdelu za sebe i svoga muža. Ali su tamo, u rodnoj kući, imali posebnu zdelu za Skakala iz ravnice i brižljivo su ga hranili. On je ogladneo. Ona donese svoju testiju i posla ga na vodu. On pođe, ali ga je morila strašna glad.

Ona mu pokaza krajičak trnjaka koji je trebalo poorati. Za vreme noći bivo uzme trnokop i iskrči ogromno polje. — Ala je umešna, govorili su svi. Kako se brzo obradila.

Ali uveče on reče svojoj gospodarici: — Gladan sam! A ti mi ne daješ ništa da jedem? Ne mogu više da radim. — Jaoj, reče ona, šta da se radi? U kući ima samo jedna zdela. Imali su ljudi kod nas pravo kada su govorili da treba da počneš da kradeš! Da! Kradi samo. Idi tamo u moju njivu i obrsti kućicu pasulja ovde, kućicu pasulja onde. Zatim idi dalje. Ne satiri sve na istom mestu. Možda sopstvenici neće mnogo primetiti i neće se pretrgnuti od uzbuđenja!

Za vreme noći bivo dođe i obrsti jednu kućicu pasulja ovde, drugu kućicu pasulja onde. Skakao je iz jednog kraja u drugi, a zatim ode i

sakrije se. Ujutru, kada su žene došle u polje, one nisu verovale svojim očima: — E, he! Heeej! Šta je ovo? Nikada nismo videle tako nešto. Divlja životinja koja pustoši naše njive i tačno se vide njeni tragovi! O! Zemlja je veoma žalosna! One odu da ispričaju nevolju u selu.

Uveče mlada žena ode i reče bivolu: — Bili su veoma začuđeni, ali ne isuviše. Nisu se pretrgli. Idi i kradi malo podalje ove noći. On tako učini. Sopstvenice urnisanih njiva zavapiše. One se obratiše ljudima i zamoliše ih da stražare sa puškama.

Muž mlade žene bio je vrlo dobar strelac. On se uputi u svoju njivu i stane da čeka. Bivo, misleći da će ga vrebati tamo gde je krao prethodne noći, ode da brsti pasulj svoje gospodarice, tamo gde je brstio prvoga dana. — Gle, reče čovek, to je bivo. Nikada ga nismo videli ovde. Čudna stvar. On nanišani i opali. Zrno pogodi bivola u slepoočnicu pored uha i izađe na istom mestu s druge strane. Skakalo iz ravnice poskoči i stropošta se. — Dobro sam gađao, povika lovac i ode da to javi u selu.

Odmah njegova žena poče da ječi, da se uvija. — Jao! Jao! Boli me stomak! Jao! — Smiri se! reče joj on. Ona se pravila da je bolesna, ali je to ustvari činila da bi zavarala zašto ustvari plače i što se uzbudila kad je čula za smrt bivola. Dadoše joj lek, ali ona ga baci iza sebe da to niko ne primeti.

III

— Svi se digoše, žene sa svojim korpama, ljudi sa svojim oružjem da idu da ude bivola. Ona osta sama u selu. Ali uskoro ona pođe da ih stigne, držeći se za pojas, ječeći i vapeći. — Šta ćeš ovde? reče joj njen muž. Ako si bolesna, ostani kod kuće. — Ne,

nisam htela da ostanem sama u selu. Njena svekrva je izgrdi, reče joj da ne zna šta radi, da će se upropastiti radeći tako.

Kada su napunili korpe mesom, ona reče: — Dajte mi da ponesem glavu. — Ma ne, ti si bolesna, to je suviše teško za tebe! Ne, reče ona, pustite me. Ona je uprti i ode. . .

Stigavši u selo, umesto da ode u svoju kućicu, ona uđe u ostavu gde su stajali lonci i tu spusti glavu bivola. Nikako nije htela da se odatle makne. Njen muž dođe po nju da se vrati u kolibu, govoreći da će joj tamo biti bolje. — Ne uznemiravaj me! odgovori ona grubo. I njena svekrva dođe i blago joj je govorila. — Zašto mi dosađujete? odgovori ona jetko. Ne date mi da malo pridremam? Donesoše joj da jede, ona to odgurnu. Noć dođe. Njen muž leže, ali nije spavao, slušao je.

Ona ode po vatru, naspe u svoj lončić vode da se kuva, stavi u njega svežanj lekova koje je donela od svoje kuće. Zatim uze glavu bivola i sa svojim nožićem zaseče ispred uha, u slepoočnicu, gde je zrno pogodilo životinju. Na to stavi rog za stavljanje kupica i poče da udiše vazduh, da udiše iz sve snage. Uspela je da izvuče grudve usirene krvi, zatim poče krv da teče. Ona zatim stavi dotično mesto na paru koja se dizala iz lonca, mažući je mašću iz tikve. Kada je to bilo svršeno, rana je bila manja. Tada ona zapevuši ovako:

Hej, oče moj,
Skakalo-iz-ravnice!
Lepo su mi to rekli, lepo su mi ti rekli,
Skakalo-iz-ravnice!
Rekli su mi da ti ideš po dubokoj tami,
da lutaš svuda;
za vreme noći,
Skakalo-iz-ravnice!

Ti si mlada ricinusova biljka koja raste na razvalinama, koja strada pre vremena, nagrižena crvima!

Ti koji obaraš behare i voće u svojoj jurnjavi,

Skakalo-iz-ravnice!

Kada je ona završila te vradžbine, glava poče da se miče. Udovi se povratiše. Bivo oseti da oživljava, on klimnu ušima i mahnu rogovima; on se uspravi, ispruži udove.

Ali evo muža koji nije spavao u svojoj kolibi i koji izađe govoreći: — Šta joj je te plače tako dugo, moja žena? Treba da idem da vidim zašto ječi? On uđe u ostavu sa loncima i viknu je. Ona mu odgovori glasom punim besa: — Ostavi me! Ali evo gde bivolova glava ponovo pade na zemlju, mrtva, probijena kao i ranije!

Muž se vrati u svoju kolibu, ne razumevajući baš ništa i ništa ne videvši. Tada ona ponovo uze svoj lonac, skuva lek, napravi zaseke, stavi kupicu, nadnese ranu nad paru i zapeva kao i ranije.

Hej, oče moj!

Skakalo-iz-ravnice!

Lepo su mi to rekli, lepo su mi to rekli,

Skakalo-iz-ravnice!

Rekli su mi da ti ideš po dubokoj tami, da lutaš svuda za vreme noći,

Skakalo-iz-ravnice!

Ti si mlada ricinusova biljka koja raste na razvalinama,

što strada pre vremena, nagrižena crvima!

Ti koji obaraš behare i voće u svojoj jurnjavi,

Skakalo-iz-ravnice!

Bivo se ponovo uspravi. Udovi mu se povratiše. On oseti da oživljava, klimnu ušima i maknu rogovima, protegnu se. Ali muž ponovo dođe, nespokojan, da vidi šta radi njegova žena. Ona se naljuti na njega. Tada se on smesti u ostavi za lonce da vidi šta se događa. Ona uze svoju vatru, svoj lonac, sve svoje ostalo posuđe i izađe napolje. Zatim načupa suhe trave, zapali je i po treći put poče da vaskrsava bivola.

Zora je već svitala, ali njena svekrva dođe i glava ponovo pade na zemlju. Dan svanu, rana se zagnoji.

Ona im reče: — Pustite me da idem na jezero da se okupam sama samcata. Odgovoriše joj: — Kako ćeš otići tamo, tako bolesna? Ona ipak ode i vrati se govoreći: — Srela sam na putu nekoga iz naše kuće. On mi je rekao da je moja mati jako, jako bolesna. Ja sam mu rekla da dođe do sela. On nije hteo, jer, reče, ponudiće mi da jedem i zbog toga ću zakasniti. On se smesta vratio, govoreći mi da pohitam iz straha da moja mati ne umre pre mog dolaska. Sada zbogom, odlazim. Dakle, sve to bile su laži. Ona se pretvarala da hoće na jezero da bi udesila tu stvar i tako imala izgovor da ode kod svojih i javi im o smrti njihovog bivola.

IV

— Sa svojom korpom na glavi ona ode pevajući pripev Skakala iz ravnice. Svuda gde je prolazila ljudi su se skupljali iza nje u gomilu i tako je pratili do sela. Tu im ona stavi do znanja da bivola više nema.

Razaslaše na sve strane glasnike da skupe čitavo stanovništvo toga kraja. Oni su jako prekorevali mladu ženu govoreći joj: — Vidiš, mi smo ti lepo rekli. Nisi htela nijednu devojčicu koje smo ti nudili i bezuslovno si htela bivola. Ti si nas sve pobila! Oni su bili tu kad muž, koji je išao za svojom ženom, uđe u selo. On ode, nasloni čelo na jedno stablo i sede. Tada ga svi pozdraviše govoreći: — Zdravo! Zločinče! Zdravo! Ti koji si nas sve pobio! On nije razumevao ništa od svega toga i pitao se kako mogu da ga nazivaju ubicom, zločincem. — Pa ja sam ubio jednog bivola, mislio je on, i nikoga više. — Da, ali taj bivo je bio pomoć tvojoj ženi. On je išao da zahvata vodu umesto nje; on je sekao za nju drva, on orao njenu

njivu. Muž im sasvim začuđen reče: — Zašto mi to niste ranije rekli? Ne bih ga ubio. — I evo, dodadoše oni, naš život je zavisio od njega.

Tada svi, svaki sebi, počeše da prerezuju grla, mlada žena prva, vičući:

Hej, oče moj, Skakalo-iz-ravnice! . . .

Zatim njeni roditelji, njena braća, sestre, dođoše jedno za drugim i učiniše isto; jedno reče:

Ti ideš po tami ...

Drugo nastavi:

Ti lutaš svuda za vreme noći . . .

Treće:

Ti obaraš behare i voće u svojoj jurnjavi . . .

Oni svi sebi prerezaše grla i pogubiše čak i malu decu koju su nosili na leđima u kožnim uprtama jer, rekoše oni, zašto da ih ostavimo da žive kada će ipak poludeti.

Muž se vrati svojoj kući i ispriča svojima kako se osećao ubivši ih sve gađajući bivola. Roditelji mu rekoše: — Vidiš. Zar ti nismo rekli da će ti se dogoditi nesreća? Kada smo ti ponudili da ti izaberemo pristojnu i pametnu devojku, ti si hteo da učiniš na svoju ruku. Sada si izgubio svoje bogatstvo. Ko će ti ga vratiti kada su svi oni mrtvi, roditelji i rođaci tvoje žene, kojima si dao svoje pare?

Nema više.

TAKIZE

Jedna od krava iz stada jednog Peula pobegne u vreme kada je trebalo da se teli i ode te se oteli u jednom starom luganu. Ona se zatim ponovo vrati u tor svoga gospodara. Bikovi, videći da se otelila, počnu da tragaju za njenim mladunčetom, ali su uzalud tražili po šibljacima, ništa nisu našli i vratiše se tužno u tor govoreći u sebi da su tele sigurno prožderale divlje zveri.

Jedna starica koja je tražila lišće od kiseljaka za sos za ćufteta, primeti u tom napuštenom luganu tele kako leži ispod jednog žbuna. Ona ga odnese svojoj kući i počne da ga hrani mekinjama, slanim prosom i travom.

Tele je raslo i postalo velik i debeo bik.

Jednoga dana neki mesar dođe i upita staru hoće li da mu proda svoga bika, ali ona to izričito odbi. — Takize, reče ona (tako je ona zvala bika koga je odgajila), Takize nije za prodaju. Mesar, nezadovoljan zbog odbijanja, ode kralju i reče mu: — Ima kod stare Zajnebue debeo bik koji je toliko lep da niko drugi ne treba da ga pojede sem tebe.

Sartij pošalje mesara i još šestoricu momaka s njim, pod komandom jednog od svojih glasnika, da traže bika od starice. Kad je mala družina stigla kod Zajnebue, poglavičin glasnik joj reče: — Sartij nas šalje da gonimo tvoga bika za klanje koliko sutra. — Ne mogu da se protivim kraljevim ćudima, odgovori ona. Jedino što od vas tražim jeste to da mi ne vodite Takiza do sutra ujutru.

Sutradan u svanuće, dansama i sedam kasapa pojaviše se kod stare i uputiše se kočiću za koji je bio vezan Takize. Onim pođe u susret duvajući šumno na nozdrve, oborenih rogova. Osmorica ljudi,

ne usuđujući se da mu priđu, ustuknuše, i dansama, vičući staru, reče joj: — Stara, reci — de tvome biku da pusti da mu vežemo uže oko vrata.

Stara priđe biku: — Takize, moj Takize, reče mu ona, pusti neka ti stave uže oko vrata. Tada se bik nije branio. Staviše mu uže i sapeše ga da bi ga odveli kod sartija. Stigavši pred kralja, kasapi oboriše bika na bok i vezaše mu noge, zatim mu jedan od njih priđe sa svojom satarom da ga zakolje; ali satara nije takla ni dlaku životinje, jer je Takize imao moć da spreči oštricu da zaseče njegovo telo..

Starešina kasapa zamoli sartija da pošalje po staru. On reče da bez nje neće biti moguće zaklati Takiza koji mora da ima neku amajliju protiv noža. Sartij pozva staru i reče joj: — Ako ne uspeju da zakolju tvog bika bez daljeg odlaganja, narediću da ti smaknu glavu.

Stara priđe Takizu koji je još uvek bio vezan i ležao na boku, i reče mu: — Takize, moj Takize, pusti da te zakolju. Sada je sve za sartija.

Tada starešina kasapa zakla Takiza bez po muke. Kasapi odraše kožu, izudiše ga i izneše sve meso pred kralja. On im naredi da predaju staroj kao njen udeo salo i creva.

Stara stavi sve to u jednu staru krpu i odnese svojoj kući. Kada je stigla, ona stavi salo i creva u jedan veliki kanari, jer se nije usuđivala da jede meso životinje koju je odgajila i do koje joj je toliko bilo stalo.

Stara nije imala ni dece, ni robinje, i morala je da vodi svoje domaćinstvo sama; ali otkako je u kanari stavila ostatke od Takiza, dogodi se da svakoga dana nađe svoju kuću počišćenu i svoje kanarije papunjene vodom do vrha. I tako je bivalo svaki put kada bi neko vreme bila otsutna. To je zbog toga što su se salo i creva svakoga jutra pretvarali u dve mlade devojke koje su uspremale njenu kuću.

Jednog jutra dobra žena reče u sebi: — Treba da saznam, i to danas, ko mi tako čisti moje gnezdo i puni moje kanarije... Ona izađe iz svoje kolibe i zatvori ulaz u nju sekoom; zatim, ostavši iza sekoa,. opa sede i poče da motri kroz preplet šta će se dogoditi unutra.

Tek što je sela, a već ču šušketanje po kolibi. Slušala je ne mičući se. Čuo se ustvari šum metle kojom je čišćeno tle. Tada ona naglo obori seko i opazi dve mlade devojke koje su trčale prema njenom velikom kanariju da što pre uđu u njega: — Ne bežite! viknu im ona. Ja nemam dece, vi to znate: živećemo ovde sve tri kao porodica.

Mlade devojke zastadoše u svom bežanju i vratiše se staroj. Ona lepšoj dade ime Takize, a drugu pazva Ajsa.

One su dugo ostale sa starom i niko nije primećivao njihovo prisustvo, jer one nikada nisu odlazile od kuće. Jednoga dana kod nje se pojavi jedan gambari i zatraži da pije vode. I Takize mu donese vode, ali stranac se toliko očara njenom lepotom da nije mogao da pije.

Kada je posetio kralja, gambari mu ispriča da je kod jedne stare žene u selu video mladu devojku ko.joj no lepoti nema ravne: — Ta devojka, zaključi on, može imati za muža samo sartija.

Sartij neuzdržljivo naredi svome griou da zajedno sa diulom ode po mladu devojku. Ona se pojavi u pratnji stare. — Tvoja kći je čudesno lepa, reče kralj staroj, ja hoću da je uzmem za ženu. — Sartije, odgovori stara, hoću rado da ti je dam za suprugu, ali da ona nikada ne izlazi na sunce, niti da se približava vatri, jer će se odmah istopiti kao da je od masti.

Sartij obeća staroj da Takize nikada neće izlaziti napolje kada sija sunce, niti će imati da brine o kuhinji. Tako se, dakle, nije trebalo plašiti da će biti izložena toploti koja je za nju bila ubitačna.

Takize se uda za kralja koji joj da mesto svoje najmilije žene. Ova, pak, potisnuta sa svoga mesta, dođe u položaj običnih žena, koje, bez naročitog naređenja, nikada ne treba da budu pored svog muža.

Posle .sedam meseci, Sartij pođe na putovanje. Sutradan posle njegovog odlaska, njegove žene se sakupiše i rekoše Takizu: — Ti si poglavičina miljenica i ne radiš nikada. Ako nam odmah ne ispečeš ovo sezamovo seme, mi ćemo te ubiti i tvoje telo baciti u nužničku jamu.

Takize, uplašena tom pretnjom, priđe vatri da peče sezamovo seme u jednom kanariju, i dok je nadgledala njegovo prženje, njeno

telo se postepeno topilo kao maslo na suncu i pretvaralo u mast koja je tekla i preobražavala se u veliku reku.

Ostale kraljeve žene su bez uzbuđenja prisustvovale toj promeni. Kada je sve bilo svršeno stara ljubimica im reče ovo: — Sada nam, budite u to uverene, nema spasa, jer će nam sartij kada se jednom vrati sa putovanja posmicati glave. Sigurno nam neće moći oprostiti što smo primorale njegovu ljubimicu da radi pored vatre dok se sva nije istopila. A meni će prvoj odrubiti glavu.

Do povratka svog muža, kraljeve žene su živele strahu od neizbežne smrti.

Sartij se vratio s puta nekoliko dana posle toga. Pre nego što je čak i okusio vode koju su mu ponudili ,da pije, on viknu svoju ljubimicu: — Takize! Takize!

Ranija ljubimica priđe tada i reče mu: — Sartije i muže, ne mogu od tebe ništa da krijem. Za vreme tvog otsustva male (tako je ona zvala supruge) su naterale tvoju ljubimicu Takizu da radi pored vatre. Ona se istopila kao maslo na suncu i ona nova reka koju vidiš u daljini od nje je potekla.

— Ne mogu bez moje Takize! Takva je bila sartijeva nepromenljiva misao. On odmah potrča prema reci, dok je za njim trčala njegova ranija ljubimica.

Kada su bili na obali reke, kralj se pretvori u nilskog konja i zaroni da nađe Takize. Ranija ljubimica koja je iskreno volela svog muža, preobrazi se u aligatora i uđe u vodu i ona, da ne bi ostavila sartija.

Otada nilski konj i aligator stalno žive u močvarama.

SEETETELANE

Bio jedan vrlo siromašan čovek, po imenu Seetetelane. On nije imao čak ni žene. Hranio se jedino divljim miševima. Njegov ogrtač bio je izrađen od koža divljih miševa kao i njegove gaće. Jednoga dana kada je išao u lov na divlje miševe, on nađe nojevo jaje i reče: — Ovo ja neću ću pojesti kada vetar dune s one strane. I on ga skloni u dno svoje kolibe.

Sutradan ode kao i obično u lov na divlje miševe. Kada se vratio, zatekne hleb koji je u pravo bio pečen i joalu koja je upravo bila spremljena. Tako je to trajalo nekoliko dana. On reče: — Seetetelane, da li ti stvarno nemaš žene? Ko bi ti, ako ne žena, mogao ispeći hleb i spremiti joalu?

Najzad, jednoga dana, jedna mlada žena izađe iz tog jajeta i reče mu: — Seetetelane, čak i kada budeš pijan od joale, ne zovi me nikada kćerkom nojevog jajeta.

Od toga trenutka ta žena postade Seetetelanova žena. Jednoga dana ona mu reče: — Da li bi voleo da imaš svoje ljude? On odgovori: — Da, to bih voleo.

Tada njegova žena izađe i poče da lupa jednim štapom po mestu gde su bacali pepeo. Sutradan, kada se budio, Seetetelane ču veliku vrevu, kao vrevu koju pravi mnoštvo ljudi. Sada je on postao poglavica i imao je na sebi divna šakalova krzna. Ljudi su dolazili do njega užurbano; sa svih strana su mu dovikivali: — Zdravo, naš poglavice! Zdravo, naš poglavice!

Tako su ga svi pozdravljali sa poštovanjem. Čak su se i psi umiljavali oko njega. Svuda se čulo rikanje stoke; Seetetelane je bio poglavica ogromnog sela. Sada je prezirao svoje kože od divljih

miševa; oblačio je samo krzna od šakala i noću spavao na divnim asurama.

Jednoga dana kad je bio pijan od joale toliko da nije mogao da se makne, on viknu svojoj ženi: — Kćeri nojevog jajeta!

Žena ga upita: — Ma jesi li to ti, Seetetelane, koji me zoveš kćerkom nojevog jajeta? — Da, ja sam ti to rekao; ti si kći nojevog jajeta.

Uveče on lepo leže u toplim šakalovim krznima i zaspa duboko. Oko ponoći se probudi i pipajući rukama primeti da leži na goloj zemlji i da je pokriven svojim starim kožama od divljih miševa koje su mu jedva stizale do kolena; bio se grozno skočanjio. On isto tako primeti da njegova ženanije više tu i da je celo njegovo selo iščezlo. Tada se on seti svega i povika: — Jaoj! Šta da radim? Zašto sam rekao svojoj ženi: „Ti si kći nojevog jajeta?“

Ponovo je bio veoma siromašan, bez žene, bez dece. Tako je ostario jedući jedino meso divljih miševa i odevajući se njihovim kožama do svoje smrti.

NUAHUNGUKURI

Jedan čovek po imenu Nuahungukuri oženio se; ali sebi nije sagradio kolibu pored koliba drugih ljudi. Odveo je ženu svojoj kolibi, koja je bila odvojeno. Ele, to je bio ljudožder.

Jednoga dana on je ubije. Pojede jedan deo njena tela i nogu ostavi na stranu; zatim pođe na put i kaže: — Idem kod roditelja moje žene.

Dok je još išao, jedna ptica poče da peva;

Totohi! Totohi!
Jaoj, mati moja!
Nuahungukuri je omađijao nebo. . .
Ti si ga svakako videlo, o nebo!
Ti si ga svakako videla, ptico!
On je ubio svoju ženu i isekao njeno telo na komade, o nebo!
I kaže da je to meso od losa!
Ti si to svakako videlo, o nebo!
Ti si to svakako videla, ptico!

Kada Nuahungukuri to čuje, on pojuri pticu; zatim je uhvati i ubije. Ali ptica vaskrsne. On nastavi svoj put; ptica je išla sa njim i pevala, stalno pevala, sve dok nije stigao u selo svoje žene.

Kada je stigao, ljudi rekoše jedni drugima: — Hajdete! Danas ćemo ga počastiti mesom! Uvedu ga u kolibu i tu zauzmu mesta.

Ptica se spusti na venac od slame na vrhu kolibe i ponovo poče da peva:

Totohi! Totohi!
Jaoj, mati moja!
Nuahungukuri je omađijao nebo. . .
Ti si ga svakako videlo, o nebo!
Ti si ga svakako videla, ptico!
On je ubio svoju ženu i isekao njeno telo na komade, o nebo!
I kaže da je to meso od losa!
Ti si to svakako videlo, o nebo!
Ti si to svakako videla, ptico!

Tast i tašta rekoše jedno drugome: — Slušajte! Slušajte, šta se čuje napolju! Nuahungukuri se nije stideo; on izađe, uhvati pticu i opet je ubije. Ali ptica opet vaskrsne i ponovo počne da peva.

Tada se njegovi tast i tašta zamisliše i rekoše jedno drugome: — Naše kćeri nema više! Zbog toga što ju je ubio Nuahungukuri. Oni ga zatvore u kolibu, ali on ipak izađe,' počne da beži i izmakne im daleko. Oni su ga jurili, ali ga nisu stigli.

Nema više.

RA-MOLO

Davno, davno, pre doba velikog poglavice Mošešua, živeo je s one strane brda obesni poglavica zvani Ra-molo (tvorac vatre), koji je okrutno vladao svojim plemenom. Njegovo selo se nalazilo u podnožju visokog brega ispod koga je tekla reka Sinku, tamna, hladna i duboka. Svake godine kada bi počinjavala svečanost žetve, Ra-molo bi naredio da u njenim dubinama završe svi oni koji bi pali u njegovu nemilost tokom te godine; i kada bi mesec bio visoko na nebu, on bi izašao iz svog prebivališta da posmatra svoje žrtve i sluša njihove samrtne vapaje. Mnogo, mnogo puta bi vapaji tužnih nesrećnika odjekivali od litice do litice, a narod je uvlačio glavu u ramena i drhtao od straha i užasa.

Kada bi i poslednji iznemogli jauk zamro, poglavica bi se vratio u svoje prebivalište i selom bi zavladala mrtva tišina. Tada bi lagano, jedno po jedno, ili po dvoje, prestrašeno stanovništvo milelo na neko sklonito mesto koje se nije videlo iz sela i tu molilo duhove svojih predaka da ih izbave od Ra-mola; ali pomoć godinama nije dolazila.

Očajanje je ovladalo njihovim srcima i u tami lebdelo iznad njihovih kućišta. Kakva im je nada ostajala kad su čak i dusi ćutali?

No Ra-molo je imao brata koji se zvao Tau (lav). On je mrzeo Ra-molo neizmernom i ljutom mržnjom i želeo je da ga smakne, ali se plašio osvete duhova, jer Tau je bio isto onoliko blag i dobar koliko je Ra-molo bio okrutan i zao. Otuda je Ra-molo znao da ceo narod voli Taua i bežao je od svakog ko bi mogao da ga ubije kao od zlih očiju.

Najzad opaki saveti Ngake (vrača) i želja Ra-molovog srca savlađuju sve bojazni i jedne noći, kad se na selo spustila noćna tišina, Ra-molo naredi da Ngaka sa svojim pratiocima uđe u stan Taua i da ga ubije.

Ngaka nije morao da žuri sa izvršenjem svoga sramnog dela. Srce mu se topilo od naslade pri pomisli kako je Tau krupan i jak, i koliko će mu trebati vremena da ga ubije. Uskoro se celo selo digne čuvši krike bespomoćne žrtve koju su krvnici mučili. — Pomozite, o, pomozite mi, braćo! vikao je Tau, inače ću poginuti i moja će krv umrljati ruke sina moga oca. Oni su nastojali da ga spasu, ali je koliba bila dobro čuvana, a njihov je poglavica stajao na kapiji i nije im dozvoljavao da uđu, plašeći ih mnogim pretnjama.

Kada se siva senka milosrđa protegla do kraja njegove patnje, Tau podiže svoje oči prema zvezdama i povika: — O, dusi oca moga, primite me i spustite na Ra-molo tešku ruku osvete, jer njegova moć mora biti satrvena i nevina krv se više ne sme prolivati po zemlji da vapije duhovima. O, neka moj vapaj bude uslišen zbog moje velike

patnje! Govoreći tako, on pređe u zemlju seni i velika se tama spusti na selo. Svi stanovnici se zbiše jedni uz druge i plačući su čekali da svane. Najzad izađe sunce, tama se razišla; ali kakav je neopisiv strah sada hvatao narod? Šta je bilo to prema čemu su se sve oči okrenule? Gle! Pred vratima poglavičine kuće ležala je ogromna zmija, tako velika da toliku nikada ranije nisu videli. Ona se lagano odmotavala i dizala glavu, kada narod u jedan glas divlje zakriča. Bilo je telo zmije, ali je glava bila glava ovce sa jezikom zmije koji je palacao iz široko otvorenih usta, dok je iz očiju sevala munja. Uz dugo glasno šištanje čudovište poče da gmiže prema obali reke, onda, dižući glavu i osvrćući se na selo, ono se zagnjuri u vode Sinkua, da u njima ostane večita vremena. Dusi su zaista uslišili samrtni vapaj Taua i pretvorili Ra-molo u užasno čudovište koje je narod upravo posmatrao.

Jednom svake godine, kada taj dan dođe, Ra-molo izađe na površinu ogromnog vira u kome leži skriven i teško onome ko vidi srebrnasti odsjaj njegovog krupnog tela kada se pojavljuje, sigurno će moć tih zlih očiju povući toga jadnika dole do obale reke. Tada će ga zmija zgrabiti i odneti iz ljudskog vidokruga na dno vira da tu spava u studeni i tišini sve dok se svi ljudi ne sakupe u zemlji duhova svojih predaka na dan kada ih veliki duh pozove sa zvezda..

LELIMO I VOLŠEBNA KAPA

Nekada davno, kada su džinovi živeli na zemlji,, bila je u jednom malom selu, daleko u planinama,. jedna žena koja je umela da pravi volšebne kape. Kada je njena kći Siloana porasla i počela da zapada za oko muškarcima, majka joj napravi volšebnu kapu..

— Čuvaj dobro ovu kapu, dete moje, jer će te ona štititi od Lelima (džina). Ako je izgubiš, on će te sigurno uhvatiti i odvesti u svoje prebivalište u planinama, gde će te sa svojom decom pojesti.

Siloana obeća da će dobro paziti, i dugo je uza se nosila volšebnu kapu svaki put kad bi izlazila iz sela.

No bio je običaj da seoske devojke svake godine idu na jedno mesto gde je rasla trska, da je donose u velikim snopovima i prave od nje asure koje su prostirali po podovima. Kada je za to došlo vreme, Siloana i mnogo drugih devojaka pođu na to mesto. Ono je bilo vrlo daleko, i pošto su morale da stignu do njega u vreme kad se sunce rađa, to su pošle iz sela oko ponoći.

Upravo kad se sunce budilo iz sna, devojke stignu do mesta gde je trska rasla. Uskoro su sve bile zauzete sečenjem trske i pravljenjem asura. Siloana spusti svoju kapu na jednu humku pored koje je radila. Devojke su radile celog dana i kad je sunce htelo da zađe, one pođu natrag svojoj kući. Uskoro izađe mesec i obasja zemlju, a bezbrižne devojke su išle, veselo usput pevajući.

Kada su bile već poodmakle, Siloana se najedanput seti da je ostavila svoju volšebnu kapu na humci na kojoj je sedela. Plašeći se da majci iziđe na oči bez nje, ona zamoli svoje drugarice da je pričekaju, a ona požuri natrag da je donese.

Dugo su devojke čekale zabavljajući se pričanjem priča i pevanjem pesama na mesečini, ali se Siloana nije vraćala. Najzad dve devojke pođu da vide šta je s njom, ali kad su došle do onog mesta, od nje nije bilo ni traga. One su se strašno smele. Kako da kažu novost njenim roditeljima? Ipak im nije ostajalo ništa drugo i one se teška srca vrate u selo.

Kada je MaBatu, Siloanina majka, čula njihovu priču, ona se odmah dade na posao da napravi drugu volšebnu kapu i dade je svojoj mlađoj kćerci Siengi, govoreći joj da je uvek drži uza se, u slučaju da njena . pomoć ustreba Siloani.

Siloanu je, međutim, uhvatio džin kad se vraćala po svoju volšebnu kapu. Kada je osetila Lelimovu tešku ruku na svome ramenu, ona je pomamno počela da se koprca, ali je njena snaga bila neznatna za jednoga takvog čoveka i on ju je ubrzo strpao u svoju veliku vreću koju je dobro vezao.

Upravo kad je video Siloanu, Lelimo se vraćao sa gozbe i bio je pijan tako da je pogrešio put i tumarao je dugo i daleko sve dok ujutro nije došao do velike kolibe gde je vreću sa Siloanom bacio na tle i od žene koja je stajala na vratima zatražio da pije. Ona mu pruži vrlo jake joale, od koje se on još više opije. Dok je on pio, Siloana je pritajeno zvala iz vreće jer je prepoznala glas svoje majke, koja je razgovarala sa džinom, i uvidela da ju je on na neki čudan način doneo kući njenog oca. Ona ponovo pozove i toga puta je čuje njena sestra i požuri da odveže vreću. Ona tada skrije Siloanu i pomoću volšebne kape napuni vreću pčelama i osama i ponovo je čvrsto zaveže. Kada džin izađe iz kolibe, on uzme vreću i krene svojoj kući. Pošto stigne, on ponovo baci vreću na tle i naredi svojoj ženi da ubije i skuva uhvaćenu devojku, misleći da ju je doneo. Njegova žena počne da pipa vreću da bi videla kolika je devojka, ali se pčele uzbune i počnu da je ujedaju kroz vreću i ona se uplaši i ne htedne da je odreši. Nato Lelimo pozove svog sina, ali ni on ne htedne. U velikom besu, džin ih obadvoje istera iz kuće i zatvori sve ulaze. Tada naloži veliku vatru i spremi se da peče devojku.

Kada otvori vreću, pčele i ose, koje su se za to vreme sasvim razdražile, napadnu ga i počnu da ga ujedaju sve dok nije stao da urla od muka; van sebe od bola on provali vrata kolibe i odjuri do

reke u koju skoči glavačke. U tom položaju ga je našla njegova žena, sa nogama na steni iznad vode i glavom zagnjurenom u blato reke.

Takav je bio kraj toga zlog džina koji je bio strah i trepet celog kraja mnogo, mnogo godina.

NTOTOATSANA

Bila jednom kći jednog poglavice koja se zvala Ntotoatsana; njen otac je od dece imao samo nju i njenog malog brata. Ona je čuvala goveda i gonila ih čak na letnju ispašu. Jednoga dana, kako je čuvala goveda veoma daleko od sela, naiđe vihor, podigne je i odnese veoma daleko kroz prostranstvo. Tako bude odneta do plemena Ma-Tebelea, koji su imali samo po jednu nogu, jednu ruku, jedno oko i jedno uho. Ona je ostala s njima i postala žena sina plemenskog poglavice.

Njen muž je uzeo rogove od životinja i zakopao ih u zemlju u njenoj kolibi; jednog dana kada je Ntotoatsana pokušala da pobegne rogovi počnu da viču:

U-u-e-e! Evo Ntotoatsane koju je vihor zahvatio i odneo.
Dok je čuvala goveda svoga oca, goveda Sekoaa.

Tada Ma-Tebelei dotrče i vrate je njenom mužu.

Ona je tu ostala dugo i rodila dve bliznakinje koje su mnogo na nju ličile. Dvoje dece je raslo, razvijalo se i postale odrasle devojke. Jednoga dana kada su išle na izvor da zahvate vode, one ugledaju ljude skrivene u gustišu trske; to je bio njihov ujak i njegove sluge. On ih upita: — Čije ste vi devojke? — Selo-se-ma-komine. — A vaša majka, kako je njoj ime? — Ntotoatsana. — Čija je ona kći? — Ona nam je pričala da ju je odneo vihor dok je napasala goveda svog oca.

Tada taj čovek povika: — Pa to su deca moje sestre!

Tada on i njegovi pratioci nasekoše nešto trske i od nje napraviše snop koji uručiše mladim devojkama govoreći im: — Čim stignete kući, tražite da jedete i kad vaša majka ode da vam nešto donese, stavite brzo ovu trsku ispod goveđe kože na koju ona obično seda. Kad ona na nju sedne i zgnječi je, plačite i tražite da vam ona lično drugu donese.

Mlade devojke učiniše sve onako kako im je njihov ujak naredio; kad je njihova majka otišla da im donese da jedu, one brzo staviše trsku ispod goveđe kože. Kada se ona vratila i sela na tu kožu, sva trska se zgnječi; mlade devojke briznuše u plač. Njihova mati pokuša da ih uteši obećavajući im da će poslati jednoga momka da im donese drugu trsku. ali su one i dalje plakale govoreći da bezuslovno njihova majka treba sama da im je donese.

I Ntotoatsana pođe na izvor da donese trske; tu susretne svoga brata i prepozna ga. Plakala je od radosti. Brat je upita: — Kada ćeš se vratiti kući? Zašto da ostaneš kod tih Ma-Tebelea, kod Selo-se-ma-koma?

Ona odgovori: — Ne mogu da odem odavde; čim pokušam da pobegnem, rogovi naprave uzbunu.

On je upita: — O kakvim to rogovima govoriš? Kako oni mogu da govore?

Ntotoatsana odgovori: — To su čarobni rogovi koje je moj muž zakopao u zemlju u mojoj kolibi.

Tada joj njen brat reče: — Evo šta treba da uradiš; zagrej vode, poli njome rogove, zatim ih dobro zapuši morokom; onda uzmi krupno kamenje i navali ga na rogove. Kad svi zaspe, beži sa dvoje dece, mi ćemo te čekati ovde.

Ntotoatsana se vrati kući i reče svojim dvema kćerima da zagreju vode; uveče ona uze tu uzavrelu vodu i njome poli rogove zatim uze moroko i njime zapuši otvore na rogovima; onda uze krupno kamenje i navali ga na rogove. I kad je čitavo selo utonulo u san, ona probudi svoje dvoje dece i pođe na izvor gde ju je čekao njen brat i njegova dva pratioca. Oni pobegnu svi skupa. Rogovi su pokušali da naprave uzbunu, ali nisu mogli da viču: —Uuu! Ljudi iz sela govorili su u sebi: — To laju psi. Zato vreme Ntotoatsana i njena družina brzo su se udaljavali; išli su ie zaustavljajući se do jutra.

Kad su bili već vrlo daleko, rogovi naprave uzbunu vičući:

— U-u-e-e! Evo Ntotoatsane koju je vihor zahvatio i odneo
Dok je čuvala goveda svoga oca, goveda Sekoaa.

Ma-Tebelei pojure za njom praveći velike skokove svojom jednom nogom. Kada su se približili Ntotoatsani i njenim saputnicima i hteli da ih sustignu, oni opaziše da ona drži na povocu jagnje. Tada jagnje poče da peva:

Haze fulaele fu, ha o na tema fu.

Ma-Tebelei zastadoše zadivljeni, dok Ntotoatsana i njeni saputnici nastaviše svoj hod. Zatim jagnje uspravi svoj rep i poče da igra kopajući zemlju svojim papcima. Kada primeti da su Ntotoatsana i njeni saputnici izmakli već daleko, jagnje iznenada iščeze i ode da ih sustigne.

Ma-Tebelei ponovo pojure za njima; svaki je težio da prestigne ostale; ravnica je bila prekrivena Ma-Tebeleima koji su trčali. Vrlo brzo onisu opet bili na domaku Ntotoatsane. Tada jagnje ponovo poče da peva i igra i Ma-Tebelei se zadivljeni zaustaviše da gledaju. Kada su Ntotoatsana injenisaputnici daleko izmakli, jagnje iznenada iščeze i ode da ih sustigne. MaTebelei nastaviše svoju jurnjavu govoreći: „Makome nam, ovoga puta ići ćemo pravo do Ntotoatsane i nećemo dozvoliti da nas zaustavi to glupo jagnješce, pa makar počelo i čudesno da peva i igra“. Kad su skoro hteli da sustignu Ntotoatsanu, jagnje poče da peva i igra još lepše nego ranije. Ma-Tebelei se zadivljeno zaustave da ga gledaju. Zatim ono iščeze ispred njihovih očiju. Tada se Ma-Tebelei obeshrabriše i vratiše kući veoma postiđeni govoreći: — Ovoga puta, ona nam je stvarno umakla, žena našeg poglavice.

Ntotoatsana i njen brat stignu kući; njih dočekaju sa velikom radošću. Za vreme svoje žalosti Ntotoatsanina majka je pustila tako dugu kosu da joj. je ličila na rep u ptice. Sada ju je otsekla. Zatim

ona pozva sve svoje prijatelje i rođake i priredi veliko veselje da proslave povratak Ntotoatsane.

SANKEPANGA

Bila jednom kći jednog poglavice koja se zvala Sankepanga; otac joj je imao slugu koji se zvao Mapapo. Bog da veliku sušu koja zahvati celu zemlju; nikako više nije padala kiša i svi izvori su presušili; nigde se više nije moglo naći ni kapi vode. Ljudi su pokušavali da kolju goveda i cede travu koju su vadili iz ljihovih buraga, ali ni u toj travi nije bilo nimalo vode. Jednog dana Sankepangin otac, Razankepang, reče Mapapu: — Idi potraži gdegod vode; možda ćeš je negde naći. Pripremiše veliko putešestvije; natovariše na tovarne volove brašno, svakojake životne namirnice i veliki broj tikava za zahvatanje vode. Mapapo i njegovi drugovi su veoma dugo putovali ne naišavši na vodu; najzad se Mapapo popne na jednu visoku planinu i daleko, vrlo daleko, u dnu jedne klisure, vidi gde se sjaji voda. Tada on ponovo siđe sa planine i išao je u pravcu te vode dok nije došao do nje.

On se nagne da pije, ali ga gospodar voda udari po ustima i ne da mu da pije; on pokuša da je zahvati u ruke, ali ga i ovoga puta gospodar voda spreči da pije. Mapapo se ponovo uspravi veoma začuđen i reče gospodaru voda koji je bio nevidljiv: — Gospodaru, zašto mi ne daš da pijem? Gospodar voda reče: — Dozvoliću ti da piješ, Mapapo, ako mi obećaš da ćeš nagovoriti Razankepanga da mi da Sankepangu za ženu. Ako ne bude hteo da mi je da, celo njegovo pleme i sva njegova stoka skapaće od žeđi. Mapapo mu odgovori: — Ja ću mu to reći; a sada mi dozvoli da zahvatim vode. Gospodar voda mu dozvoli. Tada Mapapo poče da pije; pio je, pio, sve dok nije žeđ ugasio. Zatim napuni vodom sve tikve koje je nosio, onda isprazni svoju duvankesu i u nju naspe vode. Tada uprti tikve na leđa i išao je cele noći dok nije stigao do svoga gospodara.

Stigao je pre svanuća. Čim je stigao, pretstane pred Razankepanga i kaže mu: — Evo vode, poglavice. I dodade: — Gospodar voda ti je poručio da hoće da se ženi sa Sankepangom. Ako mu je ne budeš dao, celo tvoje pleme i sva tvoja stoka skapaće od žeđi: neće više ostati ni žive duše. Tada on reče da pozovu Sankepangu i kada ona dođe on joj kaže: — Mi zbog tebe nemamo vode, zbog tebe strada celo moje pleme. Mapapo mi kaže da te gospodar voda traži za ženu; ako ne budemo hteli da te pošaljemo k njemu, celo moje pleme stradaće tvojom krivicom. Sankepanga odgovori: — Ne, pleme neće stradati mojom krivicom; možete me voditi gospodaru voda.

Sutradan, čim je počelo da sviće, Razankepang reče da se sakupi celo pleme i izloži sve što mu je Mapapo ispričao. Narod je pristao na sve; zatim sakupiše tovarne volove, namleše mnogo brašna, naklaše mnogo stoke; natovariše meso i brašno na tonarne voloce i izabraše mladiće i devojke koji će pratiti Sankepangu. Svi oni kretoše na put sa Mapanom na čelu; on je imao za dužnost da odevde Sankepangu njenom mužu. Kada su stigli na određeno mesto, oni stovare svoje volove i spuste na zemlju namirnice koje su doneli. Na tome mestu nije bilo ničega; čak pi neke male kolibice. Oni koji su Sankepangu dopratili ostali su dugo s njom ne videći nikoga. Predveče oni joj najzad rekoše: — Sada moramo da se vratimo kući. Sankepanga im odgovori: — Dobro, možete ići.

Oni odu: ona ostane sama. Tada ona glasno upita:

— Gde ću spavati? Jedan glas odgovori: — Pa ovde. Sankepanga upita: — Pa ovde? Gde? Glas ponovi: — Pa ovde. Sankepanga ućuta; dugo je ćutala, zatim ponovo upita: — Gde ću spavati? — Pa ovde. — Pa ovde? Gde? — Pa ovde. Stalno je dobijala isti odgovor, sve dok je san nije ophrvao i nije zaspala. Spavala je duboko. Onda se probudi i vidi da će padati kiša. Ona upita: — Pada kiša, gde ću spavati? Glas odgovori: — Pa ovde. — Pa ovde? Gde? — Pa ovde. Ona ponovo zaspi i spavala je do jutra. Kad se probudi, vidi da je spavala u jednoj kolibi. Imala je pokrivače, hrane, nije joj nedostajalo ništa. Ali vlasnik kolibe, Bulane (koji otvara kolibu punu prašine), i dalje je bio nevidljiv, ona nije videla nikoga,

jedina stvar koju je mogla da vidi bila je koliba u kojoj je ona bila i stvari koje su se tu nalazile.

Ona je živela dugo u toj kolibi ne videći nikoga, stanujući tu sasvim sama. Najzad ostane trudna, ne videvši, međutim, nikada čoveka pored sebe. Onog meseca kad je trebalo da se porodi, njena svekrva Mabulane dođe k njoj da bi joj pomogla. Tada Sankepanga rodi malog sinčića. Kad je dete malo poodraslo, Mabulane se vrati svojoj kući ostavljajući snahu samu kao i ranije. Jednog dana Sankepanga reče: — Možda mogu ići u svoj rod da posetim svoje roditelje; imam živu želju da ih opet vidim. Glas odgovori:

— Možeš ići. Sutradan ona ode do svojih roditelja. Čim je stigla, povikaše sa svih strana: — Evo Sankepange! To ona zaista dolazi, pa sada čak ima i sinčića. Ona je ostala nekoliko dana kod kuće; kad je pošla, njena mala sestra Sankepenijana joj reče:

— Hoću da idem s tobom. Sankepanga joj odgovori:

— Dobro, hajdemo zajedno; zaista, ja sam veoma usamljena. One stignu u Sankepanginu kolibu i tu prenoće. Sutradan starija sestra kaže mlađoj da čuva dete dok ona bude bila u polju.

Dete je plakalo; Sankepenijana ga je tukla i govorila mu: — Dete, kome niko nije video oca! Niko čak nije u stanju da kaže ni gde se on nalazi. Otac deteta je čuo sve što je Sankepenijana govorila. Jednog drugog dana, Sankepanga opet reče svojoj sestri: — Ostani sa detetom dok se ja ne vratim sa vode. Dete je plakalo; Sankepenijana ga je tukla i govorila mu: — Dete, kome niko nije video oca! Niko čak nije u stanju da kaže ni gde se on nalazi! Grdila je dete u više mahova na isti način.

Kad je otvorila vrata i ušla u kolibu, ona spazi čoveka koji je sedeo u dnu kolibe. Taj čovek joj reče:

— Donesi mi moje dete; zašto ga stalno grdiš govoreći da niko ne zna ko mu je otac. Ja sam mu otac. Sankepenijana vide da Bulane ima na sebi gvozdeni oklop koji se toliko sijao da ju je to zasenjivalo; htede da izađe i udari o zid kolibe; zatim, kad se malo pribrala, ona izađe i poče da beži što je igda mogla.

Sankepanga stigne, spusti svoj sud sa vodom, uzme metlu i počne da čisti lapu. Bulane je vikne:

— Sankepanga, Sankepanga. Kada uđe u kolibu, ona se uplaši i poviče: — Otkuda ovaj čovek koji se sav sija, sa gvozdenim oklopom na sebi i drži moje dete u naručju. Ona sedne na zemlju. Bulane je upita:

— Sankepanga, ko ti je muž? Ona odgovori: — Gospodaru, ja ga ne poznajem. Bulane je po drugi put upita: — Sankepanga, ko ti je muž? Ona odgovori:

— Gospodaru, ja ga ne poznajem. Tada joj on reče: — Ja sam tvoj muž; ja sam Bulane (onaj koji neće da se ženi, koji otvara kolibu punu prašine); ja sam tvoj muž. Tvoja sestra, koju si dovela ovde, grdi stalno moje dete i kaže da mu niko nikada nije video oca; ja sam mu otac. Toga dana Sankepanga je prvi put videla svog muža. Bulane uzme gvozdeni oklop i njime oklopi svoje dete.

Od toga dana Bulane je ostao kod svoje žene i nije više iščezavao. Istog dana se na tom mestu pojavi veliko selo sa velikim brojem volova, krava, ovaca, velikim korpama punim sorga; sve je to izašlo iz zemlje. Tada Sankepanga shvati da je ona zaista žena velikog poglavice koji vlada velikim plemenom.

MOZELANDžA

Bio jednom jedan poglavidža; njegovo selo bilo je vrlo veliko, ali on je imao samo troje dece: jednog sina i dve kćeri. Starija od kćeri se uda; kod kuće ostane samo mlađa kći Fenijafenijana i njen mali brat. Jedne godine, kako se radilo u polju, mali dečko je ostajao sam kod kuće i odlazio je da se igra na obali reks i viče: — Kojoko, požuri, hodi da me pojedeš! Kojoko je izlazio iz vode i jurio ga, a brzo, brzo, mali dečko je bežao u kolibu. To je bila njegova svakodnevna igra. Jednom su svi bili otišli da kopaju njivu svoga poglavice. Mali dečko po svom običaju ode na obalu reke i počne da viče: — Kojoko, požuri, hodi da me pojedeš! Toga puta kojoko prosto izleti iz vode i stigne malog dečka; on ga proždere celog i ostavi samo glavu.

U to vreme mati malog dečka kaže svojoj kćeri: — Idi brzo kući po seme. Mlada devojka, stižući u selo, ugleda glavu svog malog brata. Tada ona uzviknu plačući: — Jaoj! Moga brata je prožderao kojoko. Ona se uspne na mali brežuljak i naglas pozove majku ovako pevajući:

Majko, majko, što radiš u polju podaleko
(2 puta)
Moga brata Sola prožderao je kojoko;
majko, majko,što radiš u polju podaleko
(2 puta)
Sola, sina moje majke, proždерao je kojoko;
majko, majko, što radiš u polju podaleko

(2 puta),
Moga brata Sola prožderao je kojoko; majko, majko,
što radiš u polju podaleko
(2 puta).

Njena je majka čuje gde peva i reče onima koji su radili s njom: — Smirite se, da čujem. Oni prestanu da kopaju i spuste svoje motike. Mlada devojka ponovo poče da peva:

Majko, majko, što radiš u polju podaleko
(2 puta)
Moga brata Sola prožderao je kojoko;
majko, majko,što radiš u polju podaleko
(2 puta)
Sola, sina moje majke, prožderao je kojoko;
majko, majko, što radiš u polju podaleko
(2 puta),
Moga brata Sola prožderao je kojoko; majko, majko,
što radiš u polju podaleko
(2 puta).

Tada žena zgrabi svoju motiku i poče njome da udara one koji su s njom bili i sve ih na mestu pobije. Mlada devojka nastavi da peva:

Majko, majko, što radiš u polju podaleko
(2 puta)
Moga brata Sola prožderao je kojoko;
majko, majko,što radiš u polju podaleko
(2 puta)
Sola, sina moje majke, prožderao je kojoko;
majko, majko, što radiš u polju podaleko
(2 puta),

Moga brata Sola prožderao je kojoko; majko, majko,
što radiš u polju podaleko
(2 puta).

Tada njena majka ponovo poče da udara motikom polumrtva tela onih koji su s njom bili; i tako dotuče i one koji su još bili u životu. Zatim pođe i vrati se u selo; usput je skupljala skorpije, stonoge, uholaže, mrave i otrovne pauke i trpala ih u vreću. Kad je stigla kući, ona zatekne kojoka tako sita da više nije mogao da se miče. Ispred svoje kolibe spusti vreću koju je napunila skorpijama i otrovnim bubama; zatim uđe unutra i počne da pretura svoje stvari; izdvajala je najlepše biserne ogrlice i metalne grivne i stavljala ih na stranu. Zatim izađe iz kolibe, sakupi suvu travu, napravi od nje velike snopove, veže ih užetima od trave i natrpa uza zid kolibe.

Tada ona reče kojoku: — Hodi ovamo da ti obrijem glavu. Kada se kojoko približio, ona uzme nožić i počne da mu dere kožu s glave; zatim razveže svoju vreću. Skorpije i otrovne bube vrvele su iz nje i ulazile u kojokove uši, usta i oči i jele ga i ujedale dok od toga nije crkao.

Tada ona pozove svoju kćer i reče joj: — Hodi ovamo! Uzme svoje biserne ogrlice i metalne grivne i ukrasi je njima; zatim joj reče: — Sada, dete moje, idi kod svoje sestre Hlakatsabale, Mazilove žene; naročito dobro pazi da se ne osvrćeš iza sebe; ma šta se dogodilo, idi svojim putem i ne skreći ni levo ni desno. Mlada Devojka pođe i išla je dugo, veoma dugo. Tada reče u sebi: — Toliko bih želela da znam zašto mi je majka zabranila da se osvrćem iza sebe; moram da vidim zašto je to učinila. Možda hoće da zapali kolibu i da u njoj sama strada. Ona se okrene i spazi veliki dim koji se penjao u nebo; tada ona poviče: — Jaoj! Moja mati je zapalila kolibu i sama se u njoj živa spalila. Onda čuje sasvim blizu sebe glas koji je ponavljao: — Jaoj! Moja mati je zapalila kolibu i sama se u njoj živa spalila. Ona pogleda, vidi jednu neobičnu životinju i zapita se sva u čudu: — Ma, odakle je ova životinja mogla iskrsnuti? Glas nastavi: — Pozajmi mi malo tvoje biserne ogrlice i tvoju odeću da vidim kako mi stoje. Tada mlada devojka svuče svoju odeću i da je Mozelandži. Mozelandža se preobuče i da mladoj devojci dronjke kojima je ona bila pokrivena.

Kada su bile blizu sela, mlada devojka reče: — Sada mi vrati moju odeću. — Još ne! Vratiću ti je na pašnjaku gde pase stoka. Kad su stigle na pašnjak gde je pasla stoka. mlada devojka opet reče: — Daj mi sada moju odeću. — Oho, hoćeš li da kažu da se Mazilove žene svađaju ni oko šta nasred puta! Tako stignu kod Hlakatsabale, Fenijafenijanine starije sestre. Mozelandža se požuri da kaže (Fenijafenijana je ćutala sva postiđena): — Majka mi je rekla da dođem kod tebe; našeg brata je prožderao kojoko i majka je zapalila svoju kolibu i u njoj živa izgorela. Hlakatsabale reče u sebi : — Šta je tako moglo da izmeni moju sestru? Ne mogu više da je prepoznam, a ipak su njena odeća i njen nakit svakako iz naše kuće. Međutim najzad se ipak uverila da je to svakako njena sestra. Mozelandža nastavi pokazujući na Fenijafenijanu: — Što se tiče ovog stvorenja ovde, to je Mozelandža; srela sam je na putu i ona je po svaku cenu htela da svučem svoju lepu odeću i da je njoj dam.

Tako se Mozelandža proturila kao Fenijafenijana.

Uveče, Hlakatsabale reče Fenijafenijani da ide i spava u kolibi jedne stare žene, a Mozelandžu zadrža kod sebe. Ali za vreme noći Mozelandžin rep se produži i počne po svim ćoškovima kolibe da traži šta ima za jelo. Mazilo poviče: — Šta je to? A Mozelandža pohita i povika: — Mazilo, pomozi mi, strahovito me zavija stomak, umirem od bola. Sutradan, čim je počelo da sviće, Mazilo poviče: — O! Ho! Ko je pokupio sve što smo imali za jelo? Ko je to mogao učiniti? Mozelandža odgovori: — To je bez sumnje ona: ona je kradljivica, ona krade gde stigne. Kad su seli da jedu, Fenijafenijani su dali jelo u jednom tako prljavom čanku da nije mogla ni da ga okusi; a Mozelendža, ona je jela iz lepog sasvim novog suda.

Prođe proleće; pleve se njive; zatim dođe vreme za plašenje ptica. Hlakatsabale naredi tada svojoj sestri za koju je još uvek mislila da je Mozelandža, da ide na njenu njivu i plaši ptice. Ta njiva je bila pored njive stare žene koja je primila Fenijafenijanu. Oko podne, Hlakatsabale pošalje Mozelandžu da odnese ručak Fenijafenijani; ali Mozelandža usput sve pojede. Kad je stigla na njivu gde je bila Fenijafenijana, ona joj reče: — Šta tu spavaš, lenjivice lenja; zar ne vidiš da ptice jedu sorgo moga muža, Mazilov sorgo? Kada Mozelandža ode, Fenijafenijana se popne na gomilu zemlje koja je

bila blizu gomile na kojoj je stajala stara žena koja ju je prihvatila. Ona se uspravi koliko je visoka bila i počne da peva:

Beži, golubice! Beži, golubice!
Sada me zovu Mozelandža!
Beži, golubice! Beži, golubice!
Ranije sam bila Fenijafenijana.
Hlakatsabalina sestra.
Beži golubice!
Beži, golubice!
Sada mi daju da jedem iz prljavih čankova.
Beži, golubice! Beži, golubice!
Trsko, poleti i odnesi me mome ocu i majci!

Tada je trska zahvati, podigne i ponese u nebesa. Ali stara žena dotrči i zadrži je. Fenijafenijana joj kaže: — Pusti me samo da idem svome ocu i majci. Zar ne vidiš da sam sada spala na to da jedem iz prljavih i krnjavih čankova. Kao da Hlakatsabale nije moja sestra. Tada ona otkri staroj ženi ko je ona; ona joj reče: — Kod nas su jednoga dana svi bili u polju na radu; moj mali brat išao je do reke da zadirkuje kojoka i on ga stigne i proždere. Tada me moja majka pošalje ovamo i strogo mi zabrani da se osvrćem iza sebe. Ali ja sam se okrenula da vidim šta se zbiva i tek što sam uzviknula: „Jaoj! Moja mati je zapalila svoju kolibu i sama se u njoj živa spalila", kad čujem blizu sebe, pored svojih nogu, kako Mozelandža viče: „Jaoj! Moja mati je zapalila svoju kolibu i sama se u njoj živa spalila". Zatim je Mozelandža tražila da joj pozajmim svoju odeću, i ja sam na to pristala, jer mi je ona rekla da će mi je vratiti. Tako smo stigle ovde; ona se proturila kao ja i ispričala da je moja mati živa izgorela u svojoj kolibi.

Stara je upita: — A kako to da te tvoja sestra po licu ne pozna da si ti njena sestra? Fenijafenijana odgovori: — Ne znam. Stara ništa ne odvrati; ona ode po svoje jelo i podeli ga sa Fenijafenijanom. Toga dana stara nije ništa rekla ni Mazilu ni Hlakatsabali; nije govorila nikome ništa o onome što je videla i čula.

Uveče, kao i obično, Fenijafenijani su dali da jede iz jednog starog prljavog i krnjavog čanka; ali ona nije ni okusila. Kod Mazila su klali goveče i kuvali meso. Za vreme noći, Mozelandžin rep se izduži i počne da jede meso. Mazilo to čuje i kaže: — Šta to tumara oko lonaca s mesom? On ustane da vidi, ali Mozelandža brzo poviče: — Mazilo, pomozi mi, strahovito me zavija stomak; pomozi mi, Mazilo, ne mogu više da izdržim.

Sutradan Fenijafenijana ponovo ode u njivu svoje sestre; ali joj je ovoga puta njena sestra Hlakatsabale donela ručak; ona joj ga, kao i uvek, pruži u jednom starom prljavom i krnjavom čanku. Fenijafenijana ga spusti na stranu ne okusivši; stara žena još uvek ništa nije govorila. Kad se Hlakatsabale udaljila, Fenijafenijana se popne na svoju gomilu zemlje i uspravivši se koliko je visoka bila, počne da peva.

Beži, golubice! Beži, golubice!
Sada me zovu Mozelandža!
Beži, golubice! Beži, golubice!
Ranije sam bila Fenijafenijana.
Hlakatsabalina sestra.
Beži golubice!
Beži, golubice!
Sada mi daju da jedem iz prljavih čankova.
Beži, golubice! Beži, golubice!
Trsko, poleti i odnesi me mome ocu i majci!

Tada se trska zanjiše, zahvati je i ponese u nebesa. Ali stara žena dotrči i zadrži je. Fenijafenijana joj reče: — Pusti me samo da idem svome ocu i majci.

Toga dana uveče, stara žena ode kod Mazila i reče mu: — Idi sutra u polje i tamo ćeš videti ono što sam ja videla juče. Mazilo je upita:—A šta to? Stara odgovori — Sam ćeš videti. Sutradan Mazilo krišom ode u polje i sakrije se tamo gde mu je to stara rekla. Hlakatsabale ponovo pošalje Mozelandžu da odnese ručak

Fenijafenijani; ali Mozelandža sedne kraj puta i pojede sve što joj je ponela. Kad je stigla do Fenijafenijane, ona joj reče: — Lenjivice lenja, šta spavaš? Zar ne vidiš da ptice pojedoše sav sorgo moga muža? Zatim se ona vrati u selo.

Tada stara žena reče Fenijafenijani:

Beži, golubice! Beži, golubice!
Sada me zovu Mozelandža!
Beži, golubice! Beži, golubice!
Ranije sam bila Fenijafenijana.
Hlakatsabalina sestra.
Beži golubice!
Beži, golubice!
Sada mi daju da jedem iz prljavih čankova.
Beži, golubice! Beži, golubice!
Trsko, poleti i odnesi me mome ocu i majci!

Trska se šumno zanjiše, podigne je i ponese u nebesa. Mazilo pritrči i zadrži je. Fenijafenijana mu kaže: — Ta pusti me samo da idem svome ocu i majci. Tvoja žena prema meni veoma loše postupa iako mi je sestra, iako sam kod nje potražila pribežište. Tada stara žena reče Mazilu: — Vidiš Mazilo; eto šta sam rekla da dođeš i vidiš ovde. Mazilo je dugo ostao sa Fenijafenijanom; oni su dugo zajedno plakali. Zatim se on vrati u selo i sve isprića svojoj ženi. Ona poviče: — Jaoj! Jadna moja sestra! Jaoj, kći moga oca!

Sutradan Mazilo poruči svim svojim ljudima da sakupe mnogo drva, dok će drugi kopati duboku rupu. Pokolju stoku, ovce i koze, ispeku hleb, skuvaju kašu od sorga s mlekom, isprže kriške hleba u masti; pripreme veliko veselje. Donesu isto tako veliki broj lonaca kiselog mleka; spuste ih na dno iskopane rupe, zatim ih prekriju šarovkama i lakim granama. Za to vreme, mlađe žene iz sela skupljale su drva po šumi. A Mozelandža, ona nije ništa radila, ona je čučala pored potoka, gde je njen rep hvatao rakove koje je halapljivo proždirala. Kada su mlađe žene bile gotove, one rekoše:

— Hajdemo natrag u selo. Jedna od njih upita: — Gde je poglavičina žena? Gde je Mazilova žena? Svaka od njih je nosila breme suvoga granja; Fenijafenijanino breme bilo je veće od bremena njenih drugarica. Kada ih Mozelandža vide gde dolaze, ona požuri da sakupi nekoliko zelenih grančica i od njih napravi breme; zatim reče Fenijafenijani: — Mozelandža, ti si uzela moje breme granja, vrati mi ga. Ali ostale žene povikaše: — Šta kažeš? To je njeno breme, ona ga je nakupila; a ti, gde si se ti krila dok smo mi radile? Hajdemo u selo.

Kad su ušle u selo, ljudi su govorili jedni drugima: — Vidite li kako poglavičina žena nosi samo zeleno granje? Šta će s njim?

Tada Mazilo reče svim ženama:

— Preskočite svaka ovu rupu. On im pokaza duboku rupu u dnu koje je bilo skriveno kiselo mleko. One su je sve jedna za drugom preskakale i Fenijafenijana ju je preskočila kao. i ostale. Kad je na red došla poglavičina žena i htela da je preskoči, njen rep se produži do kiselog mleka i poče da ga jede; tada Mozelandža padne u rupu. Poglavičini ljudi dotrče; oni je opkole sa svih strana i ubiju na mestu.

Ali ona ne umre potpuno; na mestu na kome je ona ubijena izraste divlja bundeva. Što se tiče Fenijafenijane, ona je postala Mazilova žena; posle izvesnog vremena ona rodi jedno dete. Jednog dana kada su svi bili u polju, a Fenijafenijana ostala sama u stanu, ta divlja bundeva otpadne od svoje vreže i dokotrlja se do Fenijafenijanine kolibe. Kotrljajući se, ona je govorila: — Ohoho, ohoho, ješćemo kaše od debele porodilje, Mazilove žene! Kada je stigla do Fenijafenijane, bundeva joj reče: — Spusti pored mene dete moga muža. Fenijafenijana spusti dete na zemlju; tada bundeva besno jurne na Fenijafenijanu i dugo dugo ju je tukla. Kad ju je istukla, bundeva se vrati na mesto odakle se dokotrljala i opet se postavi na vrežu.

Fenijafenijana ne reče nikome ništa o onome što joj se dogodilo. Sutradan kada su svi bili u polju, bundeva poče ponovo da se kotrlja pored Fenijafenijanine kolibe; i kotrljajući se, ona je govorila:

— Ohoho, ohoho, ješćemo kaše od debele porodilje, Mazilove žene! Ona reče Fenijafenijani: — Spusti pored mene dete moga muža; Zatim ona jurnu na Fenijafenijanu i dugo, .dugo ju je tukla;

kada ju je istukla, ona se vrati kao i prethodnog dana. Tako je bundeva proganjala Fenijafenijanu svakoga dana ne dajući joj mira.

Najzad, jednoga dana, Mazilo upita svoju ženu:

— Šta ti je te tako jako slabiš? Fenijafenijana mu odgovori: — Ima tamo jedna divlja bundeva koja se, kad ste vi u polju, dokotrljava do mene govoreći mi: — Ohoho, ohoho, ješćemo kaše od debele porodilje, Mazilove žene! Zatim mi ona kaže: — Spusti pored mene dete moga muža. Tada jurne na mene i besno me tuče.

Sutradan Mazilo nije išao u polje; ali kada su svi otišli, on reče svojoj ženi da ga sakrije u asure njegova deteta. Bundeva se dokotrljala kao i obično govoreći: — Ohoho, ohoho, ješćemo, kaše od debele porodilje, Mazilove žene! Zatim, kada je Fenijafenijana. spustila svoje dete na zemlju, bundeva jurne na nju i počne besno da je bije. Tada Mazilo pojuri iz svoga skrovišta naoružan sekirom i asagajom. On odjedanput probode tu bundevu asagajom i mlaz krvi šikne iz nje. Onda je on uzme p isecka na sitne parčiće koje zatim vrlo pažljivo spali.

Na mestu gde je bundeva izgorela izraste boca. Boca je rasla, niko na nju nije obraćao pažnju, i najzad je donela bodljikavo seme koje se raspršilo. To seme je bolo dete; svaki put kada bi istrčalo napolje, ono bi se na njega ubadalo. Uzalud su ga čistili, uvek bi ostajalo poneko koje nisu mogli da počiste. Najzad se Mazilo postavi u zasedu i uspe da ga uhvati; on ga istuca i baci u vatru; ali se ono pretvori u semenku od bundeve. Kada dete spava, ono ga napada i ujeda ga, a zatim se vraća i skriva u trsci kolibe. Najzad Mazilo uspe da uhvati tu semenku od bundeve; on je smrvi na žrvnju, samelje je u prah i baci u vatru.

Tako je svršila Mozelandža.

SEOSKE DEVOJKE I LjUDOŽDERI

Selo je gladovalo, nije se imalo kuda od onoga što je; ljudi su kolačili oči iz kojih je zijala glad; i najdeblja devojka je omršavela. Šta da se radi? Devojke su morale da krenu u polje i potraže korenja. Možda će se dusi smilostiviti videći ih tako omršavele i odvesti ih tamo gde ono raste; i tako rano ujutru sve devojke, predvođene dvema poglavičinim kćerima, pođu iz sela da potraže nešto za jelo; išle su dve i dve, jedna devojka i jedna devojčica, jedna pored druge, Dugo su išle, noge su ih već bolele od umora, i još nisu ništa našle, a mrak je počeo da se spušta. Tako one poležu da otpočinu u podnožju Velike Gore, pod vedrim nebom i bez pokrivača, i tako sačekaju svanuće. Sutradan, kad su pošle, jedna od devojčica spazi gde viri jedan koren iz zemlje, i još jedan, i još jedan i sve počeše da kopaju dragocene namirnice. Ali se sada događalo nešto čudno, jer su devojke nailazile samo na dugo i tanko, a jedino devojčice na krupno i debelo korenje. Najzad su nakopale dovoljno da se selo podmiri nekoliko dana, i pođu natrag kući. Kad su stigle blizu reke, one vide da je ona strašno nadošla, i jedna stara, stara žena sedela je mrmljajući nešto na obali.

Kada su se približile, mogle su da razaznaju reči koje je ona pevušila:

Vodeni duh ne voli tanko korenje,
Ono je za svinje
— Za njega
— nema spasa!

Ali krupno korenje,
kako je ono dobro!
Ono je hrana duhova,
pa i Velikoga duha vode.
U njemu je spas i snaga;
Voda nadolazi, voda teče dalje.

— Majko, reče najstarija od poglavičinih kćeri, prilazeći staroj ženi, posavetuj nas kako da pređemo preko nabujale reke jer se žurimo da stignemo kući.

Ne podižući oči s vode, žena odgovori: — Nabujaloj reci nabujali koren; neka svaka u desnoj ruci drži krupan koren, tada naiđite preko vode i ne bojte se!

Sledstveno tome, svaka devojka pronađe kod sebe, najkrupniji koren i baci ga u vodu, a onda i svaka devojčica odabra iv svoje hrpe debelog korenja po dva korena; po jedan dadoše po jednoj od starijih devojaka, drugi su držale u svojoj desnoj ruci, a onda dve i dve uđoše u reku i bezbedno dospeše do druge obale. Ali kada je red došao na dve poglavičine kćeri, devojčica ne htede dati sestri jedan od svojih najkrupnijih korenova, i molbe i pretnje nisu ništa pomagale. Noć se približavala, njihove drugarice su se već izgubile iz vida, a reka se valjala ispred njihovih nogu, tamna, brza i duboka.

Najzad devojčica popusti i uskoro su dve devojke hitale za svojim drugaricama; ali bio je mrak i nije se videlo, i one skrenu s pravog puta i odlutaju daleko u pomrčinu. Kada se približavala ponoć, one spaze gde se nedaleko sija svetlo, i kad su došle do njega, nađu se pred vratima kolibe na kojima je visila asura.

— Ustani, ustani, sine, i vidi ima li nekog pred vratima, jer sam gladan i jede mi se meso. To je bio glas čoveka koji je sedeo pored raspaljene vatre na ognjištu usred kolibe.

Mali dečko dotrči do vrata i videći. da pred njima stoje dve devojke, poče da ih preklinje da što pre beže, jer je njegov otac ljudožder, on će ih pojesti; ali pre nego što su one imale vremena da pobegnu, pojavi se stari čiča i uvuče ih u kolibu.

Sutradan, rano, stari ljudožder ode iz kolibe da pozove svoja dva prijatelja na gozbu. Pre nego što je otišao, on čvrsto veže dve devojke i rekne sinu da ih dobro čuva.

No čim je on izmakao, na vratima se pojavi stara žena koja je prethodnog dana sedela na obali reke. Ona odmah oslobodi devojke, ali im reče da im mora otseći kosu. Kada je to učinila, ona uze jedan pramen i stavi ga ispod poda u kolibi, drugi pramen zatrpa u gomilu đubreta napolju, jedan blizu praga, i još jedan na po puta do brežuljka.

— Sada, deco moja, reče ona, morate bežati svojoj kući. Ja ću vas pratiti ispod zemlje, ali će vam vodič biti jedna pčela. Idite onamo kuda vas ona bude vodila i vi ćete se spasti. Govoreći, tako, ona ih izvede na vrata i ponovo spusti asuru.

— Bežite! reče dečko, što brže! Eto pčele o kojoj vam je baba govorila. Trčite za njom brzo, inače će vas moj otac stići i ubiti.

Videći pčelu gde obleće, devojke pođoše kuda je ona vodila. One ubrzo susretnu dva čoveka koji ih zaustave i upitaju: — Ko ste vi? Niste li vi dve devojke o kojima nam je naš prijatelj govorio? Niste li prošle noći prenoćile u jednoj kolibi s jednim starim čičom i jednim dečkom?

— Nemamo pojma šta vi to pričate, odgovoriše devojke. Nismo videle staroga čiču niti malog dečka.

— Ho, ho, je li to istina? Ali, da! Vidimo da je to istina. On nam je rekao da njegove žrtve imaju dugu kosu, a vi ste bez kose. Ne, ne, to nisu one; to su druge. Govoreći tako, oni dozvoliše devojkama da nastave svojim putem.

Ali kad su stari čiča i njegovi prijatelji videli da su devojke pobegle, oni se silno razbesne, no mali dečko im kaže da one nisu daleko izmakle. Stari čiča izađe i počne da viče, ali kad bi viknuo, odazvao bi mu se jedan glas od kose koja je bila ispod poda u kolibi, drugi od kose pored praga, jedan od brežuljka i tako sa svakog mesta gde je stara zakopala kosu, sve dok se on nije pomamio od besa i izjalovljene nade; tada, sluteći da su po sredi čarolije, i da su dve devojke o kojima su govorili njegovi prijatelji zaista njegove nameravane žrtve, on se dade u poteru; ali kada ih je ugledao, one su već bile u selu svog oca i između njega i njih je bio veliki roj pčela

koje su ga, kad je pokušavao da ih sustigne, tako strašno ujedale da je urlao u samrtnim mukama i nije se usuđivao da ide dalje. Tako su devojke umakle, došle kući i vratile svetlost dana očima svojih roditelja.

KUMONGOE

Bio mlad momak po imenu Hlabakoane; njegova se sestra zvala Takane. Dok su otac i majka bili u polju, Takane je ostajala sama kod kuće, a Hlabakoane je išao da čuva goveda. Jednoga dana on reče svojoj sestri: — Takane, daj mi kumongoe. Kumongoe je bilo ime drveta od koga su jeli njihov otac i majka; kada bi se ono zaseklo sekirom iz njega bi izlazilo mleko. Deca nisu smela da diraju u njega.

Takane odgovori svom bratu: — Zar ne znaš da nam od toga drveta nije dozvoljeno da jedemo? Samo naši otac i majka mogu da jedu od njega. — Ako je tako, onda danas neću goniti goveda na pašu; ona će ostati u kralu celoga dana. Takane ne odgovori ništa, a njen brat osta sedeći u lapi. Posle nekog vremena ona mu reče: — Kada ćeš oterati goveda na pašu? On odgovori: — Ona neće okusiti ništa celoga dana.

Tada Takane uzme jedan mali zemljani sud i sekiru i njome udari kumongoe. Iz njega poteče mleko; ona htede da ga da svom bratu, ali on ne hte da ga uzme govoreći da to nije dovoljno da utoli njegovu glad. Takane ponovo poče da udara sekirom; toga puta pokulja mleko, kao da je potok tekao iz kolibe. Tada ona vičući pozva Hlabakoana govoreći mu: — Hodi brzo u pomoć; drvo naših roditelja sasvim će se izliti, koliba je već sva puna mleka. Oni su uzalud pokušavali da zaustave mleko koje je sve jače kuljalo, izlazilo iz kolibe u vidu bujice i jurilo u pravcu polja njihovih roditelja.

Ralabakoane ga spazi izdaleka i reče svojoj ženi:

— Malabakoane, evo gde kumongoe teče naovamo; deca su bezsumnje učinila neku ludoriju. Tada oni baciše svoje motike i pojuriše ususret kumongou; muž je zahvatao mleko rukama i nastao

da ga pije, i žena ga je zahvatala i isto tako nastala da ga pije. Tada se kumongoe povuče i povrati u kolibu.

Kad su stigli, roditelji upitaše svoju kćerku:

— Takane, šta si učinila? Zašto je drvo od koga jedino mi imamo pravo da jedemo poteklo tako prema poljima? Ona odgovori: — To nije moja krivica, to je Hlabakoanova krivica; on nije hteo da istera goveda iz krala i otera ih na pašu, govoreći da bezuslovno hoće mleka od kumongoa; onda sam mu ga ja dala. Tada njen otac naredi da doteraju ovce; on odabra dve, zakla ih i uredi za pečenje; žena uze da melje sorgo i od njega mesi brašno. Zatim otac uze dve ovčje kože i premaza ih mašću i crvenom ilovačom; onda posla po kovača da skuje gvozdene grivne. Kovač napravi grivne i stavi ih na Takanine ruke, noge i oko vrata. Tada otac uze kože koje je pripremio i odenu je njima: on je odenu i u kožnu haljinu sa resama.

Kad je sve bilo gotovo, on pozva svoje ljude i reče im: — Hoću da se otarasim Takane. — Kako možeš tako što da govoriš i činiš, kad ti je to kći jedinica? On im odgovori: — To je zbog toga što je jela od drveta od koga nije smela da jede. Tada je on povede ljudožderima da je oni pojedu. Kada je prolazio pored obrađenih polja, pred njega istrči zec i upita: — Ralabakoane, a kuda vodiš to dete, tako lepo, tako lepo? On mu odgovori: — Pitaj to njega, ono je dovoljpo veliko da ti odgovori. Tada Takane poče da peva:

Dala sam Hlabakoanu kumongoe,
Pastiru našeg stada, kumongoe,
Da naše stado ne ostane celog dana u kralu, kumongoe,
Da ne skapa u kralu, kumongoe,
Tada sam mu dala kumongoe moga oca.

Tada zec povika:

— Dabogda tebe prožderali ljudožderi, Ralabakoane, a ne to dete!

Malo dalje oni naiđu na losove, koji upitaše Ralabakoana: — A kuda vodiš to dete, tako lepo, tako lepo? On im odgovori: — Pitajte

to njega, ono je dovoljno veliko da vam odgovori. Tada mlada devojka poče da peva:

Dala sam Hlabakoanu kumongoe,

Pastiru našeg stada, kumongoe,

Da naše stado ne ostane celog dana u kralu, kumongoe,

Da ne skapa u kralu, kumongoe,

Tada sam mu dala kumongoe moga oca.

Tada losovi povikaše: — Dabogda ti nastradao, a ne ona, Ralabakoane!

Sutradan Ralabakoane i njegova kći naiđu na gazele; one ga upitaše: — A kuda vodiš to dete, tako lepo, tako lepo? On im odgovori: — Pitajte to njega, ono je dovoljno veliko da vam odgovori. Tada njegova kći poče da peva:

Dala sam Hlabakoanu kumongoe,

Pastiru našeg stada, kumongoe,

Da naše stado ne ostane celog dana u kralu, kumongoe,

Da ne skapa u kralu, kumongoe,

Tada sam mu dala kumongoe moga oca.

Tada gazele povikaše: — Dabogda tebe, a ne nju, proždrali ljudožderi, Ralabakoane!

Najzad oni stignu u selo ljudoždera. Hotla Mazila, poglavičina sina, bila je puna sveta. Jedino je njegov otac bio ljudožder, Mazilo nije jeo ljudsko meso. Uvedoše Ralabakoana i njegovu kćerku u hotlu; donesoše za Takanu uštavljenu goveđu kožu na koju ona sede, a otac, on je morao da sedne na golu zemlju. Tada Mazilo upita Ralabakoana: — A kuda vodiš ovo dete, tako lepo, tako lepo? Ralabakoane mu odgovori: — Možeš to nju pitati, ona je dovoljna velika da ti odgovori. Tada njegova kći poče da peva:

Dala sam Hlabakoanu kumongoe,

Pastiru našeg stada, kumongoe,

Da naše stado ne ostane celog dana u kralu, kumongoe,

Da ne skapa u kralu, kumongoe,

Tada sam mu dala kumongoe moga oca.

Tako je ona javno priznala svoju krivicu.

Tada Mazilo, sin poglavice ljudoždera, pozva jednog od svojih slugu i reče mu: — Odvedi ovog čoveka i ovu mladu devojku kod moje majke; reci joj da zadrži mladu devojku u svojoj lapi, a ovoga čoveka pošalji da pozdravi moga oca. Mazilova majka naredi slugi da odvede Ralabakoana njenom mužu; sluga ga odvede i reče poglavici ljudoždera: — Mazilo mi je rekao da ti dovedem ovog čoveka da bi te pozdravio. Poglavica ljudoždera zgrabi Ralabakoana i pošto je stavio na vatru veliki stari zemljani lonac, on ga u njega strpa živog; kada se Ralabakoane skuvao kako treba, ljudožder se najede njegova mesa. Kada je sve bilo svršeno, Mazilov sluga se vrati svome gospodaru.

Što se tiče mlade devojke, Mazilo je uzme za ženu; dotada on nikako nije hteo da se ženi i nije hteo nijednu mladu devojku koju su mu sočili. Takane je bila jedina od devojaka koja mu se ikada dopala. Posle nekog vremena Takane zatrudni i rodi malu devojčicu. Njena svekrva poviče: — Jaoj, kćeri moja, uzalud si trpela porođajne muke. U tome selu, naime, kada bi se rodila devojčica, odvodili bi je ljudožderu i on bi je proždirao. Otišli su i rekli Mazilu: — Žena ti je rodila malu devojčicu. On odgovori: —Dobro, odvedite je mome ocu da se on o njoj brine. Ali Takane povika: — Ne, ne; kod nas se ne jedu deca; kada umru, sahranjuju se; ja ne dam svoje dete. Svekrva joj odgovori: — Ovde ne treba rađati devojčice, treba rađati samo dečake. Mazilo ode svojoj ženi i kaže joj: — No, Takane, dozvoli da se moj otac pobrine za tvoje dete. Ali se njegova žena nikako nije dala ubediti; ona odgovori: — Mogu da ga bacim sama, neću da tvoj otac, koji je prožderao moga oca, pojede i moje dete.

Tada ona uze svoje dete u naručje i siđe prema reci; dođe do mesta gde se reka širila u duboko jezerce okruženo sa svih strana visokom trskom. Ona sede na zemlju i dugo je, dugo plakala, ne mogući da se odluči da baci svoje dete. Najedanput jedna stara žena iskrsnu iz vode i pojavi se usred trske; stara žena je upita: — Zašto plačeš, dete moje? Takane odgovori: — Plačem za svojim detetom koje treba da udavim u reci. Tada joj stara reče: — To je istina; u tvom selu ne treba rađati devojčice, treba rađati samo dečake; daj mi tvoje dete, ja ću se brinuti o njemu. Reci mi samo u koje vreme želiš da ga vidiš ovde kod jezerceta.

Takane joj poveri svoje dete i vrati se svojoj kući. U određeni dan dolazila je do jezerceta da ga vidi. Kad bi došla na obalu, počinjala je da peva:

Donesi mi Dilaloanu da je vidim,
Dilaloanu koju je odbacio njen otac Mazilo.

Tada se pojavi stara sa detetom koje je već bilo prilično poraslo. Majka je zbog toga bila veoma radosna i dugo je sedela na obali sa svojim detetom. Predveče, stara ga ponovo uze i iščeze s njim u dubini voda. Takane je tako u određeno vreme dolazila da vidi svoje dete; svaki put kada bi došla, stara joj je donosila Dilaloanu. Dete je raslo tako brzo da je samo za jednu jedinu godinu postalo već mlada devojka; stara žena ju je, na dnu reke, provela kroz obrede koji su označavali zrelost za udaju.

Kada je došla da je poseti, njena majka vidi da je ona dorasla za udaju. Toga dana jedan čovek iz Mazilova sela došao je da seče granje na obali reke; on opazi mladu devojku i začudi se videći koliko ona liči na Mazila. Tada se on vrati u selo, pozove Mazila nastranu i reče: — Upravo sam video na obali reke tvoju ženu zajedno sa tvojom kćerkom, za koju je ona rekla da ide da je baci u reku. Mazilo ga upita: — Ona se dakle, nije udavila u dubini voda? Čovek odgovori: — Ne,ona je već mlada devojka koja je prošla kroz obrede zrelosti za udaju. Tada Mazilo upita: — Šta da se radi? Čovek odgovori : — Onoga dana kad ti žena kaže da ide da se kupa u reci,

otidi tamo krišom pre nje i sakri se u žbunju; kad tvoja žena stigne, ona neće znati da si ti tu.

Posle nekoliko dana Takane reče Mazilu: — Danas idem da se kupam u reci. Muž joj reče: — Dobro, možeš ići. Tada on otrči do reke i sakrije se u žbunju.

Takane naiđe časak kasnije i stojeći na obali poče da peva:

Donesi mi Dilaloanu da je vidim,
Dilaloanu koju je odbacio njen otac Mazilo.

Tada stara žena iskrsnu iz vode sa Dilaloanom; kad je Mazilo ugleda, on vide da je to svakako njegovo dete za koje je njegova žena rekla da hoće da ga baci u reku. On poče da plače videći da je njegova kći već velika. Stara žena reče Takani: — Bojim se, kao da ima neko ko nas vreba. Tada ona ponovo uze Dilaloanu i vrati se s njom u vodu. Takane se vrati u selo; i Mazilo se isto tako vrati drugim putem. Kad je stigao, on sedne u lapi svoje majke i tu je dugo plakao. Mamazilo ga upita: — Zašto plačeš, dete moje? On joj odgovori: — Zato što me boli glava, strašno boli glava. Uveče, on reče svojoj ženi: — Video sam svoje dete na mestu gde si rekla da si ga bacila u vodu; ti si ga bacila u jezerce i sada je to već mlada devojka. Žena mu odgovori: — Ne znam o čemu to govoriš; ja sam svoje dete zakopala u pesak. On je dugo preklinjao svoju ženu da mu ona sve poveri i vrati njegovo dete. Ona mu reče: — Ako ti ga vratim, sigurna sam da ćeš ga odvesti svome ocu da ga proždere. Ali on odgovori: — Obećavam ti da to peću učiniti, sada kad je ona već velika.

Sutradan Takane ode kod stare žene i kaže joj: — Mazilo nas je video juče; on me danas šalje da te pokorno molim da mu vratiš njegovo dete. Stara joj odgovori: — Neka mi onda da hiljadu grla goveda. Takane se vrati svome mužu i kaže mu: — Stara traži hiljadu grla goveda. Mazilo odgovori: — Ako traži samo hiljadu, to uopšte nije mnogo; kada bi tražila i dve, ja bih joj dao, jer da nije nje, ne bi bilo ni moga deteta. Sutradan on razasla glasnike u sva sela naređujući svojim podanicima da doteraju sva goveda koja imaju. Kad su sva goveda bila tu, on odabra hiljadu volova i krava i naredi

da ih oteraju na rečno jezerce. Kad su goveda stigla na obalu, Takane poče da peva:

Donesi mi Dilaloanu da je vidim,
Dilaloanu koju je odbacio njen otac Mazilo.

Tada stara žena iskrsnu iz vode sa Dilaloanom; u trenutku kad su se one pojavile, sunce se pomrači i presta da sija; ali čim su one stale na obalu ono je ponovo počelo sjati. Mazilo vidi svoje dete, čitavo pleme vidi dete svoga poglavice, ono koje je. njegov deda hteo da proždere i koje je Takane spasla od smrti. Tada poteraše u vodu goveda za staru; ali, ustvari, voda je bila samo odozgo, ispod nje je bila široka zemlja u kojoj je živeo mnogobrojan narod kojim je vladala stara žena što je spasla Dilaloanu.

Kada su se vratili u selo, Mazilova majka reče svome sinu: — Sada treba voditi Takanu njenoj kući da poseti svoju majku i brata. Razaslaše glasnike po celom plemenu da narede svima da doteraju goveda koja poglavica treba da dade za Takanu. Mazilo pođe na put sa svim tim govedima i mnoštvom mladih ljudi. Kad su naišli na uski klanac kroz koji je Takane nekada prošla sa svojim ocem, oni primetiše da ga ogromna stena skoro sasvim zatvara. Takane upita svoga muža: — A kakva je to stena koja nam ne da da prođemo? Mazilo joj reče: — Zar je nisi Bidela kada si prolazila ovuda sa svojim ocem? Ona mu odgovori: — Ne, ta stena se nije tu nalazila; klisura je bila prohodna. Govoreći tako, oni su išli dalje, zajedno sa govedima koja su gonili; Takane je išla napred, jer je jedino ona znala put koji je vodio njenim roditeljima.

Kada su u tesnacu stigli na nekoliko koraka ,od stene, stena poče da peva:

Rue le, le rue, prožderaću te, Takane, dete moje,
Tebe koja ideš napred, a zatim i sve one koji te prate!

Ta stena nije bila niko drugi do Ralabakoane; njegovo srce se cosle njegove smrti pretvorilo u stenu. Takane mu odgovori: — Pa ako hoćeš, možeš pojesti čak i goveda. Zatim ona reče Mazilu: — To je moj otac koji je došao da nas sačeka na putu.

Tada oni uzeše izvestan broj goveda i nateraše ih prema steni koja razjapi svoje čeljusti i proguta ih u jednom zalogaju. Zatim Ralabakoane ponovo poče da peva:

Rue le, le rue, prožderaću te, Takane, dete moje,

Tebe koja ideš napred, a zatim i sve one koji te prate!

Tada oni nateraše prema njemu ostatak svoje stoke, koju on začas proguta; zatim ponovo poče da peva:

Rue le, le rue, prožderaću te, Takane, dete moje,

Tebe koja ideš napred, a zatim i sve one koji te prate!

Takane mu reče: — Sad možeš prožderati naše ljude ako hoćeš.

Njen otac proguta nekoliko od njihovih pratilaca i zaustavi Takane i njenog muža koji su hteli da nastave svoj put, pevajući kao i ranije:

Rue le, le rue, prožderaću te, Takane, dete moje,

Tebe koja ideš napred, a zatim i sve one koji te prate!

Tada mu Takane prepusti ostatak svojih ljudi, koje on proždera do poslednjeg. Ostadoše još samo ona i Mazilo i njihovo dvoje dece, Dilaloane i njen mali brat; kako su oni hteli da nastave svoj put, stena ih zaustavi i opet poče da peva:

Rue le, le rue, prožderaću te, Takane, dete moje,

Tebe koja ideš napred, a zatim i sve one koji te prate!

Tada Takane pusti da je njen otac zgrabi i proždere, nju, njenog muža i njihovo dvoje dece; ste ih je progutala sve žive u jednom zalogaju, i oni tako dospeše u njen stomak.

U unutrappvosti Ralabakoana bilo je kao u nekoj prostranoj pećini. Jedan mladi dečko prosecao je Ralabakoanov stomak nožem da bi kroz njega napravio otvor; najzad je napravio široku rupu. Tada Ralabakoane umre; stena padne na zemlju uz tresak. Iz nje izađe mnoštvo ljudi; ostali su samo oni koji su bili prožderani odavno i čija su tela bila već istrulila; što se tiče onih koji su upravo bili prožderani, oni su izašli svi sa njihovim govedima koja su išla isto tako dobro kao i ranije.

Mazilo i njegova žena nastaviše svoj put i stigoše u Ralabakoanovo selo; to je bilo pravo čudo za Takaninu majku i brata, jer su oni mislili da ona odavno nije u životu. Smejali su se i plakali u isti mah; zatim zaklaše nekoliko grla goveda da bi dostojno dočekali Takanu i njenog muža.

LONGOLOKA

E, da! Dođe vreme i Longoloka se oženi. Žena mu zatrudni. No Longoloka se umivao svakog dana i ogledao u ogledalu; i pitao svoje ljude koji su sedeli na trgu: — Ko je lepši, ja ili dete koje je još u utrobi svoje majke?Ljudi su odgovarali:

— Ti, naš poglavice, ti si ružan. Ti se ne možeš ni porediti sa detetom koje je u utrobi svoje majke: ono je vrlo lepo jer ima zvezdu na čelu! On je odgovarao:

— Dobro. I ćutao je.

Žena rodi muškarčića. Longoloka se ponovo umije, ogleda se u ogledalu i upita svoje ljude: — Ko je lepši, ja ili dete? Oni odgovore: — Dete, jer ono ima zvezdu na čelu. Longoloka je ćutao i čekao da dete poraste.

Jednoga dana on reče svojoj ženi: — Pripremi mi piva, hoću da idem u lov. Žena mu pripremi piva. Longoloka pođe i pozove sve svoje ljude da idu s njim. Kada su polazili, Longoloka pozove svoga sina. On mu da tikvu piva da ponese. Mati mu obuče lepo odelo i da mu burmut za šmrkanje, jer je dečko to voleo.

Kad su zašli u šipražje, Longoloka reče svojim slugama: — Ja nisam imao nameru da idem u lov na divlje životinje; želeo sam lov koji bi se sastojao u tome da ubijete mojeg sina koga evo, jer je lepši od mene, svog oca. Tada njegovi ljudi zgrabiše dete i ubiše ga.

Oni se vrate kući. Kada sustigli, majka mladoga momka upita svoga muža: — Šta je s detetom? Longoloka odgovori: — Ostao je kod ujaka. Majka ga je čekala do zalaska sunca: dete nije dolazilo. Sutradan ujutru ona ode po njega kod svoje braće, ali joj oni odgovoriše: — On nije dolazio ovde. Tada se ona vrati kući.

Longolokin brat reče svojoj snahi: — Tvoga sina oni su ubili. Ali ovo što ti kažem, ne govori mome bratu, jer ako mu to kažeš, mogao bi da me ubije! Ova žena je zaista ćutala i zadržavala svoj bol za sebe, u svom srcu.

No, po drugi put ona opet zatrudni. Longoloka ponovo poče da se umiva i ogleda u ogledalu i pita ljude: — Ko je lepši, ja ili moje dete koje još je u utrobi svoje majke? Odgovarali su mu: — Dete. Longoloka je ćutao. Svakog dana on se umivao, ogledao u ogledalu i pitao svoje sluge: — Ko je lepši, ja ili dete koje je još u utrobi svoje majke? Oni su odgovarali: — Dete.

Žena rodi muškarčića. Longoloka je ponovo pitao svoje sluge: — Ko je lepši, ja ili moj sin? Oni mu rekoše: — Dete. On je ćutao, čekao je da detence poraste.

Jednoga dana on kaže svojoj ženi: — Pripremi mi piva, hoću da idem u lov. Zaista, supruga mu ga pripremi, ali u isti mah kaže svome sinu: — Dete moje, oni hoće da te ubiju u lovu! I to hoće da te ubije tvoj otac! Dete upita svoju majku: — Mama, da li si ti već rodila neko dete koje su ubili? Majka mu odgovori: — Da! Pre tebe sam rodila tvoga starijega brata i tvoj otac ga je ubio! Dete dodade: — Nije mnogo važno! Glavna stvar je da nas ubija naš otac, a ne neko drugi.

Longoloka ode i skupi ljude za odlazak u lov. Oni krenu. Longoloka da svome sinu tikvu piva da ponese. U putu, mladi momak se zaustavi sa bratom svoga oca; svi ostali izmaknu napred. Tada mu brat njegova oca reče: — Beži, idi, jer tvoj otac hoće da te ubije; idi što dalje i ne vraćaj se više nikada. Dete pobegne; ono ode, ostavljajući tikvu piva svome stricu. Ostavši sam, njegov stric pođe sa svojom tikvom da sustigne lovce. Kada je stigao, Longoloka ga upita: — Gde je moj sin? Nemam pojma, odgovori on. Možda je zaostao. Longoloka nastavi: — Kakva je to tikva? Gde je on bio kad si je ti uzeo? On reče:

— O! Ja sam je prosto nosio umesto njega; možda će on stići. Ne znam gde je. Poslaše ljude da ga traže duž puta. Oni ga ne nađu i vrate se govoreći: — Gospodaru, nismo ga videli! Svi se vrate kući. Po povratku, Longolokin brat kaže majci deteta: — Ne brini za svoga

sina, on je u životu. Rekao sam mu da pobegne. Majka odgovori: — Dobro.

I, pošto je izmakao, mladi momak se zaustavi na jednom mestu i sede da povadi trnove na koje se bio nabo. Sunce samo što nije bilo zašlo. Kad je povadio trnove, on ponovo pođe i vidi jednu kolibu u kojoj nije bilo nikoga. On dođe blizu nje i sedne na seoski trg. I tada ga iznenada po imenu pozove osoba koja je bila u kolibi. On odgovori: — Da, čiko. Mladi momak ustane i uđe u kolibu. Sedne, ali ne vidi nikoga. Zatim to skriveno biće počne da ga pita: — Da li bežiš iz mesta odakle dolaziš? — Da, čiko. — Da li je zaista tvoj otac hteo date ubije?

— Da, čiko, hteo je da me ubije. — I tada te je tvoj stric spasao? — Da, čiko! On me je spasao.

Tada ta osoba reče: — Momče, imaš dobro srce, jer si imao hrabrosti da stigneš do ove kuće i. da u nju uđeš kad niko ne ulazi. On odgovori: — O, čiko, ja nemam bolje srce nego drugi! Osoba nastavi:

— Kažem da imaš dobro srce zato što si imao hrabrosti da uđeš u ovu kuću i sedneš da razgovaraš sa mnom iako me ne vidiš. Onda mu reče: — Izađi. Dete izađe. Donese mu da jede i reče mu ponovo: — Dete moje! — Čiko! odgovori on. — Uđi, uzmi jedi.

I mladić je ušao i počeo da jede.

Kada je on bio večerao, glas mu reče: — Izađi. On izađe. Dok je bio napolju, to biće pripremi pokrivače i pozove ga. Dete odgovori: — Da, čiko! Ono ponovo uđe u kolibu i legne da spava, jer sunce je bilo zašlo.

Ujutru, mladi momak požuri da izađe. Kada je sunce ugrejalo, ona osoba ga pozove da mu nešto zapovedi. — Idi, reče ona, u polje kod pastira i koza; kad tamo stigneš, uzećeš jednu kozu i dovešćeš je ovde. On ode, uzme kozu i dovede je, zatim stigavši u selo, on je pusti na trgu. Videći da se on vratio, glas ga pozove da dođe da jede. On odgovori: — Da, čiko. I dođe da jede.

Kada je jeo, on reče: Čiko, jeo sam. — Dobro, dete moje, reče drugi, izađi. I kada je mladić izašao, drugi ponovo uspremi posuđe. On ga ponovo pozove. — Da, čiko, odgovori dečko idući u kolibu kod

te osobe, tu dođe i sede. Biće ga tada upita zašto njegov otac hoće da ga ubije. — Hoće da me ubije zato što kažu da sam lepši od njega.

Sutradan ujutru, ono mu naredi sledeće: — Idi u selo po jedno moje goveče. Tamo ćeš naći ljude i kada stigneš, reći ćeš im: — On me je poslao po jedno goveče. Mladi momak ode, stigne i tako kaže. Oni uzmu goveče i daju mu ga, on se vrati natrag vodeći ga i pođe da ga veže na trgu. Uveče, nevidljivi ga pozove da jede. On odgovori: — Da, čiko. I on uđe i jede. Zatim, kad je večerao, on reče: — Čiko, jeo sam. — Dobro, dete moje; izađi, odgovori drugi koji uze posuđe i uspremi ga, pripremi ležaj i pozva ga. Dete dođe da spava.

Sutradan, mladi momak izađe. Biće ga pozove. On odgovori: — Da, čiko! Tada mu ono naredi sledeće: — Idi u selo gde si juče išao i dovedi otuda dve mlade devojke. Kada stigneš, reci ljudima u selu da skupe sve devojke i ti izaberi dve koje se tebi budu svidele. Stigavši u selo on izvrši nalog koji mu je poveren. Oni učine onako kako je njemu bilo naređeno; dovedu mu mnogo mladih devojaka. On od njih izabere dve i vrati se s njima. Zatim stigne do kolibe i sedne s njima ispred nje. Drugi ga pozove govoreći: — Dete moje! On odgovori: — Da, čiko.

— Jesi li se vratio? — Da, jesam. No jedna od tih mladih devojaka plašila se i reče: — Nisam navikla da budem kod nekog nevidljivog bića. Druga je imala hrabrosti da ostane. . . Ta osoba pozove mlade devojke da dođu da jedu. Kada su završili, mladi momak reče:

— Čiko, jeli smo. — Dobro, izađite. Mlada bojažljiva devojka raspravljala se sa svojom drugaricom i reče joj: — Ja neću da ostanem. Nevidljivo biće to čuje i kaže mladom momku: — Otprati je njenoj kući i dovedi jednu drugu. On je otprati, uzme jednu drugu i vrati se s njom. Vlasnik kolibe mu da pokrivače i reče mu: — Daj ih tvojim ženama. On ostane tu i drugi ga nije slao nigde više.

Najzad on da mladom čoveku da bira. Reče mu:

— Izaberi šta najviše voliš, ako hoćeš da ti dam vojsku da ideš i ubiješ svog oca i pobiješ sve stanovništvo toga kraja i ne poštediš nikoga sem svoga strica i majke. On odgovori: — Hoću rado da idem da pobijem sve ljude i svoga oca i ne poštedim nikoga sem svoje majke i svoga strica koji su me spasli. Nevidljivo biće mu da vojsku;

on ode i pobije sve ljude, kao i svog oca. Ostane samo njegova majka i stric koji ga je spasao. On se vrati s njima. Kad se vratio natrag, vlasnik kolibe mu dade selo gde on ostane sa svojim stricem i majkom. I mladi čovek ostane tako u selu toga bića.

Eto kraja.

SILOANA I MOKETA

U doba velike gladi, u mlade dane naših pradedova, živeo je s one strane brda, dokle je trebalo putovati mnogo dana, moćan poglavica koji je na svojim grudima nosio znake sunca, meseca i jedanaest zvezda. On je bio veoma omiljen i njegova moć je bila neobična. Kada su svi unaokolo gladovali, njegovo pleme je živelo u izobilju i mnogi su putovali u njegovo selo da ga mole za pomoć. Između ostalih dođu i dve mlade devojke, kćeri iste majke. Starija je bila vitka i ljupka kao duboka tiha reka i blaga i strašljiva kao divlja srna; zvali su je Siloana (suza).

Drugojačijeg liva je bila njena sestra Moketa. Jedri i zaobljeni bili su njeni udovi, sjajne kao zvezde njene oči, kao žuborenje muzika njenog glasa. Ona se nije bojala ni ljudi ni duhova. Kad ih je poglavica pitao šta umeju da rade da bi mu uzvratile što im pomaže u nevoljama, Moketa odgovori: — Gospodaru, ja umem da kuvam, meljem žito, pravim pivo, znam svaki ženski posao.

Važno se poglavica okrene Siloani: — A ti, upita on, šta ti umeš da radiš?

— Jaoj, gospodaru! odgovori Siloana, šta da kažem, kad mi je sestra otela sve reči iz usta.

— To je dovoljno, reče poglavica, ti ćeš mi biti žena. Što se tiče Mokete, pošto je umešnija, biće ti sluškinja.

Tada Moketino srce poče da satara smrtna mržnja prema njenoj sestri i ona se zakle da je satre u drah i pepeo; ali je pazila da niko ne prozre njeno srce, te je zato nasmejana lica grlila Siloanu.

Sutradan je počela svadba, uz veliko veselje, i trajala je danima, kao što i priliči moćnom poglavici sunca. Mnogo junaka došlo je iz

daleka da bi igrali na svadbi, i, da bi razveselili narod pričama o podvizima, zametnuli su borbena takmičenja. Tu je bilo dosta lepih devojaka, ali nijedna nije bila tako lepa kao Siloana. Kako je ona bila srećna, kako omiljena! Radosna srca ispevala je hvalospev svome gospodaru: „Visoko je sunce na nebu i visoki su mesec i zvezde, ali je u očima svojih sluškinja, moj gospodar i viši i lepši. On na svojim grudima nosi znake svoga dostojanstva, i ja se kunem njihovom moći da ga volim tako dubokom, tako iskrenom ljubavlju da će njegov sin biti njegovo podobije i da će na grudima imati iste znake naklonosti neba".

Prolazili su meseci i meseci i radost i zadovoljstvo su vladali srcima poglavice sunca i njegove neveste; ali se Moketa potajno smejala u svom srcu jer se vreme njene osvete približavalo. Najzad dođe dan kada je trebalo da Siloana ispuni svoj zavet, kada je trebalo da se sin rodi. Poglavica naredi da mu odmah donesu dete kako bi mogao da uživa u ispunjenju Siloaninog zaveta. U mračnoj kolibi mlada majka je ležala veoma zadovoljna, jer, nije li je Moketa uveravala da je njeno dete podobije svog oca i da ima na grudima znake sunca, meseca i jedanaest zvezda?

Otkuda onda ona ljutita mrgodnost na poglavičinom licu, onaj trijumfalni pogled u Moketinim očima? Šta je to što ona drži u rukama prekriveno krznom? Ona podiže prekrivač i uz obesan i trijumfalan smeh pokaza poglavici ne lepoga sina koga je iščekivao već ružno, nakazno dete sa licem babuna. — Evo ti, gospodaru, reče ona, dugo željenog sina. VIDIŠ KOLIKO TE SILOANA VOLI, VIDIŠ KAKO JE ODRŽALA SVOJE OBEĆANjE! DA JOJ KAŽEM KAKO TI SRCE IGRA OD RADOSTI?

— Ženo, zagrme razočarani poglavica, ne govori mi tako. Skloni mi sa očiju i majku i dete i reci mome dželatu da je moja volja da oni budu pogubljeni pre nego što sunce skrije svoju glavu tamo iza brda.

Ranjen u srce, ljut i nesrećan, poglavica krupnim koracima krete u polja, dok je Moketa žurila do dželata da mu prenese naređenje svoga gospodara; ali pre nego što je ono moglo biti izvršeno, od poglavice stigne glasnik i kaže da se pogubi samo dete, a da Siloana postane sluškinja, što će sutra i potvrditi njegova ženidba sa Moketom.

Gorke suze kotrljale su se niz Siloanine obraze. Kakva se to nesreća dogodila da se dete, koje je rodila i koje je u svojim rukama osećala kao krepko i lepo, tako promeni pre nego što se na njega spustio pogled njegova oca? Ni jednog trenutka nije posumnjala u Moketu! Zar joj ona nije bila rođena sestra?

U međuvremenu Moketa je pravo dete odnela svinjama, u nadi da će ga one pojesti, jer svaki put kada je pokušala da ga ubije, neka neviđena sila zadržavala joj je ruku; no svinje su uzele malo dete i dojile ga; i prolazile su mnoge nedelje — nedelje Moketinog trijumfovanja, a Siloanine gorke tuge.

Najzad se Moketa seti deteta i bila je radoznala da li su svinje ostavile ikakvog traga od njega. Kad je došla do krala, ona ustuknu od užasa, jer je tu ležalo napredno, zdravo i srećno dete, dok su se prasičići igrali oko njega. Šta da radi? Da li ga je Siloana videla? Ne, teško da ga je videla, jer je dete u svakom pogledu bilo slika poglavice. Siloana bi odmah znala ko je ono.

Vrativši se žurno svome mužu, Moketa ga je molila da se otarasi svih svinja i zapali njihov kral, jer su se tobože sve porazboljevale od strašne boleštine. Stoga poglavica naredi da se uradi onako kako je Moketa želela; ali dusi uzmu i odnesu dete slonu koji je živeo u velikom žbunju i rekoše mu da ga on čuva.

Posle toga Moketa ježivela spokojno više meseci, jer dete nije dolazilo da razveseli srce njenog gospodara i otkrije njeno sramno delo. U svojoj ljutini i gorčini želela je da ubije Siloanu, ali se nije usuđivala.

Jednoga dana ona odluta daleko u šipražje i tu spazi dete, poraslo i lepše nego ikada, gde se igra sa slonom. Van sebe od besa, ona se vrati kući i svom gospodaru nije davala mira sve dok nije naredio da se zapali šipražje koje je, kako mu je ona govorila, puno strašnih divljih zveri koje će jednog dana prožderati celo selo ako ne budu satrte. Ali dusi uzmu dete i daju ga ribama u velikoj reci moleći ih da ga dobro čuvaju.

Prođe više godina, obavi se više žetava, i Moketa skoro zaboravi na dete, kad ga jednog dana, dok je šetala obalom reke, spazi kao lepog mladića gde se igra s ribama. To je bilo strašno. Zar ništa ne može da ga usmrti? U svom besu ona strovali krupno kamenje sa

obale, koje se otkotrlja u vodu; ali dusi odvedu mladića u brda gde mu dadu palicu. — Ova palica, rekoše oni, otklanjaće od tebe sve opasnosti. Ako ti zapreti opasnost gore, udari jedanput palicom po tlu i otvoriće ti se put pod zemlju. Ako budeš hteo da se vratiš u ovaj gornji svet, udari palicom dva puta i put nagore ponovo će ti se otvoriti.

Oni ga ponovo ostave, a mladić, plašeći se osvete svoje maćehe, udari jedanput palicom po zemlji. Zemlja se otvori i ukaže se dug i uzan hodnik. Mladić pođe njime i došavši do drugog kraja, nađe se na ulazu u veliko i vrlo lepo selo. Dok je išao duž sela, narod je stajao i piljio u njega i svi su, kad bi videli znake na njegovim grudima, padali ničice i izražavali poštovanje govoreći: — Zdravo, gospodaru! Najzad ga obaveste da to pleme već više godina nema poglavice, ali da su dusi govorili da će se, kad dođe vreme, pojaviti poglavica koji će imati čudne znake na grudima,njega pleme treba da dočeka i sluša, jer će on biti izabran i njegovo će ime biti Cepico (obećanje).

Od toga dana mladić je nosio ime Cepico i vladao je zemljom, ali nikako nije zaboravljao svoju majku i često je odlazio u gornji svet da vidi kako je ona. Pri tim odlascima on se uvek odevao u stara krzna i pokrivao svoje grudi da niko ne opazi znake. Jednog dana, dok je išao, on se nađe u jednom nepoznatom selu, i kad je prolazio pored izvora, pozdravi ga jedna devojka govoreći: — Strančе, ti izgledaš umoran! Zar nećeš da odahneš i piješ vode sa ovog vrela?

Cepico je pogleda u oči i oseti šta je ljubav. To je, shvati on, žena s kojom su dusi želeli da ga ožene. Ne sme je pustiti da ode, i tako sede pored izvora i pi divne, hladne vode, dok je ispitivao devojku. Ona mu reče da joj je ime Ma Tabo (majka radosti) i da je njen otac poglavica toga kraja. Cepico joj reče da je siromašan mladić koji traži posla, našto ga ona odvede svom ocu koji pristane da ga uposli.

Cepico postavi uslov da svakog dana jedan čas pre zalaska sunca bude oslobođen svojih poslova. Stari poglavica na to pristane i on je radio više meseci i sticao sve veću naklonost poglavice i njegove kćeri. Svakog dana, jedan čas pre sunčeva zalaska provodio je u svom narodu saslušavajući njegove želje i izričući presude. Najzad on reče Ma Tabi da je voli i u njenim lepim očima

pročita da i ona njega voli. Zajedno odu starom poglavici od koga Cepico zaprosi kćerku i ispriča mu šta je i ko je. Uskoro zatim obavljeno je venčanje uz veliko veselje, i Cepico uz slavlje povede nevestu svojoj lepoj kući u podzemnom svetu, gde je dočekaju sa velikom radošću.

Ali u svoj svojoj sreći Cepico nije zaboravljao svoju majku i kad su se gozba i veselje završili; on povede sa sobom Ma Tabu jer je najzad došlo vreme kada je zauvek mogao da oslobodi svoju majku iz Moketine vlasti.

Kad su se približili kući njegova oca, Moketa spazi Cepica i, prepoznavši ga, bi joj jasno da joj je došao kraj. Ona vrisne i pobegne u kolibu, ali Cepico pojuri za njom i oštro je upita gde je njegova majka. Moketa je samo jadikovala dok je klečala pored nogu svoga gospodara. Stari poglavica ustade i reče: — Mladiću, ja ne znam ko si ti, ni ko ti je majka; ali ovo je moja supruga i ja te molim da se ne izdireš na nju. . .

Cepico odgovori: — Gospodaru, ja sam tvoj sin.

— Kakav sin, ti si lažov, reče stari tužno, ja nemam sina.

— Zaista, oče, ja sam tvoj sin, i Siloana je moja majka. Je li ti potreban dokaz za istinitost mojih reči? Onda gledaj! I okrenuvši se prema svetlosti, on otkri ocu znake na svojim grudima, i stari poglavica duboko zajecavši baci se svom sinu oko vrata i proli suze. Brzo pozvaše Siloanu i ona vide da je zaista ispunila svoje obećanje, jer je tu, ispred nje, zaista stajao sin koga je rodila, i velika radost ispuni njeno srce. Cepico i Ma Tabo je brzo ubede da pođe s njima, znajući vrlo dobro da bi njen život bio u opasnosti ako ostane pored Mokete; stoga oni, u sumrak, kad stari poglavica nije bio tu, krenu svojoj kući.

Kada je poglavica sunce otkrio njihovo bekstvo, on se reši da krene za njima i vrati svoju dragu Siloanu na njeno pravo mesto; ali je Moketa išla za njim iako joj je on više puta naređivao da se vrati u selo jer nikada više neće biti njegova žena i ako nastavi da ide za njim, on će je ubiti. Najzad mu sinu pomisao: „Ako joj otsečem noge, neće biti u stanju da ide", i potrčavši iznenada natrag, on zgrabi Moketu i otseče joj noge. — Hoćeš li me sada ostaviti na miru,

ženo? Pazi dobro da te ne snađe nešto gore!: Govoreći tako, on je ostavi i nastavi svoj put.

Ali je Moketa i dalje išla za njim, sve dok je sunce bilo visoko na nebu. Svaki put kada bi je video blizu iza sebe, on ju je sačekivao i još više joj kratio noge, sve dok ih nije sasvim srubio; pa ni tada ona nije bila savladana, jer je nastavila da se valja za njim. Sav razjaren, poglavica sunce je zgrabi i pozove oganj s neba da je spali i vetar s kraja sveta da razveje njen pepeo.

Kada se to zbilo, on pođe svojim putem radujući se što ga sada ona sigurno više neće uznemirivati. Tada, dok je putovao, jedan glas se javi iz večernjeg povetarca: — Idem za tobom, idem za tobom na kraj sveta, da, pa čak i dalje ću te pratiti.

Stavivši ruke na uši da ne bi čuo glas, poglavica sunce je trčao brzinom mladog junaka, sve dok u doba kad dusi dolaze u ljudska boravišta nije sustigao Cepica i dve žene i s njima ušao u kraljevstvo svoga sina.

Kako je on dobio oproštaj od Siloane i zadobio ljubav svog sina i kako je uređeno da se on i Siloana ponovo uzmu, to su stare priče u zemlji Cepica. Kad je svadba počela, oblak pepela naleti na poglavicu sunce i srdit glas se začuje iz sredine oblaka govoreći: — Ne, nećeš se oženiti Siloanom jer sam te ja našla i na tebe zauvek polažem pravo. Brzo pozovu vrača da oslobodi poglavicu sunce od Moketine moći. Kada se starac približio oblaku pevajući himnu bogovima, svi su u tišini gledali u njega. Podižući svoju palicu, čarobnjak napravi nekoliko tajanstvenih znakova, oblak iščezne i na zemlji ostane samo pregršt pepela.

Tako su se zauvek ugasile Moketine zle oči i mir se vratio u srca poglavice sunca i njegove žene Siloane.

POLO I HOALAHUBEDU

Bio jednom jedan poglavica koji je imao dve žene.. jedna od njih je stalno ubijala decu druge. Najzad ova ode da se porodi kod svojih roditelja i rodi jednu malu devojčicu kojoj da ime Polo zato što ju je od rođenja odevala u kožu vodene zmije. Kako je Polo rasla, odevali su je u malo veću kožu. Tada se njena majka vrati svome mužu ostavljajući svoju kćer Polu da se o njoj staraju njeni baka i deka; tu je ona prošla i kroz verske obrede koji označavaju zrelost za udaju. I druga poglavičina žena je imala jednu kćer koja se zvala Hoalahubedu.

Jednoga dana Mazilo dođe kod Hoalahubedina oca i reče:

— Došao sam da vidim vaše devojke, imam nameru da se ženim. Poglavica naredi da se skupe sve njegove kćeri da bi Mazilo mogao izabrati onu koja mu se najviše bude svidela. Sutradan Mapolo pošalje po svoju kćerku; Polo dođe u pratnji svojih drugarica koje su činile sasvim malo društvance. Kada je trebalo da se ide kod Mazila, Hoalahubedu i njene drugarice odbiše da idu sa Polom i njenim drugaricama govoreći:

— Što se nas tiče, mi ne želimo da idemo u društvu jedne zmije. Dve grupe mladih devojaka išle su tako na otstojanju jedna od druge. Mazilo se bio popeo na jedno brdašce da bi ih posmatrao kako dolaze. Kada su stigle do jedne rečice one povikaše:

— Da siđemo do reke, „da se svučemo i da se kupamo. Hoalahubedu i njene „drugarice kupale su se na jednoj strani; Polo i njene drugarice kupale su se na drugoj strani. One izađu iz vode i nastave svoj put, dok ih je Mazilo još uvek posmatrao. Najzad stignu

do potoka koji je tekao u samom podnožju brdašceta na kome je stajao Mazilo.

Mazilo reče u sebi: — Tamo usred manje grupe ima jedna mlada devojka koja izgleda sasvim crna; želeo bih da znam kakva je to čudna odeća u koju je ona odevena. Mlade devojke ponovo svukoše svoju odeću da bi se kupale. Kad je Polo skinula svoju zmijsku kožu, Mazilo povika:

— Ah, divne li devojke! Ona će mi biti žena; koliko je lepa vidim tek kada svuče svoju zmijsku kožu. Kada vide da je njene drugarice pokriše njenom ružnom kožom, on povika:

— Ah! Koliko je moja žena ružna kad je prepokriju tom odvratnom kožom!

Mlade devojke nastave svoj put i stignu kod Mazila. On im reče:

— Dobar dan, lepe devojke! Dve grupe mladih devojaka posedaju svaka za sebe, s jedne strane Hoalahubedina, a s druge Polina družina. Mazilo dođe i pozdravi ih sve; one mu otpozdrave. Zatim on dođe i sede kod Hoalahubedinih drugarica, a njoj reče: — Hoalahubedu, daj mi burmuta. Mlada devojka uze svoju burmuticu i nasu duvana u njegovu ruku; Mazilo ga uze i poče da ga šmrka. Zatim ode kod Polinih drugarica. Hoalahubedine . drugarice rekoše: — Oho! Ode kod zmijine družine! Smejmo se! One počeše da se smeju. Mazilo sede i reče: — Polo, daj mi burmuta. Ona mu dade duvana i on poče da ga šmrka. Hoalahubedine drugarice povikaše:

— Oho! Uzeo je duvana iz zmijine ruke. Ali Mazilo im reče: — I ona je poglavičina kći, isto kao i Hoalahubedu.

Tada se on diže i ode svojoj majci; on joj reče: — Uzmi jedan veliki lonac kaše i odnesi ga zmijinoj družini; i uzmi jedan manji i odnesi ga Hoalahubedinoj. Njegova mati to učini. Mazilo izađe, privezavši za svoju odeću jednu gvozdenu kašičicu. On sede kod Hoalahubede, uze malo kaše i pojede je. Zatim se diže i ode Polinoj družini. Hoalahubedu i njene drugarice povikaše: — Oho! Jede sa zmijom! Smejmo se! One se smejaše.

Zatim Mazilo ponovo ode svojoj majci i reče joj: — Uzmi bokal joale i odnesi ga Hoalahubedi. Kada ona to učini, on joj reče:

— I uzmi jedan veći i odnesi ga Poli. Njegova mati učini tako. Tada on ode kod svojih slugu I reče im:

— Uzmite jedno krupno debelo jagnje, zakoljite ga i odnesite Poli. Oni to učine. Hoalahubedine drugarice povikaše:

— Oho! Daju zmiji lepo debelo jagnje! Mazilo im odgovori

: — To je poglavičina kći; dajem joj da jede. Zatim on reče svojim slugama:

— Uzmite jedno jagnje, zakoljite ga i odnesite Hoalahubedi. Hoalahubedu je bila kći prve žene, a Mazilo joj je dao samo mršavo jagnje; Polo je bila samo Hoalahubedina sluškinja, a ipak je dobila lepo debelo jagnje.

Kada je sunce zašlo, Mazilo reče: — Hoalahubedu i njene drugarice provešće noć kod mene. On uđe u kolibu u kojoj je bila Hoalahubedu i tu osta kratko vreme, zatim izađe i ode kod Polei njenih drugarica. On im reče: — Svucite s Pole tu gadnu kožu. One odgovoriše: — Nije ona obukla tu kožu, već je to njena koža; ona je takva. On ponovi: — Molim vas, svucite je. On ih je i dalje dugo preklinjao da učine ono što je on tražio. Najzad mu one rekoše: — Oprobaj, ako hoćeš, da joj je svučeš, ali to je uzalud, jer je to koža u kojoj se ona rodila. On ih je i dalje preklinjao; najzad one popustiše njegovim navaljivanjima i svukoše zmijsku kožu u koju je Polo bila obučena. Tada on povika: — Ah, divne li mlade devojke! Ona će mi biti žena. Kada su Poline drugarice htele da je prepokriju njenom zmijskom kožom, Mazilo je zgrabi, pocepa i baci u vatru. Ostao je tu da razgovara s njima cele noći, do jutra.

Tada on izađe, ode svojoj majci i reče joj:

— Mati, uzmi asure i prostri ih po zemlji, od tvoje kolibe do moje. Zatim naredi da se kolju goveda i priredi veliko veselje. Njegova mati uzme asure i prostre ih od svoje kolibe do sinove. Hoalahubedu je bila veoma žalosna kad je videla sve to. Ljudi su se pitali: — A šta li ćemo to videti? Mazilo onda naredi svim svojim momcima da uzmu svoje štitove i na njih stave kićanke od nojeva perja. Zatim im naredi da se postave u dve vrste, okrenuti jedni drugima tako da podižući štitove iznad svojih glava naprave neku vrstu pokrivenog prolaza koji je išao od Mazilove kolibe do kolibe njegove majke. Kada je sve bilo gotovo, Mazilo povika: — Polo, sada izađi! Polo izađe. U trenutku

kada je kročila iz kolibe, sunce utrnu; baciše na zemlju jednu veliku grivinu od bakra i sunce ponovo poče da sja. Polo pođe napred kroz senku štitova koje su mladići držali podignute iznad svojih glava da joj sunce ne smeta; tako ona stiže u kolibu Mazilove majke. Svi su vikali: — Ta hodite da vidite Mazilovu ženu! Ala je lepa! Hoalahubedu je plakala od besa i stalno jecala. Mazilo joj reče: — Ne plači tako! I ti ćeš biti moja žena. Dotle niko nije video koliko je Polo bila lepa; Hoalahubedu to nije ni slutila. Prirediše veliko veselje; veselili su se, jeli i pili do u noć.

Sutradan Mazilo odabra stoku koju je trebalo da da za svoje dve žene, i naredi da se ona otera Rahoalahubedu. Zatim i on krete sa svoje dve žene. On reče svojim momcima: — Neka sunce ne smeta Poli! Pravite joj zaklon vašim štitovima. Momci podigoše, kao i prethodnog dana, štitove iznad svojih glava i Polo je išla između njih zaštićena od sunčevih zrakova. Kada tako brojni stigoše nadomak Rahoalahubeduova sela, Polina majka povika: — Ah! Jadna moja zmija, sigurno su je ubili; nikada je više neću videti, jadnu moju zmiju. Mazilo i njegovi ljudi, uđoše u selo i uputiše se u hotlu kod Rahoalahubedua; Mazilo mu pokaza stoku koju je doterao da bi poveo Polu i Hoalahubedu. Tek tada ljudi iz sela saznadoše da Mapolo ima dete; dotle o tome nisu ništa znali. Zaklaše dosta goveda i proslaviše svadbu, zatim se Mazilo vrati svojoj kući sa svoje dve žene. Polo bude njegova glavna žena, a Hoalahubedu postane njena sluškinja.

MAZILO I TAKANE

Nekada davno živeo je u zemlji Basuta jedan poglavica koji je imao mnoga stada goveda i ovaca; on je isto tako imao i lepu kćerku po imenu Takane, koja je bila radost njegova srca i ponos svoje majke. Takanu je voleo Mazilo, njen brat od strica, koji je potajno od nje zahtevao da se uda za njega, ali ga ona nije volela i nije obraćala pažnju na njegova navaljivanja. Najzad joj je on toliko dosadio da više nije mogla da uzdržava svoju srdžbu te mu sa prezirom reče: — Mazilo, ja te ne volim. Nemoj mi govoriti o udaji jer ću radije umreti negoli se udati za tebe. — O, govoriš li ti to ozbiljno? upita Mazilo, dok mu je ledeni sjaj gneva sjao iz očiju. Čekaj malo, ohola kćeri poglavice; platićeš ti meni za te reči! Takane se prezrivo nasmeja i uzevši svoju testiju pođe nestašno naniže prema izvoru.

I u Mazilovu srcu poče da besni gnevna srdžba koja ga je potsticala na osvetu. Ona mu je šaporila na uho, a on, kada ju je slušao, smešio se neobično zadovoljan jer je znao da je želja njegovog srca u granicama njegovih moći. Malo strpljenja i umenja i ona će biti njegova.

Sutradan Mazilo dobije od svog strica traženo odobrenje da u jednom seocetu s druge strane reke priredi veselje za momke i devojke, kao što je bio običaj njegovog plemena. Tada poseti starog vrača koji mu na njegovo traženje obeća da će usred veselja; poslati strašnu oluju sa gradom na selo Zatim ode kod svakog od seljana i pošto je bio poglavičin. sin i imao uticaja u tom kraju, a oni su se plašili da ga ne uvrede, on im iznudi obećanje da niko od njih neće dozvoliti Takani da uđe u njegovu kolibu; on nije rekao ni reči o oluji s gradom, ali je kleo da zle oči omađijaju onoga ko ne održi obećanje.

Sutradan rano ujutru u svim selima je nastalo komešanje od uzbuđenja; momci su izlazili za sebe, a devojke su polazile za njima kasnije, usput pevajući i igrajući. Kako je Takane ljupko izgledala! Njeno lice i divne obline njenog tela sijale su se od masti i crvene ilovače; grivne na njenim rukama i nogama zračile su kao sunce, tako su bile uglačane. Ubrzo su se svi sakupili i nastavili da igraju, pevaju i vesele se, i radost je vladala. Najedanput se nebo natušti, bog kiše namrgodi se na selo i grad besno poče da zasipa veselje. Bežalo je i staro i mlado tražeći skloništa u gostoljubivim kolibama. Takane je jedina ostala napolju. Dok je trčala od kolibe do kolibe, oni koji su bili unutra nabijali su se na vrata i kad ih je ona preklinjala da je puste unutra,. oni su odgovarali da bi to zaista rado učinili kad bi mogli da stvore mesta za još jednu osobu. Zar ne vidi kako neki od njih stoje gotovo napolju? Najzad ona stigne do jedne kolibe u kojoj je bila samo jedna stara žena koja je sedela kraj vatre. — Majko, povika Takane, molim te pusti me unutra dok me grad još nije ubio. Stara žena se isprečí na vrata vičući: — Beži, zar ne vidiš da je moja kuća puna? Ali je devojka blago odgurnu u stranu i uđe.

Pošto je oluja prošla, učesnici u veselju pođoše svojim kućama, jedino Mazilo zaostade u nadi da nađe Takanino mrtvo telo ili čuje bilo šta o njenoj sudbini. Dok je išao tamo amo, on je spazi gde žuri ne primećujući ga, i očigledno ide da pređe preko reke. On se brzo sakrije iza jednog ogromnog kamena dok ona ne prođe, i onda smotreno krene za njom i sustigne je upravo kada je stizala na obalu reke. Za to vreme reka je bila već nabujala toliko da je bilo opasno nailaziti preko nje, i duh vode srdito je mumlao i zahtevao da mu se žrtvuje neko ljudsko biće da bi se odobrovoljio. Mazilo stigne do Takane koja je stajala kolebajući se da li da pređe, zgrabi je za ruku, gurne u reku i ona upadne u vodu do guše.

— Hoćeš li se sada udati za mene, Takane, ili da te prepustim duhu vode? Znam da ne umeš da plivaš; ako nećeš da se udaš za mene, gurnuću te u dubinu blizu onog drveta. Reci sada hoćeš li se udati za mene?

— Ne, Mazilo, nikada se neću udati za tebe, nikada. Neka me pre odnese duh vode, reče ona i pokuša da otrgne svoju ruku, ali on je

bio snažan i nije je puštao. On je tada gurne još dublje u reku tako da joj voda dođe do usana.

— Sada, Takane, reci nije li bolje predati se meni i živeti ili duhu vode i umreti? Reci, hoćeš li se sada udati za mene?

— Radije ću se udaviti u tamnim dubinama reke, ležati na hladnim stenama i pokrivati se talasima, nego se udati za tebe i ostati u životu. Brže, brže, jer sam umorna i jedva čekam da sklopim oči.

Njeno stalno odbijanje da se uda za njega razbesni Mazila tako da je on zgrabi za kosu, zapliva s njome do vira, gurne je u njega, divlje se smejući i govoreći: — Eto, udavi se! Sada je kasno da promeniš mišljenje. Onda se on vrati, brzo ispliva na obalu i ne osvrćući se iza sebe pođe svojoj kući.

Sada se sa Takanom dogodi nešto čudno. Kad ju je Mazilo gurnuo u dubinu, žudna voda ponese je brzo i izbaci prema drvetu koje je raslo na sredini reke. Ona ne potone jer se njen kožni ogrtač još nije nakvasio, i kad je prolazila ispod drveta, on se zakači za jednu nisku granu i zadrži je. Tako je ostala neko vreme uzalud pokušavajući da se popne na drvo. Najzad u tome uspe i za trenutak svakako nije bila u opasnosti, ali kad je pogledala na vodu koja ju je okružavala sa svih strana i procenila da čak i onda kada reka osegne neće sama moći da pređe do obale, ona pomisli da je bolje da se odmah udavi nego da lagano umire od gladi, što joj je izgledalo kao jedini udes koji je očekuje ako ostane na drvetu. Ali se još nešto moglo dogoditi, neko je mogao naići i spaziti je. Da, sačekaće najzad neko vreme; i tako, smeštajući se što udobnije, spremala se da provede noć na drvetu.

Sutradan ujutru Mazilo s govedima siđe do reke. Takane se sakrije što je bolje mogla, ali je njegovo oštro oko otkri.

— Oho! Kakva je to neobična ptičica? — povika on. Kako je dospela na drvo? Moram pokušati da je uhvatim! Tada, videći da se Takane ne miče, on sede na obalu i sladeći se poče da jede svoje pljeskavice. — Vidi šta imam za jelo. Zar nisi gladna, Takane? Da doturim i tebi malo? Ali ne, tebi to ne treba. Ti si tako debeljušna, živećeš od toga dugo vremena. Da, a sada moram da idem dalje, ali ću sutra opet doći. Divno je videti kako je mila Takane tako srećna!

Sutradan Mazilo ponovo dođe i počne da doručkuje na obali podrugujući se Takani celo vreme. Tako je činio nekoliko dana dok Takane nije tako oslabila da ga više nije ni čula ni videla, i pala bi u vodu da se njen ogrtač nije zakačio za granu. Za to vreme oplakali su je u roditeljskoj kući i u selu, jer su svi mislili da se udavila pri pokušaju da pređe preko nabujale reke posle oluje.

Jednoga dana Takanin mlađi brat pošao je sa Mazilom kada je on poterao goveda na pašu. Kad su došli blizu reke, Mazilo reče dečku da ne ide dalje govoreći mu da će, ako bude dobar i bude činio ono što mu on kaže, dobiti na poklon nekoliko ptičica kojih ima na drvetu u reci. Mazilo tada ostavi dečka i pođs kao i svakog dana da vidi Takanu; ali mali dečko, veoma radoznao, pođe za njim krišom i na svoje veliko zaprepašćenje spazi ne ptičje gnezdo sa obećanim ptičićima, već svoju sestru Takanu, koju je je jedva prepoznao koliko je oslabila. Osluškivao je neko vreme razgovor, a onda, plašeći se da se Mazilo ne razbesni ako ga smotri, kriomice se vrati do stada. Kad se Mazilo vratio, on reče dečaku da ptičice nisu još toliko porasle da bi izletale iz gnezda. Mali dečko ode tada kući i kaže svojim roditeljima šta je video. Oni od njega zatraže i on obeća da će čuvati tajnu; tada, pozvavši svoga vrača, oni se s njim žurno posavetovaše. Kasno u noć, kada je selo obavila tama, Takanini roditelji i vrač pođoše na mesto gde se devojka nalazila. Vrač prizva duh vode da mu pomogne, i uskoro je Takane bila u majčinom naručju, isuviše slaba čak da išta kaže. Takano i s puno pažnje oni je odnesu natrag kući, gde je nekoliko dana lebdela između života i smrti. Mazilo i ostali seljani su govorili da je neki odvratni stranac bio u kolibi te stoga nisu mogli da uđu i, kao što je običaj naroda, nisu više ništa mislili o tome. Mazilo je, doduše, silazio do reke gde se nalazila Takane, ali je mislio da je ona najzad pala u vodu i utopila se. Nekoliko puta išao je on tamo da vidi da li je duh vode izbacio svoju žrtvu, ali nije bilo nikakvog traga koji bi mu bilo. šta govorio o Takaninoj sudbini.

Kad su prošla dva meseca, stari poglavica vide da je došlo vreme da kazni Mazila te, sazivajući čitavo svoje pleme na skup određenog dana, preduze pripreme za veliko veselje. Kada je taj dan došao, narod se sakupi na otvorenom prostoru ispred hotle, ostavljajući slobodan širok prolaz od poglavičine kolibe do sredine otvorenog

prostora.Ta staza je bila zastrana asurama i po zemlji su bile prostrte goveđe kože namenjene za poglavicu i njegovu porodicu. Mazilo, pošto je bio u bliskom srodstvu sa poglavicom, zauze istaknuto mesto u unutrašnjem krugu, dok nekoliko ratnika, da on to i ne primeti, mirno stadoše odmah iza njega. Uskoro stari poglavica izađe iz svoje kolibe u pratnji glavnog savetnika i vrača; iza njega je išla Takanina majka vodeći za ruku Takanu, ne više islabelu od gladi kao avet, već debeljušnu, nasmejanu i ljupku kao i ranije. Komešanje prostruji kroz narod i stiša se, kao povetarac pred početak oluje, dok Mazilo uz divlji urlik pokuša da pobegne, ali ga brzo ščepaše naoružani ratnici koji su nepomično stajali iza njegovih leđa. Stari poglavica ukratko ispriča šta se zbilo; onda, dižući ruku i upirući prst na preplašenog Mazila, povika: — Kakva, deco moja, treba da bude sudbina ovog gada? Narod uglas povika: — Groznu smrt za njega! Groznu smrt za njega!

Osmeh odobravanja pređe preko poglavičina lica, i, dajući znak ratnicima koji su držali Mazila, on okrete leđa nesretniku koji je drhtao, a ovi ga odvukoše nešto dalje i počeše smrtno da ga muče, dok je selo igralo i veselilo se.

Kada je tama opet obavila zemlju, Mazilovo mrtvo telo odneše na jedno tajno mesto i zakopaše, a život u selu poteče dalje kao i ranije; ali Mazilov duh nije mirovao i sada je nastojao da osvoji Takanu kao što je i njegovo telo žudelo za njom.

Jednog dana seoske devojke u pratnji Takane izađu da naseku trske za pravljenje asura. Tražeći trsku otišle su daleko i bile su već umorne kad jedna od njih povika: — Gle! Evo trske, divne trske, koliko

god nam treba. I one osvrćući se, upravo kada je to njihova drugarica govorila, videše malo mesto gde je rasla divna trska. Uskoro su se sve dale na posao dok nisu nasekle pune ruke tražene biljke; ali Takani, kao poglavičinoj kćeri, nije bilo dozvoljeno da radi tako mnogo kao ostale devojke, i ona uskoro sede da se odmori usred toga mesta gde je rasla trska.

Kada je sunce htelo već skoro da zađe, devojke se spremiše da idu kući, ali Takane nije mogla da se digne sa tla, a drugarice nisu mogle da je ostave. Nekoliko puta su pokušavale da je podignu, ali

uzalud; izgledala je kao prikovana za tlo. Najzad im ona reče da se vrate i potraže pomoć u selu.

— Hoćeš li se, sestro, plašiti ako te ostavimo samu? upitaše one.

— Čega da se plašim? odvrati Takane. Još uvek je vidno, a kuća nije daleko.

Devojke je onda ostave i požure kući. Nisu još bile ni zamakle, a Takaie ču šušketanje u trsci iza sebe i kada se osvrnula, spazi Mazila gde stoji.

— Oho, Takane, najzad si moja! Zar ne nagađaš da je ovo moj grob i da ti ja nisam dao da se odvojiš od tla, tako da te čak ni sve tvoje drugarice nisu mogle da otrgnu? Hajde sada, moramo požuriti da nas ne uhvate ljudi tvoga oca. Zakleo sam se duhovima svojih predaka da ćeš mi ti biti žena.

— Pa i sam si duh. Kako se onda možeš oženiti, i šta će ti žena? Ili hoćeš da me ubiješ kao što su i tebe ubili?

— Zaista, bio sam duh, ali sam sada čovek i ti si moja žena. Hajde, jer više ne mogu da čekam! Govoreći tako, on je zgrabi za ruku i poče s njom da beži od njihove stare kuće jer se ona, obuzeta sujevernim strahom, gotovo nije ni opirala. Bežali su dalje, stalno dalje, kroz noć, daleko u novi dan. Najzad, sasvim umorna, Takane leže dole i ne htede nikako dalje. Svuda unaokolo oko njih bila su nepoznata brda i doline, ali nije bilo ni znaka da tu igde ima ljudskih staništa. Onda Mazilo odluči da tu ostane, i on sagradi kolibu uz pomoć Takane koja sada, pošto više nije bila u mogućnosti da pobegne, postane srećna i odana žena i slušala je Mazila kao svog muža. Uskoro se i druge lutalice nastane blizu njih i nije prošlo mnogo godina a Mazilo postane poglavica srećnog, naprednog seoceta, a Takane mati sinova i kćeri čija je lepota veselila njeno srce.

KOPLjE

Oni su se voleli i provodili su svoje večeri zabavljajući se.

Jedno veče, kada su pričali o razbojničkoj bandi koja je pokušavala da prepadne njihovo selo u osvit dana, mladić reče:

— Ako, kao što se čuje, ona opet nasrne, ja ću ubiti voljenog vođu.

Verenica mu odgovori: — Ja ti ne verujem, ali da je to tvoj prijatelj rekao, bih poverovala. Prijatelj, međutim, reče:

— Ja sutra neću uzjahivati konja da se borim protiv razbojnika. — Onda, reče drugi, pozajmi mi tvoje koplje! — Oh, odgovori prijatelj, koplje nije bogzna šta: eno ti ga.

Dok su oni spavali, razbojnička banda nasrne; mladić poleti sa kopljem svoga prijatelja: prevrtao je razbojnike i probo kopljem njihovog vođu koji pobegne nemajući vremena ni da ga iščupa. Ratnici su pristizali vraćajući se kući; tada su u čast toga mladića priredili tam-tam udarajući u bubnje i duvajući u trube, i on se kao i ostali vrati svojoj kući.

I seljani rekoše poglavici: — Šta nameravaš da učiniš za ovog mladog ratnika, u znak priznanja njegove divne hrabrosti? Kralj odgovori:

— Znam šta ću učiniti. On naredi da se donesu bubue i prebaci mu ih preko ramena. I naredi da se donese milion korija i dade mu ih. I naredi da se dotera sto goveda i pokloni mu ih.

Tada ga njegov drug, počevši da mu zavidi, upita: — Gde je moje koplje? — Tvoje koplje odneo je u svome telu poglavica koji je umakao.

— De, de, de! reče prijatelj, hoću da mi vratiš moje koplje. — Daću ti sto hiljada korija, reče mladić. — Marim ja za tvojih sto hiljada korija, odgovori drugi, ja hoću svoje koplje!

— Pa dobro, podelićemo moja goveda i daću ti polovinu! — Ma ne zavidim ja tebi na bogatstvu, ja hoću samo svoje koplje!

Tada mladić reče svojoj verenici: — Sutra, sa božjom pomoću, ja ću mu vratiti njegovo koplje. Mlada devojka mu odgovori:

— Ići ćemo zajedno, pošto peko za jedno koplje želi da umanji tvoj ugled, hoću da idemo zajedno.

Čim je počelo da sviće, on pođe, da njegova verenica ne bi pošla s njim. Ali ona ga smotri, pođe za njim i poviče:

— Stani! Pusti me da uzjašem konja iza tebe, jer ako budeš morao da pogineš, hoću da poginemo zajedno. I tako su obadvoje jahali do neprijateljskog sela.

Sasvim blizu sela oni naiđu na mnogo mladih devojaka koje su se kupale u jezercetu; one su bile poglavičine kćeri. Najstarija od njih, koju je njen otac naročito voleo, reče: — Mladiću, odakle si? A on odvrati: — A ti, čija si ti kći? — Ja sam kraljeva kći. Mladić reče: — Ti me ne poznaješ? Ja sam probo tvoga oca i dolazim po svoje koplje. Ona mu reče. — Hajde za mnom, ja ću ti dati tvoje koplje.

Tada mladić skine drugu mladu devojku — onu s kojom je došao — i ostavi je tu ispred sela; zatim pođe za poglavičinom kćerkom, i njih dvoje su išli sve dok nisu došli do vrata kraljeve kuće. Dvorjani rekoše: — Taj stranac, odakle je?

On im ne odgovori; ona im ne reče ništa, ali uđe u kuću gde uze mnogo kopalja i reče mu:

— Pogledaj da li je među njima ono kojim si probo moga oca. On odgovori: — Ovde nije.

Ona ih vrati i donese druga, i tako tri puta.

Treći put on spazi svoje koplje i reče: — Evo ga. I on ga uze.

Ona mu tada reče: — Čekaj me dok ova ne ostavim na njihovo mesto.

I kad se vrati, ona reče: — Ja te volim; povedi me sa sobom i zajedno ćemo pobeći; ali kada me povedeš, ja ću početi da vičem: „Iju, iju“ i reći ću: „Evo onoga koji je probo moga oca i sada je došao da me otme! Brzo, brzo, na konje!"

On je stavi na konja iza sebe i ona poče da viče: „Iju, iju! Evo onoga koji je probo moga oca! Odnese me na konju! Odnese me na konju!

On izjuri iz sela i ponovo uzme svoju mladu devojku, onu s kojom je došao, i stavi je ispred sebe'

Tada ljudi iz sela uzjahaše konje, pojuriše za njim i stigoše ga. On ih odbi. Oni ga ponovo stigoše: on ih ponovo odbi. Oni ga ponovo stigoše, da ga uhvate na obali reke.

Tada on reče skeledžiji: — Brzo, brzo, pomozi mi da pobegnem; brzo, brzo, pomozi mi da pobegnem! A skeledžija mu odgovori: — Prevešću te samo ako mi daš jednu od tih dveju mladih devojaka.

Ali kći skeledžije ubije svog oca i preveze mladića i dve mlade devojke; zatim ona reče: — Volim te, i da bih te spasla, ubila sam svog oca; volim te. I dodade: — Hajdemo, povedi me!

Onda mladić ode pod jedno veliko drvo i legne; tako su htele tri mlade devojke; san ga uhvati i on umre.

Mlade devojke počnu da plaču nad njim.

Tada se pojavi jedna mlada vila i reče: — Zašto plačete? One odgovoriše: — Vidiš! Muž nam je umro! Ona im reče: — A ako vaskrsne, hoće li biti naš, nas sve četiri skupa?

One odgovore:

— Pristajemo da naš muž bude nas sve četiri!

Tada ga ona poljubi i on se digne.

— Dakle, od te četiri žene, koju biste vi izabrali kao prvu ženu, kao miljenicu?

Tamo, od toga doba, oni rešavaju to pitanje, i dosada se još ne zna koja treba da bude miljenica.

Eto!

ČUĐENjE

Priča se da su nekada bila četiri mladića. Bila je i jedna žena. Ta žena je stanovala na padini jednog brežuljka. Četiri mladića stanovala su na jednom drugom bregu. Mladići su lovili divlje životinje. Žena nije umela da lovi, ona je sedela ne radeći ništa i nije imala šta da jede. Mladići su lovili divlje životinje i hranili se njihovim mesom.

Jedan od njih reče: — Ko lovi za ono stvorenje tamo što liči na nas, kad ono celog dana sedi?

Drugi odgovori: — Ne, ono na nas ne liči: to stvorenje ne ume, kao mi, da lovi životinje.

Prvi odvrati: — Ono kao i mi ima ruke, noge i glavu; zašto ne bi moglo da ide u lov kao i mi. j, Jedan drugi reče: — Idem kod njega da vidim kakva je to osoba. On je zatekne gde sedi; upita je: — Kako si? Ona odgovori: — Ne jedem ništa; pijem samo vodu. — Zaista? — Da.

On se vrati svojim drugovima i reče im: — To stvorenje nije naše vrste; ono je sasvim druge vrste; to stvorenje ne bi umelo da lovi.

Oni ga upitaše:

— Kako ono izgleda? — Ima kao i mi ruke, noge i glavu; inače je drukčije od nas. — A vatru, loži li? — Ne, živi bez vatre. — Šta jede? — Pije vodu; ne jede ništa. Ostali mladići se veoma začudiše: oni legoše i zaspaše.

Sutradan oni odu u lov i vrate se sa divljači koju su ulovili. Tada jedan od mladića reče: — Drugovi, hoću da dam parče mesa onoj osobi da vidimo da li će ga jesti. Oni na to pristadoše. On otseče

parče mesa, uze vatre, nakupi suhe balege i pođe kod žene; naloži vatru i stavi da se peče meso, zatim joj ga da govoreći: — Uzmi i jedi. Ona uzme meso i pojede ga. Mladić je vidi kako jede i veoma se začudi. Tada joj on da i drugo parče mesa govoreći: — Uzmi i ispeci ga sama. Zatim se on vrati svojim drugovima i reče im: — Ta osoba je pojela moje meso, ona jede kao i mi; ali ona nije iste vrste kao i mi, jer ne ume da lovi divlje životinje.

Ta žena je bila naga, i mladići su isto bili nagi, ali su se pokrivali kožama ulovljenih životinja; nisu znali da ih štave ni održavaju. Nosili su svoje strele upletene u kosi. Sutradan mladić ponovo ode kod te žene i odnese joj meso. Ostali mu rekoše: — Ako sve što uloviš budeš nosio toj osobi, nećeš više imati udela u onome što mi ulovimo. Kada je žena bila sita mesa, ona je ožednela; tada ona uze ilovače i od nje napravi mali sud za vodu; ona ga stavi na sunce da se osuši, zatim ode da u njega zahvati vode; ali on se raspade. Ona se tome začudi: zatim je išla da pije kao i uvek naginjući se na vodu.

Ponovo poče da pravi sud od ilovače, zatim ih po jedan, stavi ih na sunce da se osuše, nakupi suhe balege i naloži vatru da ispeče svoje sudove; kada 6u bili pečeni, ona ode da zahvati vode i ovoga puta vide da se od vode više ne raspadaju. U jedan naspe vode, stavi meso i pristavi ga uz vatru. Kad je meso bilo kuvano, ona ga izvadi iz suda i stavi na jedan ravan kamen, zatim ga pojede; ali jedno parče ostavi u loncu.

Čovek dođe i donese joj divljač koju je upravo ulovio. Ona mu reče: — Probaj malo ovo, videćeš kako je ukusno. On okusi to meso, srknu čorbe i veoma se začudi. Zatim se vrati svojim drugovima i reče im: — Drugovi, ta osoba je napravila sudove od ilovače; u jedan od tih sudova zahvata vodu, u drugome kuva meso; probajte meso koje je ona skuvala; zaista, ta osoba nije iste vrste kao i mi. Oni se začudiše.

Onda drugi ode kod nje, pogleda je, okusi mesa, srknu čorbe i jako se začudi videći lonce od ilovače koje je ona napravila. On se vrati svojim drugovima i reče im ; — To stvorenje je druge vrste nego mi. Tada mladić koji se prvi zabavio oko nje osta s tom ženom i svakog dana joj je donosio divljač koju je lovio; a ona mu je to

pripremala što je bolje umela. Ostala tri mladića odoše i ostaviše svog druga s tom ženom; tako su njih dvoje živeli zajedno.

LjUDOŽDEROVA PTICA

Više mladih devojaka odu jednom rano izjutra od kuće da nakupe crvene ilovače. Među njima je bilo i poglavičino dete: jedna vrlo lepa devojka. Kad su pakupile ilovače, htele su da se vrate kući, ali im jedna od njih predloži da se okupaju u širokom jezercetu koje je bilo tu blizu. To im se svima dopadne: one uđu u vodu i dugo su se u njoj igrale. Najzad se obuku i pođu kući.

Ali kad su bile već poodmakle, poglavičina kći primeti da je zaboravila jedan od svojih nakita koje je skinula kupajući se. Tada ona pozove svoju sestru da pođe s njom natrag po njega. Ova nije htela. Ona se tada obrati jednoj drugoj mladoj devojci, zatim još jednoj, ali nijedna nije htela da se vraća. Nije joj ostajalo drugo sem da se sama vrati dok su ostale otišle kući.

Kada je stigla do jezerceta, jedan ogroman i strašan ljudožder, koji je imao samo jednu nogu, doće do nje, zgrabi je i stavi u svoju vreću. Ona se tako uplašila da se nije ni makla. Tada ljudožder pođe da obilazi razna sela a ona da peva za njega. On je nazva svojom ptičicom. Kad bi stigao u neko selo, on je tražio da jede, i kad bi mu doneli jelo, rekao bi:

— Pevaj, moja ptičice! Ali nikada nije drešio vreću da ne bi videli kakvu pticu on ima.

Kad su mlade devojke stigle kući, one rekoše poglavici da je njegova kći već zrela devojka; i tada, kako su one izabrale jednu od njih da se odvede u zasebnu kolibu, poglavica poverova u tu priču. On zakla krupno goveče i reče narodu da se počasti. Toga dana ljudi su jeli masnu goveđinu i bili vrlo veseli. Dečaci uzmu mesa i izađu izvan sela da ga jedu.

Ljudožder, koji nije znao da je otac mlade devojke poglavica u tom mestu, dođe upravo u to vreme. On reče dečacima da će, ako mu dadu da jede, pustiti svoju pticu da im peva. Oni mu dadoše da jede i on reče:

— Pevaj, moja ptičice!

Brat mlade devojke bio je među tim dečacima i primeti da ptica peva kao njegova sestra, ali nije smeo da traži od ljudoždera da mu je pokaže. On mu predloži da ide u selo gde su ljudi i reče mu da toga dana ima u izobilju mesa.

Tada ljudožder ode u selo i naredi svojoj ptici da peva. Poglavica je mnogo želeo da je vidi, ali ljudožder nije hteo da odreši svoju vreću. Poglavica mu ponudi govedine za pticu, ali ljudožder odbi ponudu. Tada poglavica smisli šta će. On zatraži od ljudoždera da mu donese malo vode i reče mu da će mu dati dosta govedine kad se vrati. Ljudožder reče da će ići ako mu obećaju da neće otvarati vreću kad on bude otišao. Svi mu obećaju da u nju neće dirnuti. Dadu mu jedan sud koji je curio da u njega zahvati vode, tako da bi se što duže zadržao. Čim je on zamakao, poglavica odreši vreću i pusti svoju kćer da izađe. Najpre nije mogao da veruje da je to ona jer je verovao da se ona povukla u samoću koja je obavezna za devojke koje ulaze u zrele godine. Ali kada saznade da su ga ostale devojke obmanule, on izjavi da će zato sve umreti i one behu pogubljene. Tada staviše zmije i žabe u vreću i ponovo je zavezaše.

Kada se ljudožder vratio, on se požali na sud koji je curio; dadu mu mnogo mesa da bi ga zalagali. On ponovo uzme svoju vreću i ode. Nije ni slutio šta se dogodilo dok je bio otsutan. Kada se približio svojoj kući, on vikne svojoj ženi: —Požuri da skuvaš ovo.

On pošalje po ostale ljudoždere da dođu na gozbu i oni dođu nadajući se da će naići na nešto prijatno. On ih pusti da čekaju da bi dobro ogladneli. Tada otvori vreću misleći da iz nje izvadi mladu devojku, ali u njoj nađe samo zmije i žabe. Ostali ljudožderi bili su tako besni videći to, pa ga ubiše i počastiše se njime.

ĆIARAĆIONĐIORONĐIONĐIO

Bila jednom jedna žena koja je imala neobično lepu kćerku. Svi su se pogledi na njoj zaustavljali, svi su je mazili. I ona je bila vrlo gorda. Selo u kome je ona živela bilo je veliko i bilo je mnogo mladih devojaka koje su isto tako bile lepe.

One su išle zajedno da čuvaju ovce, i svi oni koji bi videli mladu devojku govorili su:

— Ko je ova lepa devojka? Prolaznici su goreli od želje da je upoznaju i zadobiju njenu naklonost.

Jednoga dana su se sakupile sve mlade seoske devojke i među njima Ćiaraćionđioronđionđio, lepa mlada devojka. One skupa odu do pastira i upitaju ih:

— Mi dobro znamo da smo sve lepe, ali koja je od nas najlepša? Oni odgovoriše: — Svakako, vi ste sve lepe, ali lepota Ćiaraćionđioronđionđije nadmašuje vašu, kao srednji prst ostale.

Tada one sve odu kod govedara i kažu im:

— Mi znamo da smo sve lepe, ali koja je od nas najlepša?

Oni odgovoriše: — Svakako, vi ste sve lepe, ali Ćiaraćionđioronđionđio je lepša od Mbazuve i Rutagaraudne.

Mlade devojke postaviše opet isto pitanje beračima bobica, koje su srele, i oni im isto odgovoriše.

Ćiaraćionđioronđionđio je zbog toga postajala sve gordija i gordija. Mlada devojke su se potajno sporazumevale znacima i rekoše:

— Pustite je do sutra ujutru.

Ćiaraćionđioronđionđio dobro primeti da one nešto potajno smeraju. Sutradan se one ponovo skupe, odu po nju, pozovu je i kažu joj:

— Hajdemo da se igramo. Ona im odgovori: — Izvinite, ne mogu da idem, boli me glava.

One nastaviše:

— Molim te, hajde da se igraš s nama, hoćemo da se igramo žmurke. Njena majka koja je to slušala reče:

— Zar ne čuješ šta kažu tvoje prijateljice? Neće ti škoditi da pođeš s njima.

Tada ona ode s njima. One siđu do reke i rekoše:

— Da se igramo žmurke.

Ćiaraćionđioronđionđio je imala jednu mlađu sestru i jednu prijateljicu, ali je mlađa sestra bila na radu i sa Ćiaraćionđioronđionđijom je bila njena sluškinja. Tada joj mlade devojke rskoše:

— Sakrij se.

Ona leže na zemlju; tada joj jedna mlada devojka stade na stomak. — Umorićeš me, povika ona. Ali druga nije slušala. Njena prijateljica i njena sluškinja povikaše:

— Šta? Zar ne čujete? Vi to činite namerno? Druga je tako stajala na njoj i pritiskala je u srce sve dok ona nije izdahnula. Sluškinja i njena prijateljica odnesoše je onda na obalu i plakahu. Ostale im zapretiše i rekoše:

— Čuvajte se dobro ako to ikome kažete.

Kad su one stigle u selo, ljudi su pitali gde je Ćiaraćionđioronđionđio. One odgovoriše: — Ona se odavno vratila, rekavši da je boli glava. — Ovde nije došla rekoše ljudi. Oni su je tražili, ali je nisu našli i upitaše sluškinju, ali ona ne reče ništa.

Jednoga dana oni upitaše putnike: — Niste li možda videli usput neki leš? — Da, pored reke, videli smo leš jedne vrlo lepe devojke. Oni pođu tamo; njena majka je plakala celo vreme usput dok nisu našli pokojnicu. Ona je podiže, odnese plačući kući i sahrani je.

LAŽ I ISTINA

Jednoga dana Laž i Istina pođu zajedno na putovanje.

Laž reče umiljato svojoj drugarici:

— Svuda gde se pojavimo ti ćeš govoriti u naše ime, jer ako mene prepoznaju, niko nas neće primiti.

U prvoj kući u koju su ušle dočeka ih domaćinova žena; domaćin stigne u suton i odmah zatraži da jede. — Nisam još ništa spremila, reče njegova žena. Ali u podne ona je spremila ručak za dvoje i od toga sakrila polovinu. Mada njen muž nije o tome znao ništa, on se ipak jako razbesni, jer se vraćao vrlo gladan iz polja. Okrećući se prema tuđinkama, muž ih upita:

— Mislite li da tako treba da radi dobra domaćica?

Laž je mudro ćutala, a Istina, prinuđena da odgovori, reče iskreno da dobra domaćica treba sve da pripremi za povratak svoga muža. Tada ih domaćinova žena, žestoko rasrđena na tuđinke koje su sebi dozvoljavale da se mešaju u njeno domaćinstvo, najzad izbaci napolje.

U drugom selu u koje su stigle, Laž i Istina naiđu na decu koja su delila upravo zaklanu, veoma debelu kravu koja je bila jalova.

Kad su putnice ušle kod seoskog poglavice, one zatekoše decu koja su poglavici donosila glavu čereke krave govoreći mu

: — Evo tvoga dela. Međutim, svak zna da uvek poglavica određuje šta će ko dobiti pri podelama ove vrste.

Obraćajući se našim tuđinkama, koje su upravo prisustvovale svim tim pojedinostima, poglavica upita:

— A ko, mislite, da ovde zapoveda? — Kako izgleda, reče Istina, deca. Na te reči poglavica se strahovito razbesni i odmah otera tako neučtive tuđinke.

J1až tada reče Istini:

— Zaista ne mogu više da pustim da ti vodiš brigu o našim stvarima, inače ćemo pomreti od gladi. Tako ću se odsada ja o tome brinuti. U selu, u koje su stigle uskoro, one sednu ispod jednog drveta blizu izvora. Iz sela se razlegala zapevka i one uskoro saznadoše da je umrla kraljeva ljubimica.

Sva uplakana, jedna sluškinja dođe da zahvati vode. Laž joj priđe i reče:

— Kakva se to nesreća dogodila te tako plačeš, a celo selo zapeva? — To je zato, reče ona, što je naša dobra gospodarica, najmilija kraljeva žena, umrla.

— Kako? Toliko buke ni oko šta? reče Laž. Idi i reci kralju da prestane da tuži, jer ja sam u stanju da povratim u život čak i one koji su umrli pre nekoliko godina.

Kralj posla divno jagnje putnicama u znak dobrodošlice i poruči Laži da se strpi, da će on iskoristiti njene sposobnosti kad to bude smatrao za shodno.

Drugog i trećeg dana kralj posla još po jedno lepo jagnje i uputi istu poruku Laži. Ova se napravi da gubi strpljenje i reče da kažu kralju da je ona rešila da ide dalje ako je on sutra ne pozove. Kralj pozva Laž sutradan.

U rečeni čas Laž se nađe kod kralja. On se najpre raspitivao o ceni njenih usluga i ponudi joj najzad po sto stvari od svega što je imao. Laž ne pristane govoreći: — Hoću polovinu od onog što imaš. Kralj pristade pred svedocima.

Tada Laž naredi da se sagradi koliba upravo na mestu gde je bila sahranjena njegova ljubimica. Kad je koliba bila podignuta i pokrivena Laž u nju uđe sama, sa alatom za kopanje, i proveri da li su svi izlazi dobro zatvoreni.

Posle dugog rada za koji se moglo slutiti da je bio pomaman, čulo se kako Laž govori glasno kao da se svađa sa više lica; zatim ona izađe i reče kralju: __ Evo gde stvar postaje sve složnija jer čim je

tvoja žena vaskrsla, tvoj otac ju je zgrabio bio za noge i pekao mi: „Ostavi ovde ovu ženu. Čemu bi ona služila na zemlji? Šta bi ona učinila za tebe ? Ako, naprotiv, mene ponovo izvedeš na videlo dana, Ja ću ti dati ne polovinu već tri četvrtine imovine moga sina, jer ja sam bio mnogo bogatiji od njega. Jedva je on i dovršio, kad se pojavi njegov otac, odgurne ga i sa svoje strane ponudi čak sve ono što ti imaš; zatim i njega otera njegov otac koji ponudi još više. I tako su se pojavljivali svi tvoji preci i nudili sve više tako da nisam znala više da slušam. Ali da se ti ne bi našao u neprilici, reci mi samo koga, tvog oca ili tvoju ženu treba da vaskrsnem?

Kralj ni trenutka nije oklevao.

--Moju ženu, reče on jer ga je hvatala jeza i pri samoj pomisli da ponovo vidi strašnog starca pod čijim je tutorstvom tako dugo bio.

— Svakako, reče Laž, ali tvoj otac nudi mnogo više nego što si mi ti obećao, i ja ne bih mogla da propustim tako lepu priliku da se obogatim... sem ako, reče ona videći prestravljenog kralja, sem ako mi ne daš, da bih ga uklonila, (ono što si se obavezao da ćeš mi dati da vaskrsnem tvoju ženu).

— To je svakako bolje, rekoše uglas marabui koji su imali umešane prste u mučko ubistvo pokojnoga kralja.

— Pa dobro! reče kralj duboko uzdahnuvši, neka moj otac ostane tamo gde je, a i moja žena takođe.

Tako bi učinjeno i Laž dobi, zato što nije vaskrsla nikoga, polovinu bogatstava kraljevih, koji se, uostalom, ponovo oženi da bi zaboravio pokojnicu.

ALIGATOR, ČOVEK I ŠAKAL

Jedan aligator, došavši u selo da potraži nešto za jelo, čuje ljude gde govore: — Sutra ćemo na reku da ulovimo aligatora.

Čuvši to, on nije hteo da se vraća u vodu, i našavši jednu skotrljanu asuru, uđe u nju, legne i pritaji se.

Sutradan ujutru ljudi odu u lov na aligatora, a onda se ponovo vrate kući. Kad su došli, jedan čovek izađe iz sela da potraži drva i suve trave da naloži vatru i ispeče svoj deo onoga što su ulovili

On spazi aligatora koji mu reče: — Ne odaji me! Čovek reče aligatoru: — Otkud ti ovde?

On odgovori: — Došao sam noćas da potražim nešto za jelo, čuo sam ljude gde govore da sutra treba da me ulove, sakrio sam se i nisam se vraćao u vodu. Odnesi me do vode.

Čovek reče: — Dobro! On ode i vrati se sa vrećom! u koju stavi aligatora; zatim, zavezavši je, on je uzme i odnese svojoj kući gde je ostavi. Kada je pala noć, on ponovo uprti svoju vreću i ode do vode; onda je spusti na samoj obali.

Ali mu aligator reče: — Ta odnesi me u vodu! On ga uzme i odnese u vodu u koju uđe do kolena.

Aligator mu reče: — Odnesi me dalje. I čovek uđe u vodu do pojasa.

Aligator onda reče: — Idi još malo dalje! Uđi u vodu do grudi. Čovek tako učini.

Aligator reče: — Spusti me ovde i izvadi me iz vreće. On ga spusti i izvadi iz vreće; ali kad ga je izvadio, aligator ga zgrabi za nogu i čovek poviče:

— Ah! Šta to znači?

Aligator odgovori: — Da! A šta bi ti hteo?!...

— Pusti me, reče čovek. — Neću te pustiti, reče aligator.

Čovek je stajao tu, kad naiđoše divlje životinje koje su došle da piju vode. One rekoše: — Pa to je čovek koji stoji tu u vodi. On im reče: — Da, ja sam čovek: učinio sam dobro aligatoru, a on mi uzvaraća zlo. Divlje životinje rekoše: — Vi, tako vi, sinovi čoveka, postupate s onima koji vam čine dobro. Ti, aligatore, drži dobro ono što si uhvatio, ne puštaj ga.

Čovek počne da jauče. I šakal dođe da ugasi žeđ. On vidi čoveka u vodi gde kuka i upita ga: — Zašto jaučeš tu u vodi?

On odgovori: — Učinio sam dobro aligatoru, a on mi uzvraća zlo. Šakal reče: — Aligatore, je li to istina? On odgovori: — Da, istina je!

Šakal im reče: — Izađite obojica, ja ću presuditi vaš slučaj, jer ja sam marabu.

Aligator odgovori — Dobro! Može li neko ne pokoriti se zakonu? Niko to ne može!

On pusti čoveka. Oni izađu, dođu do šakala i sednu pred njega. Šakal reče: — Aligatore, kako je ovaj čovek postupio prema tebi? — Hteli su da me ubiju, reče aligator, a on me je spasao: on mi je učinio dobro, a ja sam mu uzvratio zlo. Šakal reče: — Aligatore, ti si u pravu, a ovaj čovek nije.

On reče čoveku: — Kako si ga ti doneo ovde? Čovek odgovori: — Ja sam ga stavio u ovu vreću i doneo sam ga ovde. Šakal reče: — Čoveče, ti lažeš; kako si ga ti mogao nositi u ovoj vreći?

Aligator reče: — On govori istinu, ne laže; zaista me je nosio u toj vreći. Šakal reče: — Uđi unutra da vidim!

Kada je čovek zavezao vreću, šakal reče: — Kako si ga nosio? — Na glavi, odgovori čovek. — Ustani, reče šakal, i uprti ga na glavu da vidim!

Kad je čovek hteo da stavi vreću na glavu, šakal ga upita: — Jede li se kod vas aligatorovo meso? — Jede se, odgovori on. — Onda, reče šakal, idi kući i pojedite ono što vam je u rukama.

Tada čovek reče šakalu: — Ti si mi učinio uslugu; hajdemo zajedno kući, daću ti četiri pileta kao nagradu za tu uslugu. Oni pođu skupa.

Stigavši u selo, čovek reče: — Šakale, ostani ovde; idem kući da ti donesem piliće.

Ulazeći u kuću, on zateče svoju ženu bolesnu gde leži i jauče od stomaka, i rekoše mu da samo šakalova koža može da je spase, da treba da požuri i zbavi jednu. On reče: — Ne pravite buku; imamo šakala pod rukom: gde su deca, gde su psi? Deco, uzmite motke, izađite sa psima; idemo da ulovimo šakala i da ga donesemo ovde.

Ali od samog početka šakal nije imao poverenja i nije ostao na mestu gde mu je čovek; rekao: „Čekaj tu da ti donesem piliće". To je bilo na zapadnoj strani sela, a on je otišao na istočnu, odakle, pun nepoverenja, motrio na mesto koje je napustio i opazi kako ono ubrzo bi okruženo psima i ljudima; u isto vreme on ču čoveka gde reče: — Ovde sam ga ostavio; opkolite mesto da ne bi mogao da umakne; udrite ga i ubite!

Međutim, na istočnoj strani, šakal je govorio: — Hej, poznajem ja dobro vas, ljude! I pobegao sam! Vi, sinovi čoveka, vi niste dostojni poverenja!

To je kraj.

NEZAHVALNOST

Kada je zmija ujela nekoga, njegovi su jurili da je nađu i ubiju i ona je opet tražila sklonište.

Bežeći ona naiđe na jednog čoveka koji je krčio polje i reče mu:

— Evo me kod tebe, prikri me! — Dobro, reče čovek, idi na ono drvo, uđi u njegovu duplju i sakri se. — U duplju drveta! povika zmija, pa tu neću biti sigurna! Onda, reče čovek, skloni se u onaj veliki termitnjak.

Ali zmija reče:

— Pa ni tu neću biti sigurna! Tada, reče čovek: — Gde da te stavim? — Otvori usta, reče zmija; ući ću ti u usta i tako ću biti dobro sakrivena. — Ne, ne, ne! povika čovek, jer za dobro koje ću ti time učiniti ti ćeš mi uzvratiti samo zlo. Ne, ne, neću ti učiniti ni najmanje zlo. — Onda, dobro! — reče seljak: uđi mi u usta i skrij se.

On otvori usta i zmija uđe. Upravo čim je ona zamakla, oni koji su je gonili pristigoše i tražili je svuda, ali je nigde nisu našli i vratiše se kući. — Pa dobro! reče joj tada čovek, možeš izaći, jer oni su otišli. — Ja, da izađem!? odgovori zmija. Ala si ti pametan, dobričino! Vidi, molim te! Da izađem, a ti ćeš i dalje sam jesti pljeskavice i piti vodu! Iz zahvalnosti za dobro koje si mi učinio, pristajem da ti ne diram u srce i u creva, ali, svakako, ješću pljeskavice koje ti budeš jeo i piću vodu koju ti budeš pio. To će za mene biti dovoljno. I ona dodade: Ne, neću izaći!

Kada je to čuo, čovek poče da kuka i stomak poče da mu se nadima. On se vrati kući jaučući; njegove žene i kćeri sakupiše se oko njega i upitaše: — Šta se desilo? — On im odgovori: — Imam zmiju u stomaku: učinio sam joj dobro, a ona mi uzvraća zlo.

Tada svi počeše da kukaju.

Dok su oni jaukali, jedna čaplja, prolećući, čuje njihove jauke, spusti se do njih i upita: — Zašto jaučete? Žene odgovoriše: — Jaučemo zato što naš muž ima zmiju u stomaku.

— Samo zbog toga? reče čaplja; ima leka. Ali, dodade ona, zahvalnost nije laka, i ja predviđam da ćete mi, ako vam učinim uslugu, uzvratiti nezahvalnošću. — Ne, ne! reče čovek, ja svakako neću biti nezahvalan kao ova zmija koja mi se uvalila u stomak!

— Pa dobro! reče čaplja, otvori usta. On ih otvori i čaplja u njih uvuče svoju kandžu.

No, zmija, osećajući da se nešto miče, pomisli:

— To je bez sumnje pljeskavica. I ona otvori svoja usta; ali u njih se zavuče čapljina kandža. Čaplja ju je lagano vukla dižući se u nebesa; kad se digla dovoljno visoko, ona pusti zmiju, koja se razbije o zemlju.

Tada se čaplja ponovo spusti i reče čoveku: — Pokloni mi dva pileta. Čovek reče: — Evo već jednoga! I on ščepa čaplju dodajući: — Ostaje da se nađe samo još jedno. Čaplja reče: — To je upravo ono što sam predviđala! — Baš mene briga! odvrati čovek. I on otvori svoj kokošarnik, strpa je unutra i ponovo zatvori vrata govoreći: — Idem sada po drugo pile i kada vas budem imao obadva, onda ću vas zaklati. I on izađe.

Žena tada reče:

— To je nezahvalnost koju ja ne mogu da dopustim. Ona se diže, otvori vrata kokošarnika i reče ptici: — Spasavaj se!

Čaplja izađe iz kokošarnika; ali pre nego što je odletela, ona iskopa ženi oči i otprhne. Ko je od njih troje, zmije, čoveka i čaplje najnezahvalniji? Svi troje su podjednako doprineli nesreći žene.

Nema više.

SELO LUDAKA

Bilo jedno selo čiji su svi stanovnici bili ludi.

Jednog dana jedan pastir i njegovo stado zalutaju nedaleko od toga sela; i kad je došlo veče, kako je jedna koza nedostajala, pastir ju je tražio po okolini.

On naiđe na jednog zemljoradnika koji je radio u svome polju i upita ga:

— Nisi li možda u svome polju video jednu zalutalu kozu? — Moje polje počinje ispred mene i završava se iza mene, reče čovek, traži pa ćeš naći.

Videći da s njim ne može izaći na kraj, pastir pođe dalje. Kada je ponovo našao svoju kozu, on sakupi svoje stado, koje je blejalo, da bi proveo noć pod vedrim nebom jer nije znao da li se u okolini nalazi neko selo. Iznenada naiđe zemljoradnik s kojim je on već razgovarao; on mu priđe i da bi stekao njegovo poverenje, reče:

— Našao sam opet svoju kozu koja je bila zalutala, evo je, daću ti je vrlo rado ako mi ukažeš gostoprimstvo.

— Ha! Nije moguće, povika zemljoradnik, vidi ti, molim te!? Šta! Optužuješ me da sam ti ukrao kozu? Ići ćemo da uredimo tu stvar kod seoskog poglavice.

Kada su izašli pred seoskog poglavicu, on bi, čim bi pastir zaustio da govori, povikao: — No! Opet rekla kazala! Zaista ovako dalje ne može, napustiću selo. I obraćajući se svojoj ženi on joj reče: — Hajde, odlazimo!

Žena reče u poverenju jednoj od svojih sluškinja koja je stajala pored nje: — Ne, ne mogu više ovako da živim sa čovekom koji

stalno priča o razvodu.

Sluškinja je upravo ljuštila klokočike i u trenutku kad joj je njena gospodarica govorila, naiđe jedan prosjak i zatraži milostinju. Sluškinja reče prosjaku: — Možeš li verovati, siromaše, da sam od jutros zauzeta ovim poslom i da još nisam jela. I bez daljega ona stavi klokočike u bubuu koju je prosjak širio, i on ode govoreći: — Blagodarim! Hvaljen gospod!

VRAGOLIJE FUNTINDUHE

Jedan čovek koji je bio jako ljubomoran na svoju ženu povukao se daleko od sela da bi joj onemogućio da ga prevari.

Jedan drugi čovek, po imenu Funtinduha, što znači „probudi me da ljubim", reši da spava s tom ženom. On izabra u svome stadu jedno krupno i debelo jagnje i uputi se do predostrožnog muža. Ovaj ga upita kuda putuje. — Idem da prodam svoje jagnje kralju Utenuu, odgovori Funtinduha, hoću da vidim da li ću za njega izvući petnaest korija.

— Hoćeš da kažeš petnaest hiljada korija? uzviknu muž. Ili će to biti zaista samo petnaest korija?

— Tražim zaista samo petnaest korija.

Muž pohita da ponudi Funtinduhi petnaest korija i za njih dobi jagnje koje zakla. Prodavac mu pomože da ga odere.

Noć pade pre nego što su oni završili uđenje brava. Žena stavi mnogo mesa da se kuva i dodade izobilno masti. Funtinduha je jeo s njima, ali bojeći se da ne dobije proliv, dobro se čuvao da ne jede masti.

Muž ju je, naprotiv, prekomerno jeo. I zaista dobije strašan proliv.

U trenutku kada je išao da legne, on reče Funtinduhi: — Pošto ovde ima samo jedna koliba, ti ćeš spavati pored vrata. Moja žena spavaće u dnu kolibe, a ja između vas dvoje. Ali ne pokušavaj da je diraš dok ja budem spavao.

Tek što su se pružili po asurama, a muž ču krčanje u stomaku. On izađe i otrča u zaklon od lišća. Pre nego što se on vratio, Funtinduha je već prelazio kod njegove žene.

Muž se vrati ali, stomak ga ponovo potera, on vide da mora ponovo da izađe i tako jedno za drugim morao je da trči sedam puta u toku noći. Pri svakom od tih izlazaka Funtinduha je prelazio ženi svoga domaćina i savesno je koristio svoje vreme.

Ujutru on ode, zahvaljujući se mužu i izjavljujući da odlazi kod kralja Utenua.

On stigne do jednog kovača kome da parče gvožđa da mu od njega izlije prsten.

Za to vreme žena je pričala svome mužu šta se dogodilo i priznala mu da je Funtinduha snjomspavao. Besan muž, zajedno sa svojom ženom, pojuri za Funtinduhom, čvrsto rešen da mu se osveti.

Kad je kovač završio prsten, moglo je biti oko šest časova uveče. On pruži prsten Funtinduhi: — Daj ga svojoj ženi, reče ovaj, naići ću sutra ujutru da ga uzmem.

Iste noći dođe on kod kovača koji je bio otsutan od kuće. Uđe u kolibu i reče ženi: — Tvoj muž mi te je dao. Dokaz za to je moj prsten koji ti je on dao na čuvanje. On je spavao sa ženom, uzeo svoj prsten i otišao.

Sutradan ujutru, prvi prevareni muž pojavi se kod kovača i upita nije li on možda video jednog stranca: — Funtinduha, odgovori zanatlija, uiravo je prošao ovuda. To je čovek visoka rasta. Ovde je prenoćio.

— Tačno! potvrdi kovačeva žena, i čak je sa mnom spavao!

Dve rogonje pojuriše Funtinduhinim tragovima.

Ovaj je bio stigao do jednog zemljoradnika koji ga je primio što je bolje mogao i dao mu da jede punu zdelu pirinča. U trenutku leganja Funtinduha upita svoga domaćina u koje doba može da ode da nikoga ne uznemirava.

— Hvataj petla za šiju (to jest kad petao zapeva), odgovori zemljoradnik.

Kad su svi pospali, Funtinduha, uzimajući savet doslovno, prodre u kokošarnik i tu zavrne šiju svoj živini.

Učinivši to, on krene dalje.

Sutradan ujutru, zemljoradnik zatekne mrtve sve svoje kokoške. U isto vreme pristignu i dve rogonje i upitaju ga nije li možda video Funtinduhu.

— Hajdemo sva trojica u poteru za njim! reče zemljoradnik. Podavio mi je sve kokoške.

— A mi, rekoše rogonje, prošli smo mnogo gore! Isprevrtao nam je žene!

Sva trojica pojuriše da uhvate vucibatinu.

Ovaj je išao cele noći i celog dana. Uveče se on nađe na obali jedne baruštine, na mestu gde su logorovali pokisli grioi. Ti grioi bili su naložili veliku vatru da bi se sušili i grejali. Funtinduha se prući među njima.

Kad je video da su svi pospali, on uzme njihove velike i male doboše i pobaca ih sve u vatru. Zatim pobegne.

Najzad ovaj stigne kod UtenuBada:

— Kralju kraljeva! oslovi ga on, ljudi idu da podnesu tužbu protiv mene. Ne daj im za pravo i ja ti obećavam na poklon tri glupaka.

Utenu obeća da će ga osloboditi kazne.

Tada stigoše dve rogonje, zemljoradnik, i grioi. Utenu odbi najpre ljubomornog muža nazivajući ga lopovom: — Šta! Ti si bio bestidan da ne platiš više od petnaest korija za debelo jagnje!

On odbi i kovača koji je prsten, pošto ga je pokazao Funtiduhi, dao svojoj ženi.

On strogo ukori zemljoradnika što je optuženome rekao da hvata petla za šiju, kao i grioe koji nisu umeli da cene dobre namere Funtinduhe. Šta je on hteo bacajući u vatru njihove drvene doboše? Da se vatra ne pogasi! Šta oni onda hoće?

Tako Utenu odbi tužioce i njihove tužbe.

— Sada, reče mu Funtinduha, idem da ti potražim tri glupaka koje sam ti obećao!

On izađe i naiđe na jednog konjušara koji se spremao da sebi na glavu natovari svežanj sena koji je upravo vezao. Svežanj je bio suviše težak za njega. Il pri svakom pokušaju koji je činio on je odvezivao uže i dodavao svome bremenu još više sena.

Funtinduha ga posavetova da ga smanji. Zatim ga pozva da tako natovaren pođe za njim. Konjušar posluša.

Oni stignu do jednog baobabovog drveta sa koga je jedan čovek palicom mlatio plodove. Pri svakom udarcu palica se zaplitala u granje i ostajala u lišću. Čovek se tada puzao uz drvo, skidao svoju palicu zatim ponovo silazio i ne pomišljajući — što bi bilo sasvim prirodno — da uzbere plodove pored kojih se palica zaplitala.

U trenutku kada se taj glupak nalazio na drvetu i skidao svoju palicu, Funtinduha mu poviče: — Ta oberi ih, ovog puta! Čovek posluša savet i baci odozgo plodove u isto vreme kad i palicu. On zatim ponovo siđe, uze plodove i na poziv Funtinduhe pođe za njim.

Sva trojica stignu kod jednog kralja. U dvoru, među kolibama, buktala je velika vatra od slame. Glasnici su stajali na onoj strani odakle je duvao vetar da im dim ne bi išao u lice, dok je kralj sedeo s druge strane tako da je bio nadimljen kao suvo meso. Na oči su mu tekle suze, a na nos sline.

Funtinduha uze jednog glasnika za ruku i posadi ga na kraljevo mesto; posle toga dovede kralja na slobodno mesto.

Tada, sudeći da je kralj bio kao poručen da up puni njegov trio glupaka, on ga sa dvojicom dru1 odvede kralju Utenuu kome ih podari, pošto mu izložio iz kojih razloga ih svu trojicu smatra savršene glupake.

Pošto je to učinio on se vrati u svoje selo.

POGOVOR

Ova zbirka legendi (mitova), bajki i priča pretstavlja samo malen broj oaza u ogromnom prostranstvu, raznovrsnosti i preplitanju bezbroja mitova, legendi, bajki, priča, basana, pe-sama, zagonetki, poslovica, izreka i drugih oblika usmene tradicije crnih naroda (jedan znalac ceni da ima preko četvrt miliona samo bajki).

Čitavo to ogromno unutrašnje-kulturno blago crnih plemena, plemenskih grupa i naroda se od davnih davnina stvara u mapggi, — održava, gubi, dopunjava, prepliće i menja u pam-ćenju i jedino usmeno, uz neizostavnu pratnju mimike i gestova, širi iz kruga u krug i prenosi s kolena na koleno (ako se ne uzme u obzir rano pozajmljeno arapsko pismo, prva pisma crnačkog porekla nastala su tek prvih decenija prošlog veka, a i jedna i druga su bili svojina uskog kruga „pismenih" koji su širili veru i održavali istoriske tradicije, dok se narod služio jedino usmenom rečju).

Sva ta usmena tradicija, ili sve te usmene tradicije mogu se shvatiti kao jezgro i bliži i dalji odjeci jedne mitologije u svoj neravnomernosti njenog razvijanja i preobražavanja, ili pak kao delovi više mitologija u svoj sličnosti njihovog samonastajanja i uzajmnog uticanja.

Mit se uopšte javlja na određenom stepenu unutrašnje kulturnog razvoja prvobitnih ljudskih zajednica kada nastaje mogućnost ovako ili onako celovitog shvatanja sveta i života, a o prošlosti nema nikakvih povezanih podataka izuzev nara-štaja koji su sažeti rezultat te prošlosti. I ti narapggaji iz strukture svoje trenutne psihe rekonstruišu razvoj prethodnih događaja. Oni izmišljaju. Mit je

izmišljanje koje je utoliko uverljivije ukoliko Je logičniJe. Trenutnom logikom, poslednjim stupnjem u razvoJu te psihe, prodire se unazad u logiku istorije. Veći ili manji uspeh u tom prodiranju Je veća ili manja lepota mitova.>Mit je početak celovitog shvatanja i objašnjavanja sveta. On je stalno središte usmene tradicije koja ga uobličava do-onog nivoa na kome se i sama nalazi, sve do trenutka kada viši oblici unutrašnje kulture ne potisnu usmene tradicije u pozadinu

Mitovi se u prvobitnim zajednicama smatraju kao svetinja. Oni su saznanja koja zadržava za sebe i čuva kao svete tajne sveštenička manjina i otkriva ih jedino, i to delimično, u toku svečanih „otkrovenja" za vreme posvećivanja omladine u „tajne sveta i života“. Oni često čine osnovu bezuslovne vla-sti koja ponekada ide i do raspolaganja životima pripadnika tih zajednica.

Legende o herojima veličaju podvige istaknutih predaka velika dela osnivača rodova i vladalačkih loza. One polaze od istoriskih događaja i, pored preuveličavanja koje se zasniva na kultu hrabrosti, pretstavljaju svedočanstva o istoriskim ličnostima i okolnostima.

Mitovi i legende su skoro jedini dokumenti koji omogu-ćavaju ulaženje u preistoriju crnačkih zajednica, kao i u shva-tanja koja one imaju o sebi, svome poreklu i mestu u svetu.

Bajke su uopšte fantastične priče koje diferenciraju „opšte" tipove prvobitnih ljudskih zajednica na putu stvaranja negativnih (,,zlo“) i pozitivnih (,,dobro“) individualnosti. One su najumetničkiji oblik usmene tradicije. U njima se određena zamisao kako-tako, po svaku cenu, u slobodnim kombinaci-jama neobuzdane mašte koje čine svu čar bajki sprovodi do kraja i sasvim je prirodno što se u njima, u uslovima početnog in-dividualizovanja u neindividualizovanim prvobitnim zajed-nicama, ide u drugu krajnost te se sve individualizuje, i unu-trašnja svojstva ljudske prirode i spoljašnje prirodne pojave, i tako stvara bajni svet strašnoga i divnoga, čudotvornoga i čudnovatoga, neverovatnoga i fantastičnoga...

Priče su uopšte realistične zgode iz života koje imaju opšti smisao i prema tome umetničku vrednost. One su odraz više faze razvoja, već individualizovanih društvenih odnosa, i u svojim fabulama pretstavljaju realne individualnosti u uzajamnim odnosima i akcijama

(istoriske, ljubavne, moralne, satirične, komične, šaljive, lakrdiske, itd. priče).

Legende, bajke i priče crnih naroda nam odgrću zavesu sa jednog više ili manje nepoznatog sveta surove životne borbe i idile, grozota i divota, unutrašnjeg i spoljašnjeg pakla i raja, tmurnih oblaka i sunčanih vedrina.

One nam svedoče o istoputnosti unutrašnje-kulturnog razvoja svih ljudi bez obzira na drugo podneblje, posebne rasne odlike i različit način života. U njima često toliko nala-zimo sebe da nas iznenađuje kako isge pobude pokreću sve ljude, kako je ljudska priroda u osnovi ista.

Iz njihovih redova, iza velova fantastike i primitivizma koji se razilaze kao dim3 izbija elementarnost ljudske prirode, njena divljina. U njima se ustvari ogleda detinjstvo, mladost naroda, sva u svojoj bezbrižnosti ili prolaznoj, prebrodivoj brižnosti, širina vidokruga puna sunca, jedrine i snage, Jutro jednog čovečanstva u svom njegovom buđenju i sanjivosti.

Kako ta divljina, ta nezauzdana priroda mami naše instinkte, kako ona ne udovoljava višim zahtevima našega ljudskoga duha! A mi bismo hteli i tamo i amo!

Možemo to — čitajući ove priče.

Vlastimir Đaković.

OBJAŠNjENjA

Amona — tropska biljka.

Asagaja — vrsta koplja.

Au-a, au-a — usklik potsmevanja.

Baobab — „hiljadugodišnje drvo“ sa ovalnim plodovima nakisela ukusa, „hleb majmuna".

Baganda — grupa bantu plemena (Uganda).

Basuto — ,grupa jugoistočnih bantu plemena, nastanjenih oko izvora reke Oranje (južna Afrika).

Bve, bve — onomatopeja gaženja pri hodu.

Boa — vrsta zmijskog cara (udava).

Bo-u, bo-u — onomatopeja grmljavine.

Bru-u — uzvik pri groženju od zime.

Bubu — vrsta široke košulje kratkih rukava koja služi kao gornja odeća (Senegal).

Bulane — duh (gvinej) vode.

Gvinej — prvobitno božanstvo — duh, biće, senka; postoje gvineji džinovi i kepeci i to zemlje, vode, vazduha i vatre.

Gvinaru ginaru — gvinej džin.

Gvfe, gvfe — onomatopeja teških koraka.

Grio — vrač, čarobnik; pripadnici posebne kaste (istoričari, pesnici, muzičari, lekari) koji igraju značajnu društvenu ulogu (savetodavci, učitelji, sudije) u zapadnom Sudanu.

Gurma — grupa sudanskih plemena, bliska Mosima (zapadni Sudan).

Diula — jedno od plemena Mandinga; glasnik, raznosač (zap. Sudan).

Dzan — palmino vino.

Jeje, o, la, jeje — usklikivanje iz oholosti i preziranja.

Joala — vrsta piva.

Kanari — sud, posuda.

Kasonke — grupa Mandingo plemena, gornji Senegal (zapadni Sudan).

Koba — vrsta antilope.

Kosa — grupa bantu plemena (južna Afrika).

Kojoko — krokodil.

Kori — bela školjkica, služi u svojstvu novca.

Kral — kružno naselje crnačkih plemena, naročito Hotentota i jugoistočnih bantu plemena.

Kris — onomatopeja pregrizanja (krokodil).

Kro, kro, kvas — onomatopeja pregrizanja na dvoje.

Malinke — jedno od plemena Mandinga (zapadni Sudan).

Manioka — tropska biljka (ima je preko osamdeset vrsta) čije se korenje upotrebljava kao stočna hrana.

Marabu — pobožan musliman derviš.

Mbva — ptica pretskazačica.

Moroko — ono što preostane od prevrelog sorgovog brašna pri pravljenju joale.

Mosi — grupa sudanskih plemena (između gornje Volte i srednjeg Nigera).

Ndendi — ptica.

Nzame — bog; Nzamed Meber i Nkva — sveta trojica

Nzalan — grom,grmljavina, bog grmljavine.

Nsisim — duša.

Ototolan — pakao.

Ototoajom — prvi vrač

O-hja — uzvik rezignacije.

Patata — krtolasta biljka, služi za jelo.

Peul — grupa sudanskih plemena (zapadni Sudan).

Pom-pom — onomatopeja krčkanja.

Pfut — onomatopeja odbijanja koplja od nečega.

Rve-rve — onomatopeja kreketanja žaba.

Ronga — grupa bantu plemena (jugoistočna Afrika).

Rue le, le rue — uzvik koji izražava želju za proždiranjem. Sartij — titula poglavice.

Seko — zastor od trske na vratima.

Se-li-se-ma-koma — čudovište pokriveno kraljuštima. Soninke — grupa sudanskih plemena (zapadni Sudan).

Sorgo — vrsta prosa.

Subijja — grupa bantu plemena (Gornja Zambezi).

Tam-tam — doboš kod crnaca u centralnoj Africi; duže dobo-vanje na tom instrumentu koje oglašava početak značajnih događaja.

Torodo — grupa sudanskih plemena (zapadni Sudan).

Uah, uah — onomatopeja krokodilovog šlamtanja praznim čeljustima.

Uolof — grupa sudanskih plemena (zapadni Sudan).

Fan — snaga; prvi čovek.

Fan, fang — grupa bantu plemena (Kamerun).

Fi-i, fi-i — onomatopeja buktanja.

Filigan, dianje — onomatopeja šibanja bičem po vazduhu.

Fulah — grupa sudanskih plemena (zapadni Sudan).

Hausa — crnački narod muslimanske vere nastanjen u severno, Nigeriji; njihov jezik služi kao trgovački jezik u za-padnom i centralnom Sudanu.

Herera — grupa bantu plemena (jugozapadna Afrika).

Hji- pljas — onomatopeja udaranja.

Hoze fulaele fu, ha o na tema fu — trala lalala la, la la la lala la.

Hojo, hojo-hojo — usklik iz zavidljive radosti.

Hotla — dvor.

Čvabo — grupa istočnih bantu plemena nastanjenih u oblasti Njasa (istočna Afrika).